

מסגרות רשות חסות הנוער: סיכום ממצאי מדידת T-0

הדס שפירא יעל בכר טל ארזי

עריכת לשון: רויטל אביב מתוק
תרגום לאנגלית (תקציר): עמי אשר
עיצוב גרפי: ענת פרקו טולדנו

הדוח הוזמן על ידי משרד הרווחה והביטחון החברתי ומומן בסיועו

מכון מאירס ג'וינט ברוקדייל

ת"ד 3886 ירושלים 9103702

טלפון: 02-6557400

brook@jdc.org | brookdale.jdc.org.il

ירושלים | תמוז תשפ"ג | יולי 2023

רקע

רשות חסות הנוער (להלן: הרשות) היא שירות במנהל של"מ (שיקום, ליווי מניעה) במשרד הרווחה והביטחון החברתי, האחראי לטיפול חוץ-ביתי סמכותי-כופה כאסטרטגיית התערבות עם מתבגרים הנתונים במצב של סיכון מוגבר, סכנה ועבריינות. הרשות מטפלת בנערים ונערות החל מגיל 12 ועד לגיל 18-19 (ולעיתים אף בבוגרים יותר) אשר מצויים בקצה הרצף וניסיונות הטיפול הקודמים בהם לא צלחו. בשנת 2019 טופלו במסגרות הרשות 1,478 קטינים וצעירים. כמו כן מדי שנה מטופלים כ-1,200 בני נוער ב"קורות גג" (הוסטלים המספקים מענה לבני נוער שנפלטו מביתם לרחוב ונמצאים במצבי סיכון ומצוקה), וגם הן נכללו במהלך המתואר בדוח זה.

מטרות

אגף בכיר למחקר, תכנון והכשרה (מתו"ה) במשרד הרווחה והביטחון החברתי ורשות חסות הנוער פנו לצוות תוצאות במכון מאירס-ג'וינט-ברוקדייל בבקשה לבנות עבור הרשות מערכת ממוחשבת לתכנון ההתערבות ולמדידת תוצאות שוטפת על בסיס עקרונות החשיבה התוצאתית. דוח זה עוסק בשלב הראשון של המהלך – הערכת המצב: מיפוי המאפיינים, הצרכים והכוחות של החניכים השוהים במסגרות הרשות, ובוחן את התאמת השאלון שפותח לשימוש שוטף.

שיטה

צוות עבודה בין-מקצועי ורב-מדרגי פיתח שאלון המיועד למילוי על ידי העובדים הסוציאליים במסגרות הרשות לצורך "הערכת מצב". השאלון כמותי בעיקרו וכולל שאלות סגורות וכן שאלות פתוחות להסבר והרחבה: מאפייני החניך/ה, התערבויות קודמות שנעשו עימו/ה, צרכי החניך/ה בחלוקה לשבעה תחומי חיים וכוחות החניך/ה.

פיילוט למילוי השאלון בוצע בין ינואר למארס 2022. השאלון הופץ לכל העובדים הסוציאליים בכל מסגרות הרשות (105 עובדים סוציאליים ב-55 מסגרות). את השאלון מילאו 71 עובדים סוציאליים מ-25 מסגרות, על אודות 171 חניכים (שיעור היענות של 54.9%).

ממצאים

מרבית החניכים במסגרות הרשות הם נערים יהודים חילונים בני 16-18. רובם חוו בעבר כגיעות והזנחה ממשפחתם. כשליש מן החניכים סובלים מפוסט-טראומה מורכבת, ושיעור דומה מאובחן בהפרעת קשב וריכוז או לקויות למידה.

הצרכים (קשיים ודאגות) של החניכים במסגרות הוערכו לפי שבעה תחומי חיים, והתחום שבו נמצאו צרכים בשיעורים הגבוהים ביותר הוא התחום הרגשי. כמו כן בתחום המשפחה ובתחום ההיכנות מחוץ למשפחה נמצאו שיעורים גבוהים של כגיעות והזנחה של החניכים אך גם שיעורי חוסר ודאות גבוהים של העובדים בנוגע לקיומן של כגיעות.

העובדים איתרו כוחות בשיעורים גבוהים בקרב כלל החניכים, ולא נמצאו חניכים שלא אותרו אצלם כוחות כלל או שאותרו אצלם כוחות במידה מועטה בלבד.

המלצות

א. העבודה עם החניכים במסגרות

- יש להתאים את המענים לצורכיהם של החניכים אשר מאובחנים עם פוסט טראומה, הפרעת קשב וריכוז ולקות למידה, ולצורכיהם של חניכים יוצאים בשאלה ושל בנים ובנות לעולים
- על אסטרטגיות ההתערבות לכלול התערבות מודעת טראומה ושיתוף המשפחה בתהליך הטיפול

ב. תהליך ההטמעה של המערכת והשימושים בה

- על תהליך הטמעת השפה התוצאתית להיות מלווה בהטמעה של התפיסה המקצועית שעומדת בבסיס המערכת ובהקניית השפה, ההגדרות והמונחים הרלוונטיים, כבסיס להתאמת המערכת הממוחשבת לרוח ערכים אלה
- יש לשים דגש במהלך סבליני ומכבד שכן טבעי שהעובדים בשטח יתקשו לשנות הרגלים ודפוסי עבודה
- לפני תחילת העבודה במערכת, מומלץ לערוך הכשרות והדרכות מקיפות שיעסקו בנושאים טכניים ותוכניים

דברי תודה

אנו מבקשות להודות לכל מי שסייע ישירות או בעקיפין בשלבים השונים בפרויקט – בהכשרת הלבבות, באיסוף הנתונים ובגיבוש הדוח והתובנות שעלו בו:

לחברי ועדת ההיגוי של הפרויקט שעמלו על גיבוש השאלון לעובדים הסוציאליים ותרמו להבנת הממצאים שעלו מן המדידה. חברי הוועדה תרמו רבות מן הידע הרב שלהם ומניסיונם המעשי בעבודת השטח לגיבוש כלים מדויקים, בהירים, מקיפים ומתאמים כך שישמשו את העובדים בעבודתם היום-יומית.

לעובדים ולמנהלים במטה ובשדה, אשר נענו לאתגר והתנסו בתהליכי מילוי השאלונים ובאופן זה גם בהטמעת החשיבה התוצאתית בעבודתם השוטפת. בזכות התנסות זו והלמידה ממנה גובשו לקחים ותובנות, ואלה מובאים בדוח זה.

לעו"ס מומחה איילת כוכבי-סמסליק, לשעבר סגנית הממונה על המעונות ברשות חסות הנוער, אשר הייתה שותפה מלאה למהלך, לחשיבה ולמטרה; לעו"ס שרון קינן, לשעבר ממונה חסות הנוער והמעונות; למר זיו גרשוני, ממונה חסות הנוער והמעונות בהווה; ולצחי בויס-פיינ, מנהל אגף תכנון מדיניות ואסטרטגיה במשרד הרווחה והביטחון החברתי.

תוכן עניינים

1	1. רקע
2	2. סקירת ספרות
2	2.1 מבוא
3	2.2 מסגרות חוץ-ביתיות בעולם
5	2.3 מסגרות חוץ-ביתיות בישראל
11	3. מטרה
12	4. שיטה
12	4.1 כלי המחקר
12	4.2 פיילוט המדידה
13	4.3 המדגם
13	4.4 ניתוח הנתונים
14	4.5 אתיקה
15	5. ממצאים
15	5.1 מאפיינים
21	5.2 התערבויות קודמות
23	5.3 צרכים
35	5.4 כוחות
37	6. התאמת השאלון לצורכי הערכת המצב במדידה השוטפת
38	7. מגבלות המחקר
39	8. סיכום ומסקנות
39	8.1 מאפיינים
40	8.2 צרכים
40	8.3 כוחות
40	8.4 קשר בין מאפיינים ובין עצמם
41	8.5 קשר בין תחומי הצרכים ובין עצמם
42	9. המלצות
42	9.1 המלצות בנוגע לעבודה עם החניכים במסגרות
43	9.2 המלצות בנוגע לתהליך ההטמעה של המערכת הממוחשבת והשימושים בה
45	עוד פרסומים של המכון בנושא
46	מקורות

51	נספחים
51	נספח א: חברי ועדת ההיגוי ותפקידיהם
52	נספח ב: שאלון הערכת מצב – מאפיינים, צרכים וכוחות של חניכי חסות הנוער
65	נספח ג: מצב בוגרי רשות חסות הנוער אל מול קבוצת ההשוואה
66	נספח ד: קשרים בין מאפיינים לבין עצמם
72	נספח ה: קשרים בין אירועי חיים משמעותיים ובין עצמם
74	נספח ו: הבדלים בצרכים לפי מגדר
78	נספח ז: מתאמי פירסון (r) בין תחומי צרכים לבין עצמם
79	נספח ח: קשרים בין צרכים לבין הצו תחתיו הופנה החניך לחסות הנוער
80	נספח ט: הבדלים בין מסגרות שונות בעוצמת ממוצעי תחומי הצרכים
81	נספח י: הבדלים בין מסגרות שונות בעוצמת ממוצעי תחומי הצרכים- ללא מסגרות קורת גג

רשימת לוחות

16	לוח 1: מאפיינים אישיים של החניכים/ות
17	לוח 2: מאפיינים פיזיים ונפשיים של החניכים/ות
19	לוח 3: מאפיינים משפחתיים של החניכים/ות
22	לוח 4: התערבויות קודמות של החניכים
23	לוח 5: משך השהות במסגרות חסות הנוער

רשימת תרשימים

18	תרשים 1: אירועים משמעותיים בחיי החניך/ה
18	תרשים 2: אירועים משמעותיים בחיי משפחת החניך/ה
24	תרשים 3: עבירות רשומות
24	תרשים 4: התנהגויות מסוכנות ומסתכנות
25	תרשים 5: צרכים בתחום החברתי
26	תרשים 6: צרכים בתחום הרגשי
27	תרשים 7: צרכים בתחום המשפחתי – פגיעות בנער/ה והזנחה בהווה
28	תרשים 8: פגיעות של הנער/ה במשפחה
28	תרשים 9: בעיות וקשיים נוספים של משפחת החניך/ה
29	תרשים 10: צרכים בתחום ההיפגעות מחוץ למשפחה
30	תרשים 11: צרכים בתחום הלימודי-חינוכי-תעסוקתי
30	תרשים 12: צרכים בתחום הבריאותי-פיזי
35	תרשים 13: הבדלים בצרכים לפי סוג מסגרת
36	תרשים 14: כוחות בקרב החניכים/ות

1. רקע

רשות חסות הנוער (להלן: הרשות) היא שירות במנהל של"מ (שיקום, ליווי מניעה) במשרד הרווחה והביטחון החברתי (להלן: משרד הרווחה), האחראי לטיפול חוץ-ביתי סמכותי-כופה כאסטרטגיית התערבות עם מתבגרים הנתונים במצב של סיכון מוגבר, סכנה ועבריינות. הרשות מטפלת בנערים ונערות החל מגיל 12 ועד לגיל 18-19 (ולעיתים אף בבוגרים יותר) אשר מצויים בקצה הרצף וניסיונות הטיפול הקודמים בהם לא צלחו. בשנת 2019 טופלו במסגרות הרשות 1,478 קטינים וצעירים (משרד הרווחה והביטחון החברתי, 2021). כמו כן מדי שנה מטופלים כ-1,200 בני נוער ב"קורות גג" (הוסטלים המספקים מענה לבני נוער שנכלטו מביתם לרחוב ונמצאים במצבי סיכון ומצוקה) (רבינוביץ', 2018).

במשך השנים העלו דוחות מבקר המדינה ליקויים במסגרות הרשות. בראש ובראשונה התייחסה הביקורת להיעדרם של מקומות פנויים במסגרות ולרשימת ההמתנה הארוכה לכניסה למסגרות אלו. דוח מבקר המדינה לשנת 2020 העלה כי על אף המאמצים והמשאבים הרבים אשר הוקדשו להרחבת המעונות ולהגדלת היקף התפוסה בהם, מספר הממתנים נותר גבוה (נכון ליוני 2019 המתו 195 בני נוער להשמה) וזמן ההמתנה נותר גבוה אף הוא (לעיתים כחצי שנה) (מבקר המדינה, 2020). בשנת 2020 עמד ממוצע הממתנים החודשי להשמה במעונות ממשלתיים על 151 בני נוער (משרד הרווחה והביטחון החברתי, 2022). ביקורת נוספת שהועלתה בדוח מבקר המדינה (2020) מתייחסת להיעדר התיאום בין משרד החינוך למשרד הרווחה אשר מוביל לתת-איתור של בני נוער הזקוקים למענה.

דוח מבקר המדינה (2020) העלה גם שמשרד הרווחה לא ערך סקר צרכים לבחינת המאפיינים וצורכי הטיפול של בני הנוער ושל משפחותיהם. סקר צרכים מסוג זה דרוש לשם גיבוש מענים מותאמים ושיטות טיפול מיטביות בבני הנוער השוהים במסגרות חסות הנוער. בהמשך לכך, הומלץ בדוח לקבוע יעדים, מטרות, סדרי עדיפויות ומדיניות לטיפול שמהם יגזרו ההנחיות למנהלי המעונות ולגורמי הטיפול (מבקר המדינה, 2020).

אגף בכיר למחקר, תכנון והכשרה (מתו"ה) במשרד הרווחה ורשות חסות הנוער פנו לצוות תוצאות במכון מאיר-ס-ג'וינט-ברוקדייל בבקשה לבנות עבור הרשות מערכת ממוחשבת לתכנון ההתערבות ולמידת תוצאות שוטפת על בסיס עקרונות החשיבה התוצאתית. חשיבה תוצאתית היא חתירה לשיפור מתמיד של השירותים ושל תוצאותיהם באמצעות תכנון מנומק להשגת תוצאות, ניטור שוטף של מידת השגתן ושימוש מושכל ורגיל בידע ומידע. החשיבה התוצאתית כוללת מסגרת מושגית, תפיסתית ומעשית המאחדת בין שלושת הרכיבים לעיל: תכנון ההתערבות, המדידה והלמידה בכל רמות ההתייחסות. היא מושתתת על מהלך חקרני ומושכל שבו שמים דגש ברפלקציה ובהנמקה בכל צומתי קבלת ההחלטות (ארזי ונמר-פורסטנברג, 2020).

דוח זה מציג את השלב הראשון במהלך ואת ממצאיו של פיילוט מדידה שנערך לכלי לבחינת המאפיינים, הכוחות, ההתערבויות הקודמות והצרכים של החניכים השוהים במסגרות חסות הנוער.

2. סקירת ספרות

2.1 מבוא

נערים ונערות עוברי חוק, או כאלה הנמצאים במצבים של סיכון מוגבר וסכנה, שוהים במסגרות של רשות חסות הנוער בישראל, ובמסגרות דומות בעולם המערבי. בישראל, הרשות היא חלק מן המערך של מסגרות חוץ-ביתיות לילדים ובני נוער בסיכון בתחום התקווה¹, והיא מופקדת על טיפול חוץ-ביתי סמכותי כופה בבני נוער ובמתבגרים הנמצאים במצבים של התנהגות עוברת חוק והתנהגות מסוכנת ומסתכנת. הרשות מקבלת למסגרותיה ילדים ובני נוער עם קשיים חמורים הנוגעים לסיכון עצמי והתנהגות עוברת חוק, ואלה לרוב מגיעים למסגרות חסות הנוער לאחר שכשלו ניסיונות הטיפול הקודמים במסגרות קהילתיות וחוץ-קהילתיות לסוגיהן (כהן-מורנו ואח', 2020).

בישראל, ילדים ובני נוער בסיכון מוגדרים ככאלה אשר חיים במצבים המסכנים אותם במשפחתם ובסביבתם, וכתוצאה ממצבים אלו נפגעה יכולתם לממש את זכויותיהם על פי האמנה לזכויות הילד בתחומים האלה: קיום פיזי; בריאות והתפתחות; השתייכות למשפחה; למידה ורכישת מיומנויות; רווחה ובריאות רגשית; השתייכות והשתתפות חברתית; והגנה מפני אחרים ומפני התנהגויות מסכנות שלהם עצמם. רמת הסיכון מצויה על רצף, והיא באה לידי ביטוי במספר סוגי הבעיות וחומרתן (שמיד, 2006).

בתוך כך, אפשר להבחין בהבדלים בביטויי הסיכון בהתאם לגיל הילד או הנער, ובפרט יש להבחין במאפיינים הייחודיים של תקופת גיל ההתבגרות, אשר עלולים להוביל בני ובנות נוער למצבי סיכון מוגברים ושונים מאלה של גיל הילדות. תקופת גיל ההתבגרות כוללת בתוכה לעיתים קרובות מידה מסוימת של התנסות, וכך בני ובנות נוער רבים מתנסים במגוון זהויות ואפיונים בעולמם האישי, החברתי והתעסוקתי. בעוד חלק מן ההתנסויות חשובות ותורמות לגיבוש הזהות של המתבגר, הרי בשילוב עם מצבים מגבירי סיכון ברמת הפרט, המשפחה או הקהילה והתרבות, חלק מאותן התנסויות עלולות להיות גם שליליות, כגון נשירה ממסגרת לימודים, מעורבות באלימות, התנהגות מינית מסוכנת ומסתכנת, שימוש באלכוהול ובסמים, והתנהגות עוברת חוק. חלק מן הנערים והנערות אשר מתנסים בהתנהגויות שליליות יגדלו להיות אנשים בוגרים ומשולבים בחברה; אולם רבים אחרים נמצאים בסיכון להישאר בשוליה (Resnick & Burt, 1996). סקירה זו מתמקדת בבני נוער המצויים בקצה רצף הסיכון, לצד מתבגרים עוברי חוק, אשר מופנים למסגרות חסות הנוער ואל המקבילות להן בעולם (Young Protection Services (YPS (בן-סימון וכאהן-סטרבצ'ינסקי, 2016).

בישראל ובעולם יש כמה חלופות להשמה חוץ-ביתית, אולם הספרות המקצועית מראה כי יש צורך במסגרות ייעודיות לבני נוער בקצה רצף הסיכון. מחקרים דיווחו על מועילות של משפחות אומנה טיפולית לאוכלוסייה מורכבת מבחינה נפשית והתנהגותית (Chamberlain et al., 2008; MacDonald & Turner, 2008), אך מחקרים אחרים הצביעו על הקושי של מסגרת כזאת להתמודד

¹ תקון (correction) הוא מונח מטרייה למגוון של גורמים ותפקידים ממשלתיים אשר אמונים על ענישה, טיפול, פיקוח וניהול של פרטים אשר הורשעו בעבירות פליליות (למשל: בתי כלא, בתי מעצר, שירותי מבחן) (Stohr et al., 2012)

עם בעיות התנהגות קשות (Hussey & Chenyang, 2005), בפרט בקרב בני נוער בכניסתם לגיל ההתבגרות (גיל 12+) (Cross et al., 2004). מסגרות פנימייתיות רגילות אף הן מתקשות לספק מענה מלא ומותאם לאוכלוסיית קצה הרצף מעצם הגדרתה ככזו. על כן, עבור אוכלוסיות קצה יש צורך במענה פנימייתי קבוע, אשר ישמש חלופה למענים הפנימייתיים הקיימים במערכת. מענה זה תואם גם את תפיסת הרצף העולה מן הספרות, ונתפס כיום כאפשרות הטיפול המועדפת לאוכלוסייה המאתגרת ביותר (ג'קסון ושפירו, 2013).

כאמור, סקירה זו מתמקדת במסגרות הקיימות בעולם עבור בני נוער על קצה רצף הסיכון וכן במסגרות חסות הנוער בארץ. תחילה, ייסקרו מודלים של מסגרות תקון במדינות שונות בעולם, ובפרט במדינות אנגלו-סקסיות. לאחר מכן, ייסקרו סוגי המסגרות החוץ-ביתיות הקיימות בישראל, אשר דרך רבות מהן עוברים בני נוער המצויים בקצה רצף הסיכון בטרם הגיעם למסגרות רשות חסות הנוער. לבסוף ייסקרו מסגרות הרשות עצמן, מאפייניהם וצוריהם של בני הנוער המגיעים אליהן, ומצבם לאחר סיום ההתערבות בהן.

2.2 מסגרות חוץ-ביתיות בעולם

בחלק זה ייסקרו מסגרות מקבילות למסגרות חסות הנוער במדינות שונות בעולם. הפרק מחולק לשניים: מסגרות פנימייתיות המיועדות לבני נוער על קצה רצף הסיכון, וחלופות מעצר לנוער עובר חוק. זאת, משום שבעוד בישראל מסגרות חסות הנוער מיועדות הן לבני נוער עוברי חוק על פי חוק הנוער (שפיטה ענישה ודרכי טיפול) תשל"א-1971, הן לבני נוער אשר נמצאים בקצה רצף הסיכון על פי חוק הנוער (טיפול והשגחה) תש"ך-1960, הרי במדינות שנסקרו יש הבחנה בין המסגרות עבור שתי אוכלוסיות היעד הללו.

2.2.1 מסגרות פנימייתיות²

שלא כמו ישראל, שבה רוב ההשמה החוץ-ביתית מתבצעת בפנימיות, באוסטרליה ובמדינות צפון-אמריקה רוב ההשמה החוץ-ביתית מתקיימת במשכחות אומנה אשר משמשות כחלופה ראשונה להשמה כאשר נסיבות ההוצאה מן הבית הן על רקע התעללות או הזנחה. מערך האומנה במדינות אלו כה נרחב, כך שבמסגרות חוץ-ביתיות פנימייתיות מושמים ילדים ובני נוער במצבי קצה. כלומר, במדינות אלו מאפייניהם של בני הנוער המושמים בפנימיות זהים למאפייני נוער הקצה בישראל, ומכאן לחניכי מסגרות חסות הנוער. בחלק זה ייסקרו פרקטיקות גנריות במסגרות פנימייתיות במדינות אלה: השמה חוץ-ביתית טיפולית, התערבות מודעת טראומה ושיתוף המשפחה לצד תמיכה וטיפול בצרכיה.

² חלק זה לקוח מסקירת ספרות רחבה יותר הבוחנת פרקטיקות מיטביות במסגרות המיועדות לנוער קצה. להרחבה, ראו: אלפסי ואח', 2023.

השמה חוץ-ביתית טיפולית

השמה חוץ-ביתית טיפולית (Therapeutic Residential Care, להלן: TRC) מוגדרת כשיטת התערבות אינטנסיבית לילדים ונוער במערך חוץ-ביתי. השיטה כוללת יצירת סביבת מחיה מאורגנת ומובנית ומילייה טיפולית³ שהוא הבסיס ליחסים חיוביים, בטוחים ומרפאים. אלו נועדו לתת מענה לצרכים מורכבים שלרוב הם תוצר של התעללות, הזנחה ומצוקה, הקשורים במשפחה, בקהילה ובתרבות המקומית של החניך. TRC פועלת על פי תאוריות של טראומה, היקשרות, סוציאליזציה והתפתחות הילד שמתורגמות לשיטת טיפול ומוטמעות בתוכניות ההתערבות (McPherson et al., 2019; McLean, 2018). בעבודה בשיטה זו ניתן דגש בזיהוי והכרה של חוויות עבר טראומתיות של החניך ובוויסות התגובות למצבים שעלולים לגרום ללחץ ולחוויה מחודשת של טראומה; בקידום פיתוח היכולות, המיומנויות והכלים אצל החניכים שמותאמים למצבם ההתפתחותי; בקשר ובמעורבות של המשפחה והקהילה; בהכשרה וביצירת הבנה משותפת ומעמיקה של כלל הצוות המקצועי (McLean, 2018).

שיטה זו מיושמת זה כמה שנים באוסטרליה, בארצות הברית, בבריטניה ובכמה ארצות בצפון אירופה. ב-2010 החלה תוכנית הפיילוט הראשונה באוסטרליה ומאז יישומה של שיטת התערבות זו הולך ומתרחב באוסטרליה ובצפון אמריקה (McLean, 2018). לרוב החניכים בתוכנית היסטוריה של השמה חוץ-ביתית (באומנה ובפנימיות), והמעבר אליה הוא לרוב עקב משבר שמעורר צרכים מורכבים יותר שמקורם בטרומה, בבעיות היקשרות, בניכור או בסכסוך משפחתי. לרוב, משך הזמן של התוכנית הוא כשנתיים (McNamara, 2020).

2.2.2 מסגרות לבני נוער עם התנהגות עוברת חוק

מסגרות למתבגרים עוברי חוק מספקות מענה לבני נוער שהופנו אליהן בגין כל סוגי העבירות, ולתקופות זמן שונות. מסגרות קצרות-טווח (detention juvenile centers) נועדו לבני נוער הממתינים להחלטה בעניינם בבית המשפט או להשמתם במסגרות טיפול ארוכות-טווח. למסגרות ארוכות טווח (juvenile correctional facilities) רמות אבטחה שונות, ומושמים בהן בני נוער לתקופה שקבע בית המשפט – כמה חודשים עד כמה שנים (בן-סימון וכאהן-סטרבצ'ינסקי, 2016).

בקולומביה הבריטית, הפרובינציה הקנדית, שוהים באותן המסגרות בני נוער אשר מחכים למשפט שלהם, יחד עם כאלה שהתקבלה החלטה בבית המשפט בעניינם. במסגרות אלו יש שני סוגים של מעצרים: מעצר פתוח, כאשר בית המשפט מאמין כי הנער/ה יכבדו חוקים בסיסיים וכן את הזכויות שניתנות להם, ולכן לא נחוצה רמת שמירה גבוהה; ומעצר נעול, אשר מיועד לרוב לבני נוער שנמצאו אשמים בעבירות חמורות, שיש להם היסטוריה של עבירות או כאלה שמעצר פתוח לא מתאים עבורם. שיקולים נוספים שנשקלים בהחלטה על סוג המעצר הם התנהגות הנער/ה בעבר במעצר, בין אם פתוח או נעול, והצרכים והנסיבות של הנער/ה. במסגרות המעצר לבני נוער פועלות תוכניות שיקום שונות אשר מטרתן לסייע לנערים להימנע מחזרה להתנהגות עבריינית ולהשתלב בהצלחה בקהילה (British Columbia, n.d.).

³ דרכי הטיפול בפנימיות הייעודיות לנוער קצה מוגדרות כ"תרפיית מילייה", מסגרת שבה כל המציאות היום-יומית מנוצלת לטובת טיפול וקידום של החניכים בפנימייה.

באוסטרליה, המודל דומה לזה שבקולומביה הבריטית. גם שם, במסגרות YPS שוהים זה לצד זה בני נוער במעצר אשר מחכים לגזר דינם ואלו אשר נגזר עליהם מאסר. יש שתי רמות של מעצר: אבטחה נמוכה ואבטחה גבוהה. במסגרת מערך השיקולים על ההחלטה לאיזה מוסד יישלחו הנערה/ה, קיים גם השיקול של הקרבה למקום מגוריהם במטרה לשמר את הקשר עם משפחתם. המסגרות מספקות מענה לבני נוער ולצעירים בין הגילים 10-21, ובמסגרתם ניתנים לבני הנוער ולצעירים שירותים נרחבים של תוכניות חינוכיות, פנאי, הכשרה מקצועית וייעוץ מקצועי ואישי. מטרת תוכניות אלו היא להביא לשילובם המחודש של בני נוער בחברה (NSW Government, n.d.; Victoria State Government, n.d.).

באנגליה, מסגרות YPS מיועדות לבני נוער מתחת לגיל 18 אשר נגזר עליהם מעצר או מאסר. ההחלטה על המוסד שבו יושמו בני הנוער מתקבלת על פי התאמת המוסד לגילם, למינם ולרקע שלהם; התאמת המוסד לצרכים מיוחדים שלהם, כדוגמת בעיות בריאות; וכן מובאת בחשבון קרבת המוסד ככל האפשר למקום מגוריהם (GOV.UK, n.d.).

בארצות הברית יש שונות בין המדינות, בעיקר במידת הנטייה לכלוא בני נוער בבתי כלא לבוגרים במקום במסגרות ייעודיות לבני נוער. עם זאת, יש הסכמה כי במצבים שבהם לא נשקפת סכנה לציבור, עדיפים השגחה בקהילה או מאסר בית על פני מאסר במוסד חיצוני, ואם אין נגישות של תוכניות השגחה בקהילה, או כאשר נשקפת סכנה לציבור, עדיפה השמה במסגרות תקון ייעודיות לקטינים. בדומה למסגרות באוסטרליה ובקולומביה הבריטית, יש במסגרות בארצות הברית רמות שונות של אבטחה, בהתאם לצורכי הנערה/ה וחומרת העבירה. כמו כן המסגרות מיועדות גם לבני נוער אשר דינם נגזר וגם לכאלה אשר מצויים במעצר. גם בשהייה ארוכת טווח מודגש כי המדובר במסגרת זמנית, וכי המטרה היא שילוב בקהילה בהקדם האפשרי. המסגרות מספקות לשוהים בהן מענים חינוכיים, פיזיים (ובכלל זאת הזנה וטיפול רפואיים), רגשיים וחברתיים (Clark, n.d.; LAWS.COM, n.d.).

2.3 מסגרות חוץ-ביתיות בישראל

בישראל, למעט במצבים של צו בגין עבירה על החוק, הוצאה חוץ-ביתית תתרחש כאשר המשפחה והקהילה אינן מסוגלות לספק את המענים הנדרשים לילדים ולבני נוער בסיכון. הסיבות להשמה חוץ-ביתית ככלל מגוונות ונעות על פני רצף החל מחסכים סביבתיים שמונעים התפתחות מיטבית של ילדים ונוער, דרך אלימות, ניצול והזנחה, ועד למצבי סיכון או סכנה הקשורים בבני הנוער או בסביבתם, המאיימים על רווחתם ואף על חייהם או על החברה. מסגרת ההשמה המתאימה ביותר נקבעת על פי נסיבות ההוצאה מן הבית, מאפייניו של הילד/הנער וצרכיו (זעירא ואח', 2012).

משך השהייה במסגרת משתנה על פי צורכי הנער: החל ממבנה של "יחידה משברית", המיועדת לשהות קצרה יחסית, דרך השמה או השבה ליחידת האם או לקהילה, וכלה במענה המיועד לשהות לטווח ארוך והמיועד לייצר "בית חלופי" עבור בני הנוער הזקוקים לו. מחקרים מעידים על צורך בטיפול של שנה לפחות במקרה של מתבגרים עם בעיות התנהגות חמורות (Scholte & Van der Ploeg, 2006; Shapiro et al., 2002). ממצאים אלו מדגישים את חשיבותה של תנועה בשלבים במהלך השהות במסגרת לטיפול, ורואים את ההשפעה של הטיפול כנבנית לאורך תקופה ממושכת ותוך יצירה של מסגרת מכילה ומאפשרת. משום שפגיעה בהתקשרות היא גורם מהותי בקשייהם של בני נוער על קצה רצף הסיכון, יש חשיבות להשמה במסגרת ארוכת טווח, שתעניק הזדמנות לתהליך משמעותי של טיפול בבעיות המאפיינות את אוכלוסיית היעד (ג'קסון ושפירו, 2013).

פרק זה סוקר את כלל המערך החוץ-ביתי בישראל (פנימיות המינהל לחינוך התיישבותי פנימייתי ועליית הנוער של משרד החינוך, שירותי האומנה, פנימיות משרד הרווחה) ויתמקד במסגרות חסות הנוער.

2.3.1 פנימיות המינהל לחינוך התיישבותי פנימייתי ועליית הנוער (כפרי נוער)

פנימיות חינוכיות (הידועות גם כ"כפרי נוער") הן מסגרות חוץ-ביתיות שמשרד החינוך אחראי להן (סוסקולני, 2020). בני הנוער מגיעים מרצונם לכפרי נוער, בדרך כלל בשל השאיפה של הוריהם או שלהם להשלמת פערים לימודיים ושיקום רגשי-חברתי, או מתוך אמונה כי החיים בפנימייה יספקו להם הזדמנות למימוש הפוטנציאל שלהם באופן טוב יותר מן המסגרות שבסביבתם (בוטוין ואיזיקוביץ', 2020).

כפר הנוער מתבסס על קהילה מחנכת ששמה דגש מיוחד בתהליכים חינוכיים. תהליכים חינוכיים אלו מושפעים מכל הגורמים הסובבים את החניכים – הסביבה, התרבות וחברי הסגל, בין שהם נמצאים עם החניכים במגע ישיר ויום-יומי ובין שלא. כפר הנוער נותן מענה לצורכי חיים רבים, וככזה יש בו מתחם מגורים, חדר אוכל, מסגרות של חינוך חברתי מחוץ לתוכנית הלימודים, מסגרת תעסוקתית יצרנית כגון משק חקלאי, שירותי ייעוץ חינוכי, טיפול נפשי ובתי ספר (חטיבות ביניים, חטיבה עליונה או שתיהן) (בוטוין ואיזיקוביץ', 2020).

כ-70% מבני הנוער המתחנכים כיום בכפרי נוער באים ממשפחות ישראליות מן הפריפריה החברתית והגאוגרפית, וכ-30% הם עולים או בני עולים (יוצאי אתיופיה ומדינות ברית-המועצות לשעבר). **בני נוער אשר הוצאו מן הבית מתוקף צו בית משפט אינם מגיעים לכפרי הנוער** (בוטוין ואיזיקוביץ', 2020).

2.3.2 אומנה

משפחת אומנה היא חלופה טיפולית המשמשת משפחה תומכת לילדים שיש להוציאם מן הבית לפרק זמן מוגדר, קצר או ארוך. ההורים האומנים במשפחת האומנה מספקים לילד שהוצא מביתו סביבה משפחתית שעונה על צרכיו. בחלק מן המקרים הילד מגיע למשפחת אומנה בעקבות אסון, שבו נהרגו שני הוריו, מבלי שהמשפחה הייתה מוכרת לפני כן למחלקה לשירותים חברתיים. כאשר הסיבה להשמה היא על רקע מצבי סיכון או סכנה במשפחה, השהות במשפחת אומנה נעשית לפי החלטת ועדת תכנון, טיפול והערכה, בהסכמת הקטין והאחראי לקטין או על סמך צו בית משפט לפי חוק הנוער (טיפול והשגחה) (מבקר המדינה, 2017), והיא מאפשרת לילדים להתייחס לדמויות הוריות או לדמויות בוגרות קבועות, לפתח דפוסים בריאים של התקשרות ולהפנים מודל תקין של יחסים משפחתיים (ניג'ם-אכטילאת ואח', 2023; שורק ואח', 2014).

בישראל יש שלושה סוגי אומנה: אומנה רגילה, המחולקת לאומנת קרובים ולאומנה מחוץ למשפחה, ואשר מיועדת לכל הילדים (עדיפות לקליטה עד גיל 12); אומנה טיפולית, המיועדת לילדים בגילי לידה עד 12 לאחר אשפוז פסיכיאטרי או כחלופה לאשפוז וכן לילדים עם הפרעות התנהגות וצרכים רגשיים מורכבים; ואומנת חירום, המיועדת למצבים שבהם ילד זקוק להגנה מיידית. אומנת חירום היא אומנה חסויה, כזו שבמסגרתה ההורים הביולוגיים לא יודעים על מקום הימצאותו של הילד, וזאת כדי להגן על ביטחונו (ניג'ם-אכטילאת ואח', 2023; שורק ואח', 2014).

לפי דוח מבקר המדינה (2023) בין השנים 2016-2021 שהו בממוצע 3,789 ילדים באומנה.

2.3.3 פנימיות משרד הרווחה

פנימיות משרד הרווחה הן באחריותו של אגף בכיר חוץ-ביתי, משפחה, ילד ונוער והשמות מיוחדות, אשר מופקד על הגנתם, שלומם ורווחתם של ילדים ובני נוער עד גיל 18 הנמצאים במצבי סיכון. הפניית ילדים בסיכון למסגרת חוץ-ביתית היא באחריות משרד הרווחה והיא נעשית לפי החלטת ועדת תכנון, טיפול והערכה, בהסכמת הקטין והאחראי לקטין או מתוקף צו בית משפט לפי חוק הנוער (טיפול והשגחה), התש"ך-1960 (מבקר המדינה, 2017).

ישנם שלושה סוגי פנימיות, המובחנות ביניהן על פי מאפייני החניכים השוהים בהן:

1. **מעוץ** – פנימייה המיועדת לחניכים אשר אי אפשר לספק את כל צוריהם במסגרת המשפחה והקהילה, ואשר ועדת תכנון, טיפול והערכה החליטה על הוצאתם לפנימייה עקב קשיים התנהגותיים, חברתיים או חינוכיים או עקב קשיים משפחתיים ([משרד הרווחה והביטחון החברתי, א"ת](#)).
 2. **עוגן** – פנימייה פוסט-אשפוזית המיועדת לחניכים לאחר אשפוז פסיכיאטרי קצר או כחלופת אשפוז. לרוב יושמו בה חניכים עם קושי בתפקוד היום-יומי, בעלי יכולת לקבל סמכות וברמת מסוכנות בינונית (משרד העבודה הרווחה והשירותים החברתיים, 2018).
 3. **מעוז** – פנימייה פוסט-אשפוזית המיועדת לחניכים לאחר אשפוז פסיכיאטרי ממושך, אשר עברו לפחות השמה אחת קודמת במסגרת חוץ-ביתית אחרת. שוהים בה חניכים עם בעיות רגשיות-נפשיות מורכבות והפרעה רחבה בתפקוד היום-יומי, ובעלי רמת מסוכנות גבוהה לעצמם ולאחרים (משרד העבודה הרווחה והשירותים החברתיים, 2018).
- הפנימיות נועדו להתאים למגוון צוריהם של הילדים ובני הנוער. חלקן נשענות על שירותי הקהילה שבה הן נמצאות, וחלקן מפעילות חלק ניכר מן המענים הנדרשים בתוך המתחם הפיזי שלהן (כולל לימודים) (צמח-מרום ואח', 2012).
- בשנת 2019 היו בישראל 7,981 ילדים בסיכון בהשמה בפנימיות (משרד הרווחה והביטחון החברתי, 2021).

2.3.4 חסות הנוער

רשות חסות הנוער מטפלת בנערים ונערות החל מגיל 12 ועד לגיל 18-19 (ולעיתים אף בוגרים יותר) אשר מצויים בקצה הרצף הטיפולי-חינוכי לאחר שכל ניסיונות הטיפול הקודמים בהם לא צלחו (רבינוביץ', 2018). סמכות המדינה להתערב בחיי המתבגרים במקרים אלו נובעת מתוקף חוק, וזאת כדי להגן עליהם ועל סביבתם וכדי לספק להם מענים חינוכיים-טיפוליים המותאמים לצוריהם. בני הנוער מוכנים למעונות של חסות הנוער מתוקף שני צווים: חוק הנוער (שפיטה, ענישה ודרכי טיפול), התשל"א – 1971, וחוק הנוער (טיפול והשגחה) התש"ך – 1960 (בן-סימון וכאהן-סטרבצ'ינסקי, 2016). עם זאת, יש לשים לב כי כיום אין תבחינים ברורים באשר להבחנה בין מסגרות קצה הרצף של האגף החוץ-ביתי (מעוז) ובין מסגרות חסות הנוער ואין הגדרה ברורה באשר לתבחינים שעל פיהם יועברו החניכים ממסגרות השירות החוץ-ביתי לאלו של חסות הנוער.

בשנת 2019 טופלו במסגרות חסות הנוער 1,478 קטינים וצעירים (משרד הרווחה והביטחון החברתי, 2021). כמו כן מדי שנה מטופלים יותר מ-1,200 בני נוער ב"קורות גג"⁴ (רבינוביץ', 2018). רשת המענים החוץ-ביתיים סמכותיים של חסות הנוער כוללת: מערך אבחון והסתכלות קצר טווח, מסגרות ארוכות טווח בדגמים שונים, קורות גג כתחליף לחיי רחוב וחלופות מעצר מוסדיות. מעונות חסות הנוער פועלים במתכונת מדורגת של סמכות וטיפול כופה, כדי לתת מענה למדרג החומרה המשתנה של מצב בני הנוער המופנים להשמה בהם. מערך המעונות בחסות הנוער כולל ארבעה מרחבי תפיסה:

1. מעונות שבהם מרחבי התערבות קצרי טווח, שהם "שערי הכניסה" העיקריים והראשוניים למערך המענים ברשות: מעונות ממשלתיים לאבחון והתערבות במשבר (הכוללים מרחבי 'מגן' ו'קידום'); חלופות מעצר; מסגרת אבחון באמצעות השטח; מסגרת אבחון לטיפול בהתמכרויות. המטרות של מענים אלו הן אבחון והסתכלות, הגברת המוטיבציה והבשלות לטיפול בקרב החניכים, השמה ושילוב החניכים במסגרות חינוכיות-טיפוליות מתאימות להמשך תהליך ארוך טווח.
 2. מעונות ארוכי-טווח שבהם פועלים מגוון מרחבי התערבות:
 - מרחב הקידום – מעונות כוללניים (לרבות קהילות טיפוליות) שבהם פועלות קבוצות בתנאי פנימייה. מעונות אלו הם המענה ארוך הטווח העיקרי של חסות הנוער
 - הוסטלים כוללניים – מסגרות קטנות בתנאי פנימייה אשר מעניקות מענה ייחודי לצורך מוגדר, כגון לחניכים וחניכות עם הנמכה קוגניטיבית או לחניכות בגילי 17-20
 - מרחב השילוב – הוסטלים משלבים בקהילה המעניקים מענה לצורך מוגדר, כגון מענה רצף עבור חניכים במעונות ממשלתיים ובקהילות טיפוליות, וכן עבור חניכים בגילי 18-21 השוהים תחת צו חוק הנוער (שפיטה, ענישה ודרכי טיפול)
 3. מעונות שבהם מרחבי ההתערבות הם קצרי טווח ומיועדים לחניכים במסגרות ארוכות טווח הנדרשים להתערבות בשעת משבר. מעונות אלו מהווים מרחבי הכלה זמניים, והם פועלים כדי להחזיר את החניכים בסיום ההתערבות למסגרות הפנימייתיות שלא הצליחו להכילם קודם לכן. מטרת מעונות אלו היא למנוע את נשירתם של חניכים מן המסגרות, והם בגדר מעונות מסייעים למעונות ארוכי הטווח. במעונות במרחב זה נכללים מעונות ממשלתיים, שבהם פועלות קבוצות בתנאי נעילה (מכונים "מרחב המגן"), וחוות חקלאיות שבהן הטיפול הוא פרטני.
 4. מעקב אחר בוגרות ובוגרים ומתן ליווי ותמיכה בעת שילובם במסגרות המשך ובחזרה לקהילה, בין חזרה למשפחה ובין שילוב בדירות בוגרים. כמו כן בוגרות ובוגרים נבחרים משולבים באפיון התהליכים המרכזיים ברשות, לרבות השתתפות בדיונים, בקבוצות מיקוד, בהכשרות והדרכות של הצוותים במעונות, כולל השתתפות פעילה בפעילויות שונות במעונות.
- את מסגרות הרשות אפשר לחלק למסגרות ממשלתיות, שבהן חברי ההנהלה הם עובדי מדינה ושאר העובדים מועסקים על ידי עמותות, ולמסגרות שמופעלות באופן מלא על ידי עמותות. נכון לשנת 2019, רשות חסות הנוער הפעילה 57 מעונות, מהם 9 מעונות ממשלתיים ו-48 מעונות שהפעילו עמותות במיקור חוץ מלא (יוגב ובן שמחון, 2017; מבקר המדינה, 2020).

⁴ נכון ליוני 2023 קורות הגג אינן שייכות עוד לרשות חסות הנוער. עם זאת, בשלב מדידת הפיילוט קורות הגג היו עדיין חלק ממסגרות חסות הנוער. על כן, בהחלטה משותפת עם ראש מינהל של"מ דאז הוחלט כי קורות הגג ייכללו בדוח זה ובמדידות המשך שייערכו במסגרת המהלך הכולל.

מאפיינים וצרכים של החניכים במסגרות חסות הנוער

כאמור, חסות הנוער מפעילה מסגרות המיועדות למתבגרים עוברי חוק, וכן למתבגרים במצבים של סיכון מוגבר וסכנה לעצמם ולאחרים. הספרות על חניכי מסגרות חסות הנוער ומסגרות מקבילות להן בעולם מצביעה על מאפיינים אישיים, משפחתיים וסביבתיים אשר משותפים למרביתם וזאת לצד המאפיינים הייחודיים של גיל ההתבגרות (בן-סימון וכאהן-סטרבצ'נסקי, 2016).

בדומה למתרחש ברחבי העולם, מרבית בני הנוער בחסות הנוער חווים קשיים רבים במערך המשפחתי. אלו כוללים אלימות מילולית ופיזית, הזנחה פיזית ורגשית, התעללות וניצול מיני. ככלל, השכיחות של פגיעות מיניות וניצול מיני בקרב בני הנוער בחסות הנוער היא גבוהה יותר משמעותית משכיחותם באוכלוסייה. כמו כן נמצאו גורמים כדוגמת היסטוריה עבריינית של האם, התמכרויות, זנות או מחלה נפשית או גופנית שלה כמשפיעים במיוחד על רמת המצוקה הרגשית של בני הנוער. ככלל, נמצא קשר בין התנהגות עבריינית של אחד מבני המשפחה להתנהגות עבריינית של המתבגר (בן-סימון וכאהן-סטרבצ'נסקי, 2016; כהן-מורנו ואח', 2020).

הספרות המקצועית מצביעה גם על בעיות רגשיות-התנהגותיות בקרב מתבגרים בחסות הנוער, אשר באות לידי ביטוי בבעיות התנהגות ובהתנהגות אנטי-סוציאלית; מוקד שליטה חיצוני; בעיות של זהות; ערך עצמי נמוך; חוסר אמון וחוסר ביטחון בקשרים בין-אישיים; והפרעות פסיכיאטריות (בן-סימון וכאהן-סטרבצ'נסקי, 2016).

בעוד המאפיינים והצרכים אשר צוינו לעיל מאפיינים הן בנים הן בנות השוהים במסגרות חסות הנוער, הרי בקרב נערות הם יופיעו בעצימות גבוהה יותר, ולעיתים יתווספו להם מאפיינים ייחודיים. התנסויות סביבתיות וחברתיות אשר ייחודיות למגדר ממלאות תפקיד חשוב בהתפתחות מסלולי התנהגות עוברת חוק בקרב נערות, ומחקרים שונים הצביעו על שני מאפיינים שבלטו במיוחד בהקשר זה בקרב נערות: יחסים רעועים עם המשפחה וקשרים חברתיים לא בריאים, כגון יחסי תלות וניצול או חוסר יציבות בקשרים חברתיים. לכך אפשר להוסיף כי ילדות ונערות, יותר מילדים ונערים, הן קורבנות להזנחה ולהתעללות מינית ופיזית במשפחה. נמצא שניצול מיני של בנות מתחיל מוקדם יותר ונמשך לאורך זמן רב יותר. כמו כן בקרב נשים ונערות יימצאו בעיות בריאות חמורות יותר ושיעור גבוה יותר של הפרעות נפשיות: דיכאון, פוסט-טראומה וחרדת נטישה (בן-סימון וכאהן-סטרבצ'נסקי, 2016; Bloom et al., 2004).

נכון לשנת 2016 מרבית בני הנוער במסגרות חסות הנוער היו בנים (62% מקרב השוהים במסגרות חסות הנוער) (יוגב ובן שמחון, 2017). בהתאם להבדלים שצוינו לעיל, אפשר לראות הבדלים גם בסיבות ההפניה של נערים ונערות למסגרות חסות הנוער. הסיבות העיקריות להשמת נערים במעונות בישראל הן עבירות אלימות (39%), עברות רכוש (22%), שימוש וסחר בסמים (12%), נהיגה ללא רישיון (6%) ועבירות מין (4%). נערות, לעומת זאת, מופנות בעיקר על רקע של קורבנות וכגיעה עצמית: קורבנות על רקע תקיפה מינית (88%), קורבנות של גילוי עריות (35%), שימוש בסמים ואלכוהול (78%), מעשה אובדני וכגיעה עצמית (37%) והפרעות אכילה (17%) (בן-סימון וכאהן-סטרבצ'נסקי, 2016).

אחת ממטרות המעונות של רשות חסות הנוער היא להביא לשילובם המיטבי של בוגריהם בחברה. מחקרם של כהן-מורנו ואח' (2020) עקב אחר בוגרי מסגרות חסות הנוער, ובחן את מצב שילובם בחברה בהגיעם לבגרות הצעירה (גילי 24-25) ביחס לבני גילם, בעלי אותם מאפיינים. המחקר הראה כי על אף שילובם במסגרות החסות והמענים הניתנים להם, בוגרי חסות הנוער לא מצליחים להשלים את הפער בינם ובין בני גילם, וגם בסיום ההתערבות הם מצויים בפער גדול אל מול קבוצת ההשוואה כמעט

בכל התחומים שנבחנו: השכלה, תעסוקה והכנסה, מצב משפחתי והתנהגות עוברת חוק ופלילים (כהן-מורנו ואח', 2020). לפירוט הנתונים ר' נספח ג).

מחקר מוקדם יותר התמקד במצבם של בוגרי המעונות של רשות חסות הנוער אשר קיבלו ליווי במסגרת התוכנית "מחסות לעצמאות" (לוי וכאהן-סטרבצ'ינסקי, 2014). מחקר זה בחן את מצבם של יוצאי חסות הנוער בגילי 15-23 עם יציאתם מן המסגרות. בוגרי חסות הנוער, שהיו מעוניינים בכך, קיבלו ליווי על פי תוכנית שנבנתה עבור כל בוגר באופן ייעודי, לשילוב בקהילה ולחיים עצמאיים. המחקר בחן את מצב הבוגרים אשר השתלבו בתוכנית "מחסות לעצמאות" בתחומי ההשתלבות בעיסוק נורמטיבי, הסדר מגורים, מקורות הכנסה וצורך בסיוע כלכלי, קשר עם ההורים, מצב חברתי ובריאות נפשית, מקורות תמיכה וצרכים. המידע על אודות הבוגרים שהשתתפו בתוכנית נאסף מן הרכזות המלוות וכן מן הבוגרים עצמם שהיו לקראת סיום התוכנית, באמצעות ראיונות עומק. להלן ממצאי המחקר (לוי וכאהן-סטרבצ'ינסקי, 2014):

- **השתלבות בעיסוק נורמטיבי** – 82% מן הבוגרים שנבדקו היו מעורבים לפחות בעיסוק נורמטיבי אחד (עבודה, שירות צבאי/לאומי, המשך לימודים). על פי דיווחי הרכזות, 76% תפקדו היטב בעיסוק זה, ו-67% התמידו בעיסוקם. עם זאת, רק 31% מן הבוגרים היו שבעי רצון מן העיסוק שלהם
- **הסדר מגורים** – 49% מן הבוגרים בתוכנית חזרו לגור עם ההורים. 28% גרו בדירת שירות לאומי, בדיר לחיילים בודדים או בדיר לחסרי קורת גג
- **מקורות הכנסה וצורך בסיוע כלכלי** – לכלל הנערים והצעירים שנבדקו היה לפחות מקור הכנסה אחד (ממשכורת או עזרה כלכלית מן המשפחה), אך 81% דיווחו כי הם זקוקים לסיוע כלכלי
- **קשר עם ההורים** – 7-82% מן הבוגרים היה קשר עם האב, ו-59% קשר עם האב. עם זאת, הוערך כי רק עבור 20% מן הבוגרים היווה אחד ההורים מקור לתמיכה רגשית
- **מצב חברתי** – 7-86% היו חברים שהם יכלו לבלות איתם, אך לפי הערכת הרכזות 53% הרגישו תחושת בדידות, ורק 7-35% היו חברים שהם יכלו להתייעץ איתם
- **בריאות נפשית** – 7-26% הייתה בעיה נפשית מאובחנת (36% מן הבנות ו-17% מן הבנים)
- **מקורות תמיכה** (הורה, בן/בת זוג בקשר קבוע, חברים, הרכזת המלווה) – 7-14% לא היה גורם תמיכה, 59% קיבלו תמיכה מגורם אחד ו-27% הייתה תמיכה משניים-שלושה מקורות. מבין אלו אשר קיבלו תמיכה מגורם אחד, 41% קיבלו תמיכה של הרכזת המלווה של התוכנית
- **צרכים** – התחומים המרכזיים שבהם דווח כי הבוגרים זקוקים לעזרה היו לימודים והכשרה מקצועית (96%), תעסוקה (93%), העצמה אישית (89%), מיצוי זכויות (86%) ובתחום החברתי-רגשי (81%). תחומים נוספים בהם היה לבוגרים צורך בעזרה הם בריאות, ובעיקר בריאות הנפש (65%), שיפור הקשר עם המשפחה (58%) ודיר (58%)

ממצאים אלו מחדדים את צורכיהם של בני הנוער השוהים במסגרות חסות הנוער, בפרט לאחר סיום השהות במעונות. יש חשיבות לבחינת מצבם בעת הקליטה במסגרות ובמשך שהותם בהן כדי לסייע בתכנון ובמתן מענה מותאם לבוגרים.

3. מטרה

המהלך המתואר בדוח זה נועד לסייע בפיתוח מערך שוטף להערכת המצב של החניכים המושמים במסגרות חסות הנוער. כלומר, למפות את המאפיינים, הצרכים, הכוחות וההתערבויות הקודמות שבהם לקחו חלק החניכים, וכן לנטר ניטור שוטף את פעילות המסגרות והשגת תוצאותיהן. מערך זה יוטמע במערכת התל"ם שמשמשת לניהול תיק ההתערבות עם החניך.

דוח זה עוסק בשלב הראשון של המהלך – הערכת המצב: מיפוי המאפיינים, הצרכים והכוחות של החניכים השוהים במסגרות חסות הנוער, ובוחן את התאמת השאלון שפותח לשימוש שוטף. השאלון ישמש גם לצורכי מדידת תוצאות t-0, ובשלב הבא ייבנו הכלים לתכנון ההתערבות, לניטור התפוקות ולבחינת מידת השגת התוצאות עבור החניכים.

4. שיטה

4.1 כלי המחקר

השאלון פותח עבור רשות חסות הנוער בצוות עבודה בין-מקצועי ורב-מדרגי. בצוות העבודה השתתפו מנהלי תחומים במטה הרשות, מפקחות, מנהלי מסגרות, מדריכים, עובדים סוציאליים ונציגי עמותות אשר מפעילות מסגרות של רשות חסות הנוער (ר' נספח א). העבודה נעשתה באמצעות פגישות מקוונות של הקבוצה, שליחת החומרים בין הפגישות וקבלת משובים פרטיים. בפיתוח השאלון הסתמך צוות המחקר על מסדי נתונים וכלים קיימים שפותחו במשרד הרווחה: רשימת הנזקקות ומאפייני הרקע שבשימוש המשרד, הכלי לתכנון התערבות ומדידת תוצאות שפותח עבור שירות המבחן לנוער, כלי הפרופילים אשר פותח לצורכי השמה עבור השירות החוץ-ביתי במשרד הרווחה ועומד בזיקה לשבעת תחומי החיים בשאלון התמ" של 360° – התוכנית הלאומית לילדים ובני נוער בסיכון.

השאלון כמותי בעיקרו וכולל שאלות סגורות וכן שאלות פתוחות להסבר והרחבה (ר' נספח ב). השאלון מיועד למילוי על ידי העובדים הסוציאליים⁵ במסגרות חסות הנוער לצורך "הערכת מצב", והוא כולל את הנושאים האלה:

- **מאפייני החניך/ה** – נתונים על החניך שאינם מושא תוכנית ההתערבות ואינם צפויים להשתנות בעקבותיה, אך יש להם חשיבות כגורמים מגבירי סיכון, כנתונים שיש להתחשב בהם בתכנון ההתערבות או כנתונים שיש לבחון בתהליכי הלמידה שבעקבות המדידה (מאפיינים כלליים; בעיות רפואיות, חושיות או נפשיות מאובחנות; אירועי חיים משמעותיים; מאפייני המשפחה)
- **התערבויות קודמות שנעשו עם החניך/ה** – הניסיונות הקודמים והמקבילים לטפל בצרכים העכשוויים וכן בצרכים אחרים שהיו לחניך (השמות חוץ-ביתיות קודמות, התערבויות קודמות בקהילה ומחוץ לקהילה)
- **הצרכים של החניך/ה בחלוקה לשבעה תחומי חיים** – הבעיות, הדאגות או הקשיים של החניך
- **כוחות החניך/ה** – כוחות ומשאבים פנימיים, כגון תכונות אישיות, יכולות וכישורים, כמו גם כוחות ומשאבים בסביבה החיצונית, כמו דמויות תומכות או מערכות מטפלות משמעותיות (ארזי ונמר-פורסטנברג, 2020)

4.2 פיילוט המדידה

השאלון הופץ לכלל העובדים הסוציאליים (105) בכל מסגרות הרשות (55) בשני מועדים:

- ב-9.12.22 הופצו הקישורים לשאלונים, והעובדים התבקשו למלא אותם בתוך שבועיים. עם זאת, בתקופה זו פרץ גל תחלואה נוסף של מגפת הקורונה אשר הוביל לעומס בקרב העובדים במסגרות. על כן, הוחלט לדחות את המדידה עד לשוך הגל. הקישורים לשאלונים המשיכו להיות זמינים למילוי עבור העובדים.
- ב-13.2.22 הופצו השאלונים בשנית. איסוף המידע הסתיים בתאריך 27.3.22.

⁵ בהמשך המהלך יפותח כלי לדיווח עצמי עבור החניכים, אשר יתחקה אחר תפיסתם את צורכיהם ואת איכות המענים שהם מקבלים במסגרות חסות הנוער.

4.3 המדגם

71 עובדים סוציאליים מ-25 מסגרות מילאו את השאלון על אודות 171 חניכים שבאחריותם (שיעור היענות של 54.9%). הוחלט להסתפק בשיעור השבה זה משתי סיבות: ראשית, מטרתה העיקרית של המדידה הייתה לבחון את התאמתו של השאלון לשימוש שוטף, לכן עיקר החשיבות היה למספר העובדים הסוציאליים שמילאו את השאלון, ולא למספר השאלונים המלאים. שנית, גל התחלואה שצוין לעיל ומשבר הקורונה והשפעותיו על בני נוער בכלל, ועל אלה במצבי סיכון בפרט (ארזי וסבג, 2020), הביאו לעומס רב על העובדים. התעקשות על מענה לשאלון הייתה עלולה ליצור התנגדות למילוי השאלון וכן למערכת הממוחשבת שתוטמע בהמשך.

4.4 ניתוח הנתונים

הנתונים נותחו ניתוח כמותי-סטטיסטי בתוכנת SPSS-28, וכן נערך ניתוח איכותני של שאלות פתוחות.

הבדלים בין קבוצות נבחנו באמצעות מבחן t או באמצעות מבחן χ^2 (כתלות בסולם המדידה של כל שאלה) והמתאמים בין המשתנים נבדקו באמצעות מבחן פירסון. כל הממצאים המצוינים בדוח כמובהקים, נמצאו ככאלה ברמה של לפחות $p < .05$.

כמו כן נערך מבחן אלפא קרונברך לבדיקת המהימנות הפנימית בין הפריטים של כל אחד מתחומי החיים.

להלן מהימנות התחומים:

התחום ההתנהגותי $\alpha=.715$

התחום החברתי $\alpha=.651$

התחום הרגשי $\alpha=.892$

התחום המשפחתי $\alpha=.804$

התחום הלימודי-חינוכי-תעסוקתי $\alpha=.590$

התחום הבריאותי-פיזי $\alpha=.554$

תחום ההיכפעות מחוץ למשפחה $\alpha=.516$

בתחומים ההתנהגותי, החברתי, הרגשי והמשפחתי נמצאה מהימנות גבוהה ($\alpha > 0.7$). בתחומים הלימודי-חינוכי-תעסוקתי, הבריאותי וההיכפעות מחוץ למשפחה המהימנות נמוכה יותר, וזאת עקב מספר מועט של פריטים בכל תחום. נערכה בדיקה בכל התחומים כדי לאתר פריטים אשר משפיעים על מהימנות התחום, אך לא נמצאו פריטים המשפיעים על המהימנות באופן משמעותי.

4.5 אתיקה

במחקר זה המשיבים לא נדרשו למלא טופס הסכמה מדעת, זאת משום שהעובדים מחויבים למלא את השאלון במסגרת עבודתם. לצד זאת, האנונימיות של המשיבים כלפי צוות המחקר נשמרה. הפצת השאלונים נעשתה באמצעות משרד הרווחה, כך שלא נוצר קשר ישיר בין החוקרים ובין המשיבים. סודיות המידע שהמשיבים מסרו נשמרה גם היא היות שהשאלונים המלאים הועברו ישירות למכון ברוקדייל ללא פרטים מזהים והם נותחו באופן אגרסיבי. המחקר קיבל את אישורה של ועדת האתיקה של מכון ברוקדייל.

5. ממצאים

הממצאים יוצגו בארבעה תתי-פרקים, לפי ההיבטים שנבדקו בפרויקט:

- **מאפיינים:** מאפיינים כלליים של הנערה, בעיות רפואיות או נפשיות והפרעות אחרות, אירועי חיים משמעותיים, מאפייני משפחת הנערה
- **התערבויות קודמות**
- **צרכים:** הקשיים והדאגות (הצרכים) של החניכים בחלוקה לשבעה תחומי חיים (בזיקה לחלוקה במשרד הרווחה ובהתבסס על התוכנית 360° – התוכנית הלאומית לילדים ולנוער בסיכון): התחום ההתנהגותי (בחלוקה לעבירות רשומות ולהתנהגויות מסוכנות ומסתכנות), התחום החברתי, התחום הרגשי-נפשי, התחום המשפחתי (בחלוקה לפגיעות בנערה, פגיעות של הנערה במשפחה ובעיות וקשיים נוספים), תחום ההיפגעות מאלימות או ניצול מחוץ למשפחה (פגיעה על ידי זרים), התחום החינוכי-לימודי-תעסוקתי והתחום הבריאותי-פיזי
- **כוחות**

5.1 מאפיינים

5.1.1 מאפיינים כלליים

העובדים הסוציאליים מילאו את השאלון על אודות 101 חניכים (59.1% מן השאלונים) ועל 66 חניכות (38.6% מן השאלונים). מרבית החניכים הם יהודים (84.2%) חילונים (59.0%) בני 16-18 (70.8%). רק 11.7% מן החניכים שעליהם מולא השאלון הם ערבים (מוסלמים, דרוזים או בדואים), נתון שהוא תת ייצוג לאוכלוסייה זו (21.1% מן האוכלוסייה הכללית בישראל, לפי נתוני [הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה](#), 2022). 11.7% מן החניכים לא נולדו בישראל, ו-4.7% מהם אינם אזרחים (תושבים או חסרי מעמד). 9.8% מן החניכים מגדירים עצמם כלהט"ב⁶ (ר' **לוח 1**).

מן ההשוואה לנתונים המנהליים ברשות חסות הנוער עלה כי מדגם זה, הגם שאינו מדגם מייצג, תואם את הנתונים המנהליים בנוגע למגדר החניכים במסגרות ולשיעור העולים בהן. עם זאת, ישנו ייצוג יתר לחניכים יהודים ביחס לשיעורם במסגרות חסות הנוער (84.2% במדידה לעומת 77.0% במסגרות), לחילונים (59.0% במדידה לעומת 48.7% במסגרות) ולחניכים בני 16-18 (70.8% במדידה לעומת 61.7% במסגרות).

⁶ לסביות, הומוסקסואלים, טרנסים, ביסקסואלים, קוויר.

לוח 1: מאפיינים אישיים של החניכים/ות (במספרים ובאחוזים) (n=171)

מאפיינים אישיים	N	(%)
מגדר	171	100
בנים	101	59.1
בנות	66	38.6
אחר	4	2.3
טווח גיל	171	100
15-13	22	12.9
18-16	121	70.8
+19	25	14.6
לא ידוע	3	1.7
מגזר	171	100
יהודי/ה	144	84.2
ערבי/ה	20	11.7
אחר	7	4.1
רמת דתיות	171	100
חילונית/ת	85	59.0
מסורתית/ת	28	19.4
דתי/ה / חרדי/ת	28	19.5
בבדיקה	3	2.1
הגדרה עצמית כלהטב"ק	171	100
כן	17	9.9
לא	148	86.6
בבדיקה	6	3.5
ארץ לידה	171	100
ישראל	150	87.7
אחר	20	11.7
בבדיקה	1	0.6
מעמד חוקי	171	100
אזרח/ית	163	95.3
תושב/ת / חסרת/ת מעמד	8	4.7

5.1.2 בעיות רפואיות או נפשיות והפרעות מאובחנות אחרות

29.2% מן החניכים בפיילוט אובחנו כסובלים מפוסט-טראומה מורכבת, ו-13.5% עברו אשפוז פסיכיאטרי בחמש השנים שלפני מילוי השאלון. 36.3% מן החניכים אובחנו עם הפרעת קשב וריכוז, 22.8% עם לקויות למידה ו-7.6% עם הפרעת התנגדות או הפרעה אנטי-סוציאלית. ל-12.3% יש תפקוד שכלי גבולי (ר' **לוח 2**).

לוח 2: מאפיינים פיזיים ונפשיים של החניכים/ות (במספרים ובאחוזים) ^ (n=171)

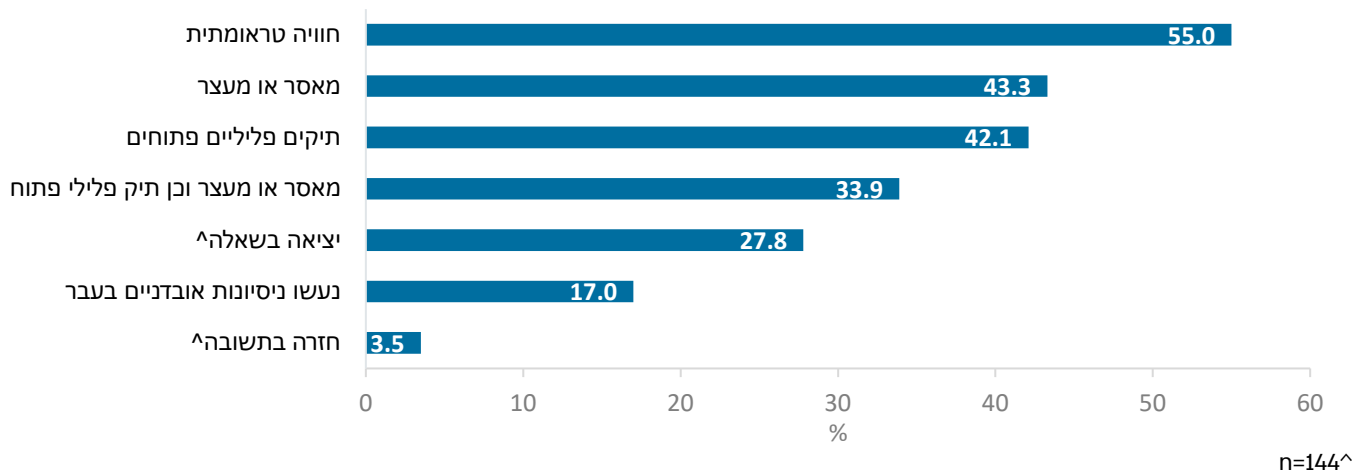
לנערה/ה יש:	N	(%)
מחלה פיזית שמשפיעה על התפקוד	6	3.5
תפקוד שכלי גבולי	21	12.3
הפרעת נפש מאובחנת	22	12.9
פוסט טראומה מורכבת	50	29.2
אשפוז פסיכיאטרי בחמש השנים האחרונות	23	13.5
ריבוי לקויות קוגניטיביות ונפשיות	24	14.0
הפרעת קשב וריכוז	62	36.3
לקויות למידה	39	22.8
הפרעת התנגדות או הפרעה אנטי-סוציאלית	13	7.6
הפרעת אכילה מאובחנת	7	4.1

^אפשר היה לסמן יותר מתשובה אחת לכל חניך

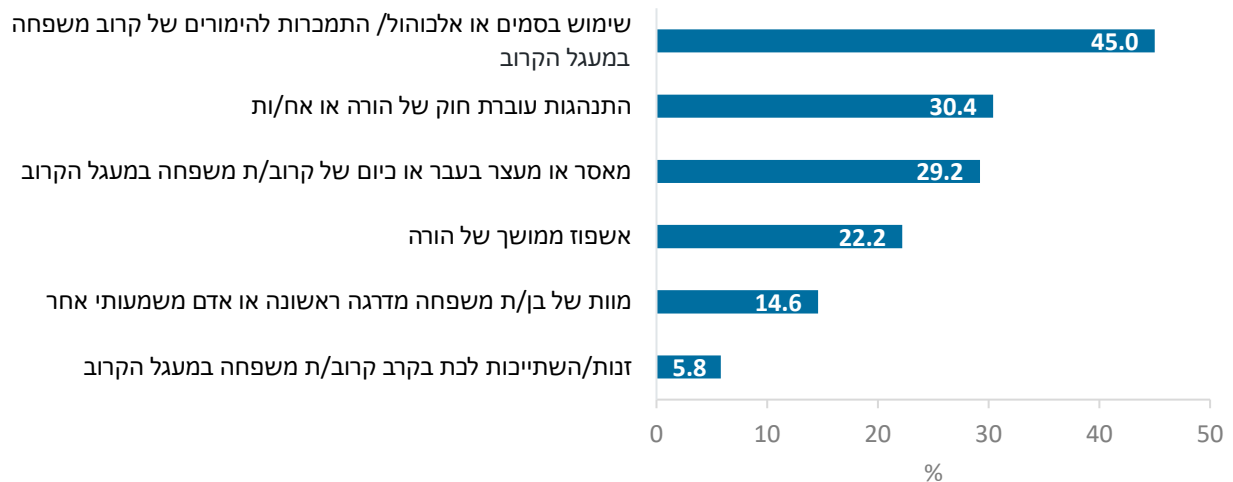
5.1.3 אירועי חיים משמעותיים

העובדים הסוציאליים נשאלו על אירועי חיים משמעותיים שהתרחשו בחיי החניכים ובחיי משפחתם. 43.3% מן החניכים היו בעבר במאסר או מעצר, ול-42.1% יש תיק פלילי פתוח אחד או יותר. 55.0% עברו חוויה טראומתית. 22.2% אחוזים חוו אשפוז ממושך של הורה, 14.6% חוו אובדן של בן משפחה מדרגה ראשונה או אדם משמעותי אחר ו-17.0% עברו ניסיונות אובדניים. 27.8% מן החניכים יצאו בשאלה. 26.3% חוו מאסר או מעצר של בן משפחה קרוב, ו-30.4% חוו התנהגות עוברת חוק של הורה או אח. בן משפחה של 45.0% מן החניכים השתמש בסמים או באלכוהול (ר' **תרשימים 1 ו-2**). יש לציין כי השיעור הגבוה של אירועי החיים והפגיעות אשר צוינו בשאלונים נמצא בהלימה עם השיעור הגבוה של החניכים אשר מאובחנים כסובלים מפוסט טראומה מורכבת.

תרשים 1: אירועים משמעותיים בחיי החניך/ה (באחוזים) (N=171)

תרשים 2: אירועים משמעותיים בחיי משפחת החניך/ה (באחוזים) (N=171)

5.1.4 כגיעות והזנחה מצד המשפחה בעבר

75.7% מן החניכים חוו בעבר כגיעות והזנחה מצד משפחתם. 46.2% היו נתונים **להזנחה בתחום הרגשי או הקוגניטיבי**, 19.3% היו נתונים **להזנחה פיזית** ו-23.4% היו **נטושים או ללא אחראי להם**. 38.6% היו קורבנות **לאלימות פיזית במשפחה**, 34.5% היו קורבנות **לאלימות נפשית או רגשית** ו-4.7% קורבנות **לניצול כלכלי**.

העובדים הסוציאליים נשאלו גם על עדות של החניכים לפגיעות במשפחתם. 32.7% היו **עדים לאללימות פיזית** במשפחתם, 28.1% היו **עדים לאללימות נפשית, רגשית או כלכלית** ו-8.8% היו **עדים לאללימות מינית** בתוך המשפחה.

בחלק זה של השאלון, אשר בחן פגיעות במשפחה בעבר, ניתנה האפשרות לסמן "בבדיקה / יש חשד", עבור שאלות אשר העובדים הסוציאליים לא ידעו לענות בביטחון אם התקיימה פגיעה או לא. אחוזי הדיווח על אפשרות זו היו גבוהים ביחס לחלקים אחרים של השאלון, ובעיקר בכריטים אשר שאלו על עדות לפגיעות במשפחה (21.1% ציינו כי יש חשד לעדות לאללימות נפשית, רגשית או כלכלית, או עדות לאללימות פיזית, ו-20.5% ציינו כי יש חשד לעדות לאללימות מינית במשפחה).

5.1.5 מאפייני משפחות החניכים

הוריהם של 45.6% מן החניכים נשואים, 40.9% פרודים או גרושים ו-12.9% מן החניכים מגיעים ממשפחה חד-הורית (עקב יתמות, הורות יחידנית או אב לא ידוע). הוריהם של 57.0% מן החניכים הם ילידי ישראל, ולכחות אחד מן ההורים של 43.0% מן החניכים אינו יליד הארץ. 45.1% מן החניכים הם ילדים למשפחות מרובות ילדים (4-13 אחים). ל-27.5% מן החניכים יש אחים אשר שהו בעבר במסגרות חוץ-ביתיות, ול-25.7% מן החניכים יש אחים אשר שוהים במסגרות חוץ-ביתיות כיום. 45.6% ממשפחות החניכים גרות בסביבה עם אחוזי פשיעה גבוהים (ר' **לוח 3**).

לוח 3: מאפיינים משפחתיים של החניכים/ות (במספרים ובאחוזים)

מאפיינים משפחתיים	N	(%)
מצב משפחתי של ההורים	171	100
נשואים/חיים בזוגיות	78	45.6
גרושים/פרודים	70	40.9
אב/אם לא בחיים	9	5.3
הורות יחידנית/אב לא ידוע	13	7.6
בבדיקה	1	0.6
מוצא הורים	171	100
ילידי ישראל	94	55.0
שני ההורים עולים	46	26.9
אחד מן ההורים עולה	25	14.6
בבדיקה	6	3.5
מספר אחים ואחיות	171	100
0	4	2.3
1-3	90	52.6
4-6	48	28.1
7-9	20	11.7
10-13	9	5.3

מאפיינים משפחתיים	N	(%)
אחים/ות במסגרת חוץ-ביתיות בעבר	47	27.5
אחים/ות במסגרות חוץ-ביתיות כיום	44	25.7
הנערה/ה מאומץ/ת	7	4.1
מגורים בסביבה עם אחוזי פשיעה גבוהים	78	45.6

5.1.6 קשרים בין מאפיינים ובין עצמם

קשרים מובהקים בין מאפיינים ובין עצמם ובין אירועי חיים משמעותיים בבחינה של הקשרים בין המאפיינים השונים של החניכים, נמצאו קשרים מובהקים בין המאפיינים ובין עצמם.

מגדר – נמצאו קשרים מובהקים בין מגדר למאפיינים האלה:

- 17.5% מן הבנות מגדירות עצמן כ**להט"ב** לעומת 2% מן הבנים
- 18.8% מן הבנים **אינם יהודים** לעומת 7.6% מן הבנות
- 71.7% מן הבנות חוו **חווייה טראומטית** לעומת 51.6% מן הבנים
- בהתאם, בנות, יותר מבנים, מאופיינות ב**פוסט טראומה מורכבת** (56.1% לעומת 18.8% בהתאמה)
- 63.4% מן הבנים היו **במאסר או מעצר** לעומת 15.4% מן הבנות, ובדומה לכך, ל-63.0% מן הבנים יש **תיקים פליליים פתוחים** לעומת 14.3% מן הבנות (ראו נספח ד).

מגזר – נמצא כי יש יותר חניכים יהודים המאובחנים עם **לקות למידה** מאשר חניכים לא-יהודים (25.7% לעומת 7.4%, בהתאמה) (ראו נספח ד).

גיל – נמצא כי רמת הדתיות קשורה לגיל. בקבוצת הגיל הצעירה (13-15) יש 5.6% דתיים או חרדים לעומת 18.8% בקבוצת הגיל הבינונית (16-18) ו-35% בקבוצת הגיל הבוגרת (+19). בקבוצת הגיל של 19+ 68% מן החניכים היו **במאסר או מעצר** לעומת 41.7% בגילי 16-18 ו-22.7% בגילי 13-15 (ראו נספח ד).

מגורים בסביבה עם אחוזי פשיעה גבוהים –

- 18.4% מן החניכים המתגוררים בסביבה עם אחוזי פשיעה גבוהים שייכים לקבוצת הגיל הצעירה (13-15) לעומת 7.5% בקרב מי שאינם מתגוררים בסביבה כזו
- 63.6% מן החניכים המתגוררים בסביבה עם אחוזי פשיעה גבוהים הם **דתיים או חרדים** לעומת 30.8% מן החניכים שאינם מתגוררים בסביבה עם אחוזי פשיעה גבוהים
- 7.6% מן החניכים המתגוררים בסביבה עם אחוזי פשיעה גבוהים חוו **חווייה טראומטית** לעומת 51.3% מן החניכים שאינם מתגוררים בסביבה עם אחוזי פשיעה גבוהים

- ל-36% מן החניכים המתגוררים בסביבה עם אחוזי פשיעה גבוהים יש **הורה או אח/ות עם התנהגות עוברת חוק** לעומת 21.5% מן החניכים שאינם מתגוררים בסביבה עם אחוזי פשיעה גבוהים
 - ל-65.1% מן החניכים המתגוררים בסביבה עם אחוזי פשיעה גבוהים יש **קרוב משפחה במעגל הקרוב המשתמש בסמים או אלכוהול** לעומת 42.1% מן החניכים שאינם מתגוררים בסביבה עם אחוזי פשיעה גבוהים
 - ל-29.5% מן החניכים שמתגוררים בסביבה עם אחוזי פשיעה גבוהים יש **לקות למידה** לעומת 17.3% מן החניכים שאינם מתגוררים בסביבה עם אחוזי פשיעה גבוהים (ראו נספח ד)
- פוסט טראומה מורכבת** – 42.5% מן החניכים עם פוסט טראומה מורכבת הם **יוצאים בשאלה** לעומת 22.6% מן החניכים שאין להם פוסט טראומה מורכבת.
- לא נמצאו קשרים מובהקים בין יתר המאפיינים ובין עצמם ולאירועי חיים משמעותיים (ראו נספח ד).

קשרים מובהקים בין אירועי חיים משמעותיים ובין עצמם

התנהגות עוברת חוק של הורה או אח/ות – נמצא קשר **למאסר או מעצר של הנער/ה**, כאשר ל-42.6% מן החניכים שנאסרו או נעצרו יש הורה או אח/ות עם התנהגות עוברת חוק, לעומת 26.1% מן החניכים שלא נאסרו או נעצרו. כמו כן נמצא קשר **למאסר או מעצר בעבר או בהווה של קרוב/ת משפחה במעגל הקרוב**, ולשימוש בסמים או אלכוהול של קרוב/ת משפחה במעגל הקרוב.

מאסר או מעצר בעבר או בהווה של קרוב/ת משפחה במעגל הקרוב – נמצא קשר **למאסר או מעצר של הנער/ה**, כאשר ל-42.0% מן החניכים שנאסרו או נעצרו יש קרוב משפחה שנאסר או נעצר, לעומת 24.4% מן החניכים שלא נאסרו או נעצרו. כמו כן נמצא קשר לשימוש בסמים או אלכוהול של קרוב/ת משפחה במעגל הקרוב.

חווייה טראומתית כגון אירוע מסכן חיים – נמצא קשר **ליציאה בשאלה**. 73.0% מן החניכים שיצאו בשאלה חוו חווייה טראומתית, לעומת 53.3% מן החניכים שלא יצאו בשאלה. כמו כן נמצא קשר **לאשפוז ממושך של הורה או אח/ות**, כאשר 71.7% מן החניכים שיש במשפחתם אשפוז ממושך חוו חווייה טראומתית לעומת 53.0% מן החניכים שאין במשפחתם אשפוז ממושך (ראו נספח ה).

5.2 התערבויות קודמות

50.9% מן החניכים הופנו למסגרות חסות הנוער על ידי **עו"ס לחוק נוער**, 34.5% הופנו על ידי **קצין מבחן**, 7.0% על ידי **עו"ס קהילה (משפחה)** ו-5.3% על ידי **עו"ס נערים ונערות**. 42.1% הופנו בצו בית משפט תחת **חוק הנוער (שפיטה ודרכי טיפול)**, ו-45.0% הופנו תחת **חוק הנוער (טיפול והשגחה)**. עבור 12.9% צוין כי כלל לא הופנו בצו בית משפט, כאשר 59.0% מהם היו חניכים ששהו בקורות גג (13 מתוך 22 חניכים). נתונים אלו תואמים את תכנון רשות חסות הנוער כי 10.0% מחניכיה ישהו במסגרות ללא צו (א. כוכבי-סמסליק, תקשורת בין-אישית, 1.6.23).

במסגרת התערבויות שנעשו בקהילה, 29.8% מן החניכים קיבלו מענים של **השירות לנוער, צעירים וצעירות**, 15.8% היו **במסגרות קידום נוער** ו-11.1% היו **בבתים חמים (ר' לוח 4)**. 26.9% מן החניכים לומדים או למדו במסגרות חינוך מיוחד.

לוח 4: התערבויות קודמות של החניכים (במספרים ובאחוזים) (n=178)

התערבויות קודמות	N	(%)
גורם מכנה לחסות הנוער	171	100
עו"ס לחוק נוער	87	50.9
קצין מבחן	59	34.5
עו"ס קהילה	12	7.0
עו"ס נערים ונערות	9	5.3
גורם אחר	4	2.3
האם הופנה/הופנתה בצו בית משפט?	171	100
כן, תחת חוק הנוער (שפיטה ודרכי טיפול)	72	42.1
כן, תחת חוק הנוער (טיפול והשגחה)	77	45.0
לא	22	12.9
התערבויות קודמות בקהילה^א	171	100
מסגרות קידום נוער	27	15.8
בית חם	19	11.1
מענים של השירות לנוער, צעירים וצעירות	51	29.8
התערבות אחרת	59	34.5
בבדיקה	26	15.2

^א אפשר היה לענות יותר מתשובה אחת ועל כן האחוזים אינם מסתכמים ל-100%

57.6% מן החניכים שוהים כחות משנה במסגרות חסות הנוער, 26.9% שוהים בהן בין שנה לשנתיים, ו-15.9% שוהים בהן שנתיים ויותר. במסגרת הנוכחית, 26.9% נמצאים עד 3 חודשים במסגרת (שלב הקליטה), 41.5% נמצאים במסגרת 4-12 חודשים ו-31.6% שוהים במסגרת שנה ויותר (ר' לוח 5).

לוח 5: משך השהות במסגרות חסות הנוער (במספרים ובאחוזים)

(%)	N	
100	171	משך השהות במסגרות חסות הנוער
56.7	97	עד שנה
26.9	46	שנה עד שנתיים
16.4	28	שנתיים ויותר
100	171	משך השהות במסגרת הנוכחית
26.9	46	0-3 חודשים
41.5	71	4-12 חודשים
18.7	32	שנה עד שנתיים
12.9	22	שנתיים ויותר

5.3 צרכים

בחלק זה נבחנו הקשיים והדאגות (הצרכים) של החניכים בחלוקה לשבעה תחומי חיים: התחום ההתנהגותי, התחום החברתי, התחום הרגשי, התחום המשפחתי, תחום ההיפגעות מחוץ למשפחה (היפגעות על ידי זרים), התחום הלימודי-חינוכי-תעסוקתי והתחום הבריאותי-פיזי.

התחום הרגשי הוא התחום שבו נמצא ממוצע הצרכים הגבוה ביותר (3.48), לאחריו התחום המשפחתי (2.90); התחום החברתי (2.89); התחום הלימודי (2.82); התחום הבריאותי (2.67); התחום ההתנהגותי (2.57) ותחום ההיפגעות מחוץ למשפחה (2.20).

5.3.1 התחום ההתנהגותי

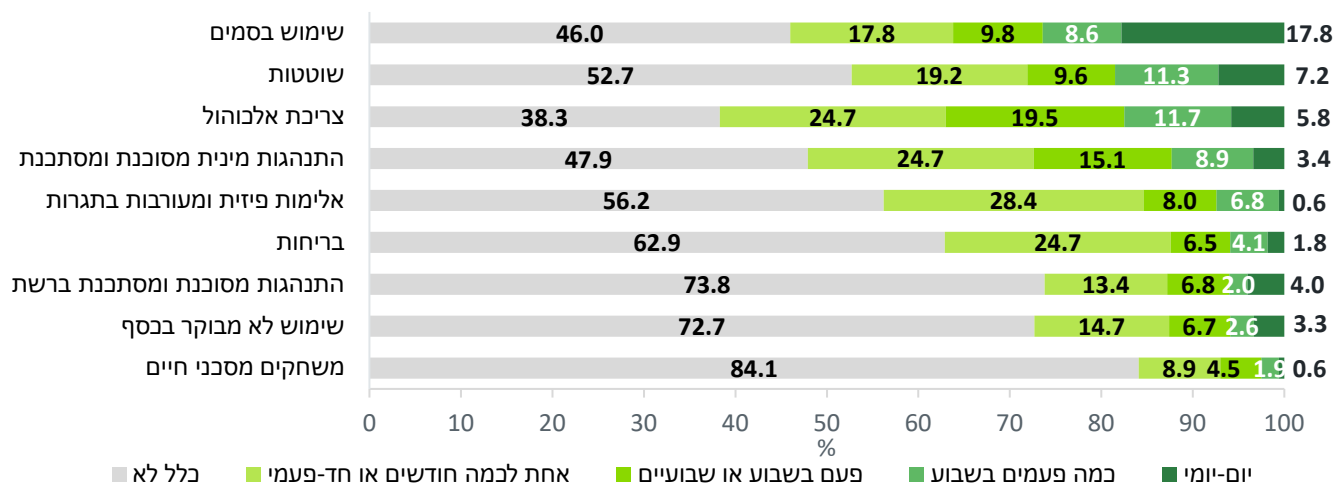
התחום ההתנהגותי כולל עבירות רשומות של החניכים לצד התנהגויות מסוכנות ומסתכנות. מכיוון שעבירות והתנהגויות מסוכנות ומסתכנות הן לרוב הסיבות שבגינן חניכים מושמים במסגרות חסות הנוער, זהו תחום מרכזי לבחינה בעת קיום הערכת המצב. כך, תחת העבירות הרשומות, ל-28.8% מן החניכים רשומה עבירת שימוש בסמים, ל-28.4% רשומה עבירת אלימות, ל-18.2% רשומה עבירת מין, ל-16.4% רשומות עבירות רכוש ול-13.0% רשומה עבירה בגין ונדליזם (ר' **תרשים 3**).

תרשים 3: עבירות רשומות (באחוזים) (n=171)

בחלק של התנהגויות מסוכנות ומסתכנות נבחנה תדירותן של ההתנהגויות בקרב החניכים. בנוגע ל-26.4% מן החניכים דווחה צריכת סמים בתדירות גבוהה (כמה פעמים בשבוע או באופן יום-יומי), בנוגע ל-8.5% מן החניכים דווחה שוטטות בתדירות גבוהה ובנוגע ל-17.5% מן החניכים דווחה צריכת אלכוהול בתדירות גבוהה (ר' תרשים 4).

תרשים 4: התנהגויות מסוכנות ומסתכנות (באחוזים) (n=171)

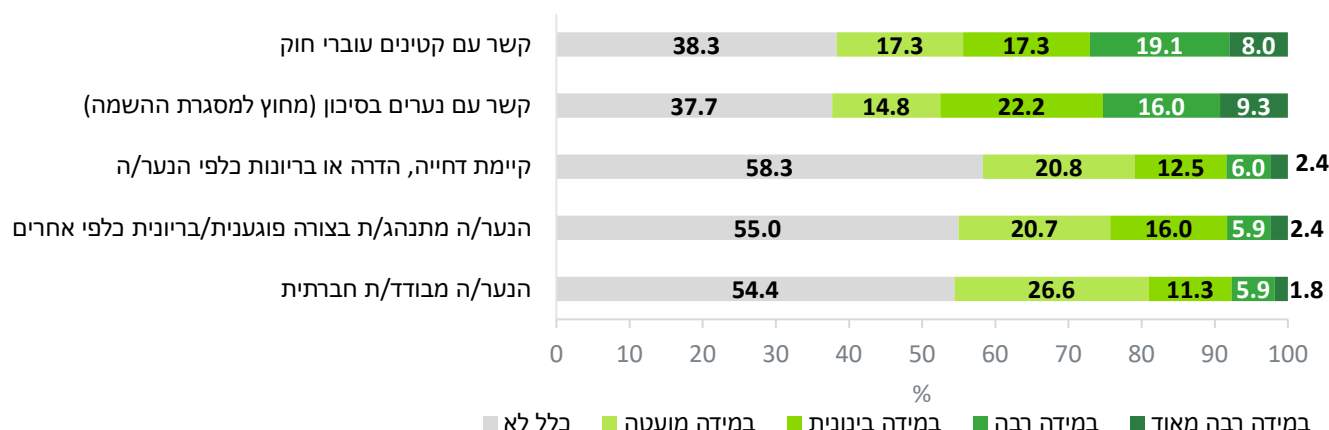

באופן ממוקד, נבחנו בתחום ההתנהגותי הרגלי השימוש בסמים עבור חניכים שעבורם סומנה תדירות כלשהי של שימוש בסמים. הסם אשר היה בשימוש הגבוה ביותר הוא חשיש או מריחואנה (28.8%), לאחר מכן אקסטזי (7.1%) ולבסוף L.S.D (2.4%), קוקאין (1.8%) וספידים או טריפים ⁷(1.8%).

5.3.2 התחום החברתי

בתחום החברתי נבחנה המידה שבה החניכים חווים קשיים מסוג זה. 27.1% מן החניכים מצויים בקשר עם קטינים עוברי חוק ו-25.3% מצויים בקשר עם קטינים בסיכון במידה רבה או רבה מאוד. כלפי 8.4% קיימת דחייה או הדרה חברתית, ו-8.3% מתנהגים בבריונות כלפי אחרים במידה רבה או רבה מאוד. עבור 7.7% דווח בידוד חברתי במידה רבה או רבה מאוד (ר' **תרשים 5**). 16.5% מן החניכים מצויים בקשר פוגעני כלפיהם עם בגירים בפערי גיל משמעותיים ו-5.9% חברים בכנופיות או בקבוצות אלימות אחרות.

תרשים 5: צרכים בתחום החברתי (באחוזים) (n=171)

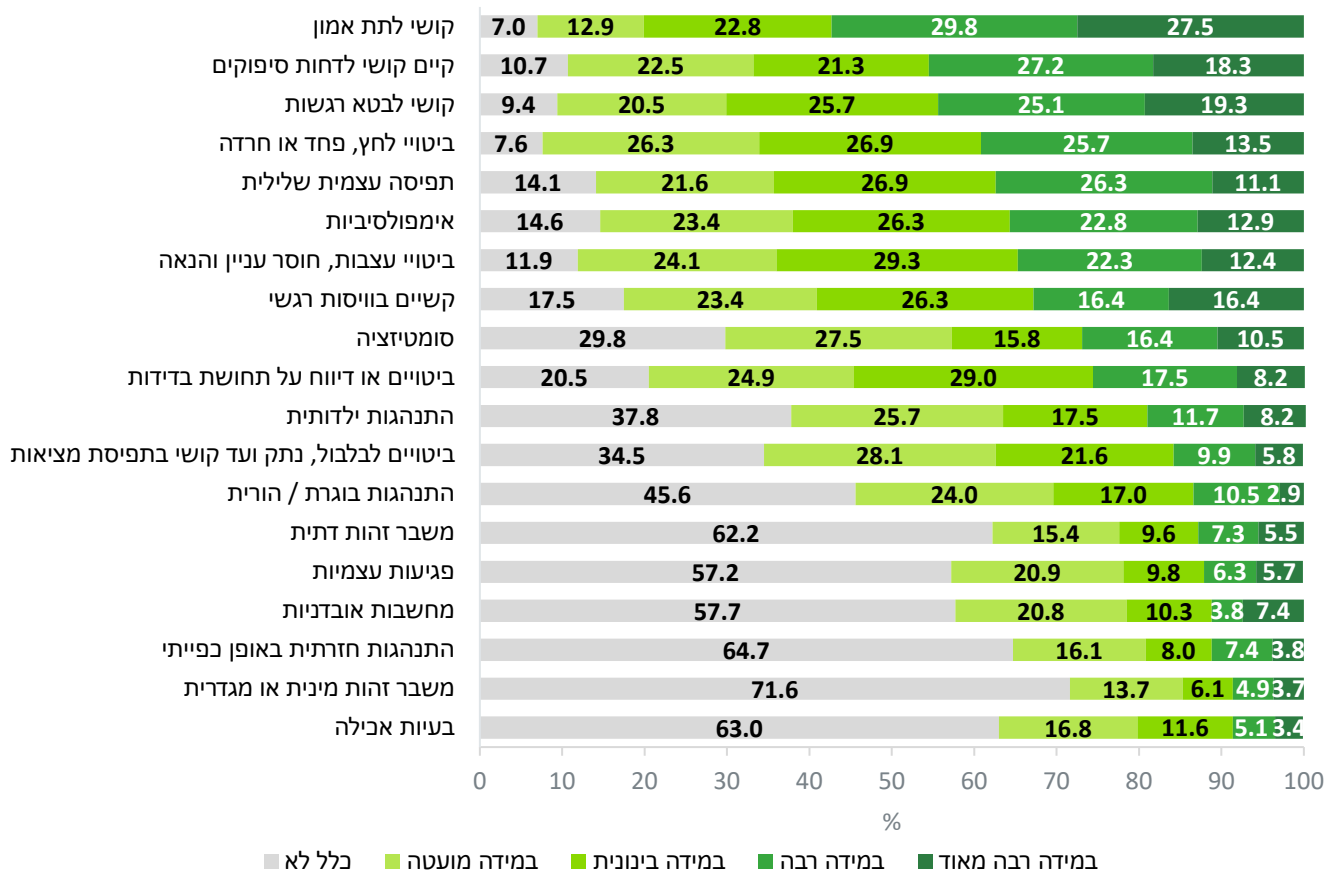

5.3.3 התחום הרגשי

התחום הרגשי הוא התחום המרכזי שבו נצפו קשיים בקרב החניכים במסגרות חסות הנוער. ממצא זה מתקשר לשיעור הגבוה של אירועי חיים קשים שחוו החניכים, וכן להיקף הפוסט-טראומה המורכבת המאובחנת אצלם. כך, עבור 57.3% מן החניכים דווח בעצימות גבוהה כי קיים קושי במתן אמון, עבור 45.0% קיים קושי לדחות סיפוקים, עבור 44.4% קיים קושי בביטוי רגשות ועבור 39.2% קיימים ביטויי כחד, לחץ או חרדה (ר' **תרשים 6**).

⁷ שיעור מתוך כלל החניכים אשר עליהם מולאו שאלונים. אפשר היה לסמן יותר מתשובה אחת.

תרשים 6: צרכים בתחום הרגשי (באחוזים) (n=171)

5.3.4 התחום המשפחתי

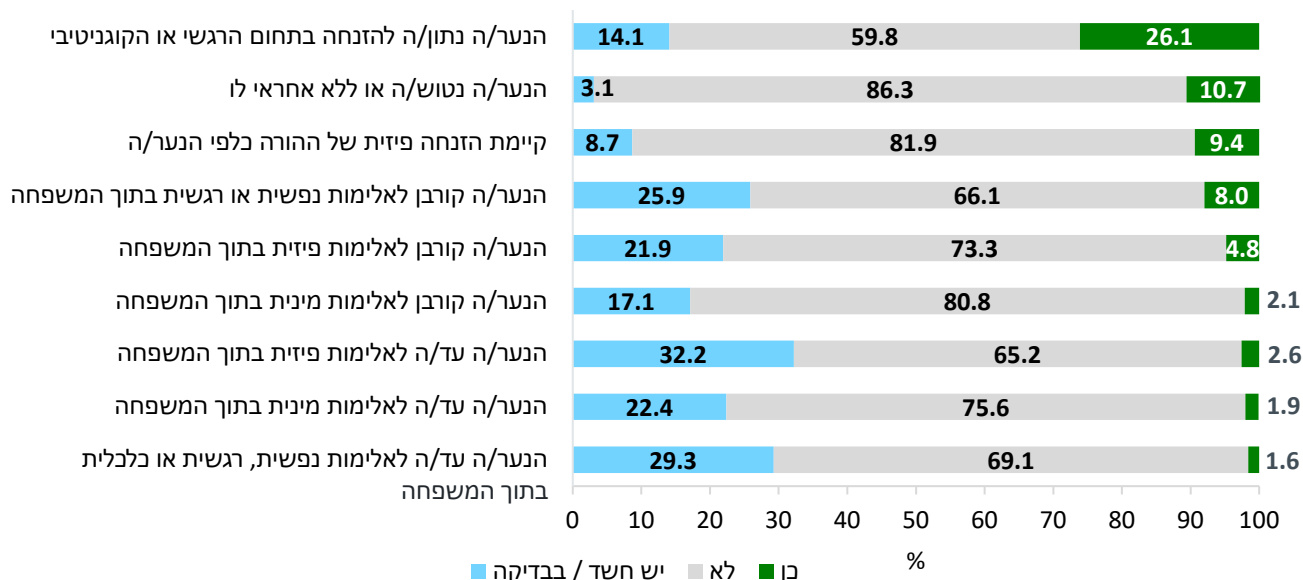
התחום המשפחתי מחולק לשלושה חלקים: פגיעות בנערה/ה והזנחה בהווה, פגיעות של הנערה/ה במשפחה ובעיות וקשיים נוספים של המשפחה (למשל: קשיים בין ההורים לילדיהם, קשיים בין הילדים במשפחה, מצב כלכלי קשה).

פגיעות בנערה/ה והזנחה בהווה

בחלק זה נשאלו העובדים הסוציאליים על פגיעות ישירות בנערה/ה, על עדות הנערה/ה לפגיעות באחר במשפחה, ועל הזנחתם. 14.1% מן החניכים נתונים להזנחה בתחום הרגשי או הקוגניטיבי, 10.7% נטושים או ללא אחראי להם, 9.4% נתונים להזנחה פיזית של ההורה, ו-8.0% קורבנות לאלימות נפשית או רגשית בתוך המשפחה.

נתון נוסף שיש לתת עליו את הדעת הוא השיעור הגבוה של חוסר הוודאות השורר בקרב העובדים הסוציאליים בנוגע לפגיעות בחלק זה, כפי שבא לידי ביטוי בשיעור הסימון של האפשרות "בבדיקה / יש חשד". אפשרות זו סומנה עבור 32.2% מן החניכים בכריט "הנערה/ה עד/ה לאלימות פיזית בתוך המשפחה", עבור 29.3% מן החניכים בכריט "הנערה/ה עד/ה לאלימות נפשית, רגשית או כלכלית בתוך המשפחה" ועבור 22.4% מן החניכים בכריט "הנערה/ה עד/ה אלימות מינית בתוך המשפחה". עבור שיעור גבוה מן החניכים סומנה אפשרות זו גם בשאלה על אלימות נפשית או רגשית (25.9%) ועל אלימות פיזית ואלימות מינית (17.1%) (ר' **תרשים 7**).

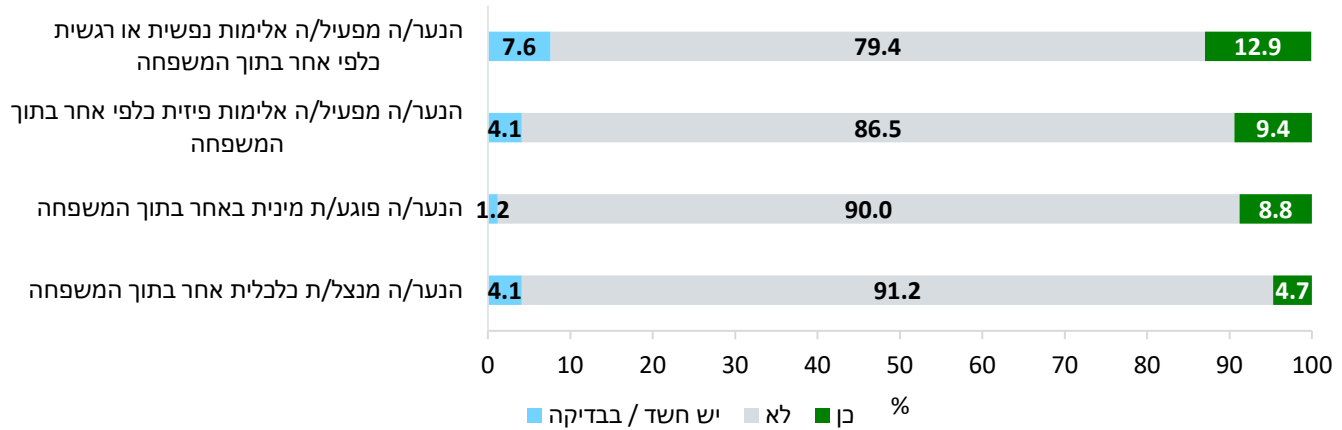
תרשים 7: צרכים בתחום המשפחתי – פגיעות בנערה/ה והזנחה בהווה (באחוזים) (n=171)

פגיעות מצד הנערה/ה במשפחה

על פי דיווחי העובדים הסוציאליים, 12.9% מן החניכים מפעילים אלימות נפשית או רגשית כלפי אחר במשפחה; 9.4% מפעילים אלימות פיזית כלפי אחר במשפחה או פוגעים מינית באחר במשפחה; ו-4.7% מנצלים כלכלית אחר במשפחה (ר' **תרשים 8**).

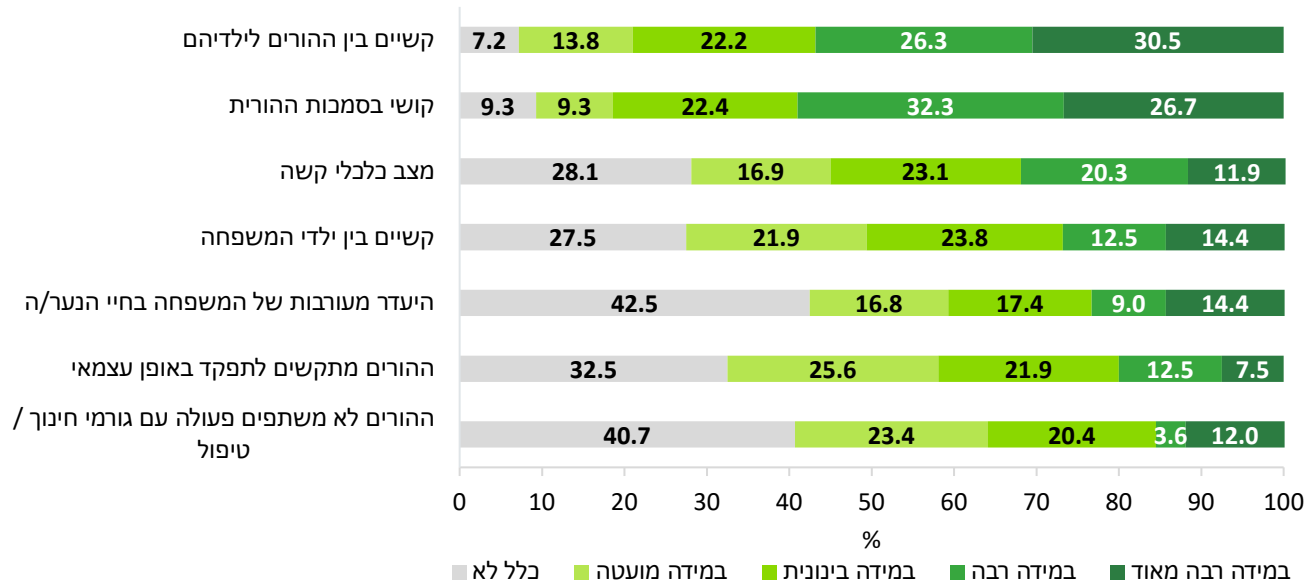
תרשים 8: פגיעות של הנערה/ה במשפחה (באחוזים) (n=171)

בעיות וקשיים נוספים במשפחה

בנוגע ל-59.0% מן החניכים דווח כי קיים קושי בעצימות גבוהה בסמכות ההורית, ובנוגע ל-56.6% מן החניכים דווחו קונפליקטים בעצימות גבוהה בין ההורים לילדיהם. 32.2% הגיעו ממשפחה במצב כלכלי המקשה על סיפוק הצרכים של הנערה/ה, ובקרב 26.9% יש קשיים בין ילדי המשפחה בעצימות גבוהה. 15.6% מן החניכים נמצאים בנתק מן המשפחה, 11.7% היו ללא קורת גג יותר מפעם אחת בשלושת החודשים שקדמו למילוי השאלון ול-83.2% מן החניכים אין מקום לשהות בו בחופשות ובסופי שבוע (ר' **תרשים 9**).

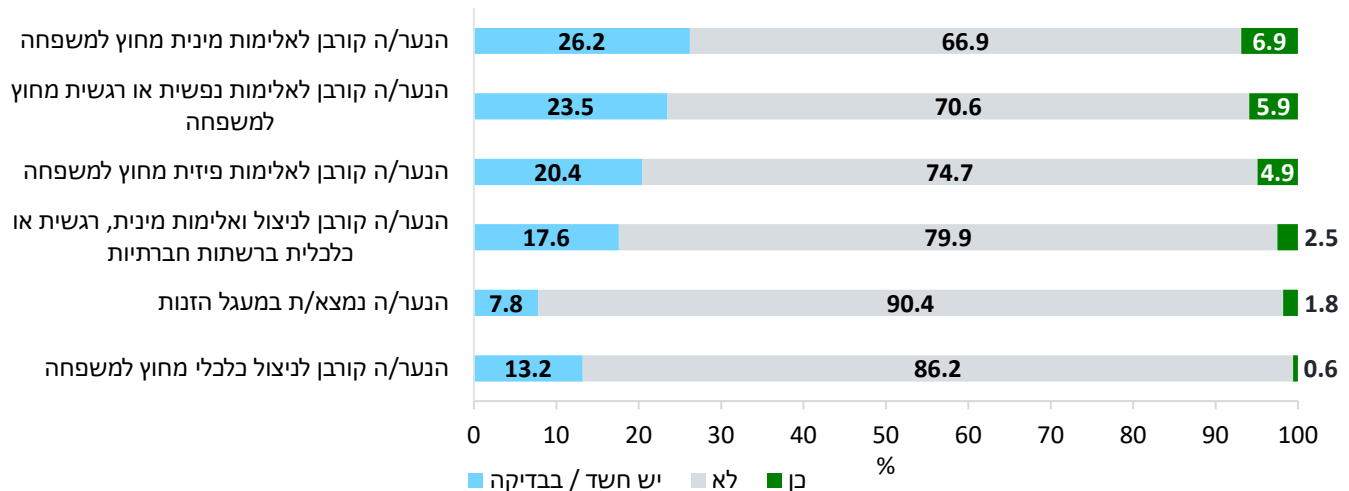
תרשים 9: בעיות וקשיים נוספים של משפחת החניך/ה (באחוזים) (n=171)

5.3.5 תחום ההיפגעות מחוץ למשפחה

בתחום ההיפגעות מחוץ למשפחה דווח כי 6.9% מן החניכים הם קורבנות לאלימות מינית מחוץ למשפחה; 5.9% הם קורבנות לאלימות נפשית או רגשית מחוץ למשפחה; ו-4.9% קורבנות לאלימות פיזית. בדומה לתחום ההיפגעות בתוך המשפחה, גם בתחום ההיפגעות מחוץ למשפחה יש שיעור גבוה של עובדים סוציאליים אשר סימנו את האפשרות "יש חשד / בבדיקה": 26.2% ענו כך על הפריט "הנערה/ה קורבן לאלימות מינית מחוץ למשפחה", 23.5% על הפריט "הנערה/ה קורבן לאלימות נפשית או רגשית מחוץ למשפחה", 20.4% על הפריט "הנערה/ה קורבן לאלימות פיזית מחוץ למשפחה", ו-17.6% על הפריט "הנערה/ה קורבן לניצול ואלימות מינית, רגשית או כלכלית ברשתות חברתיות" (ר' תרשים 10).

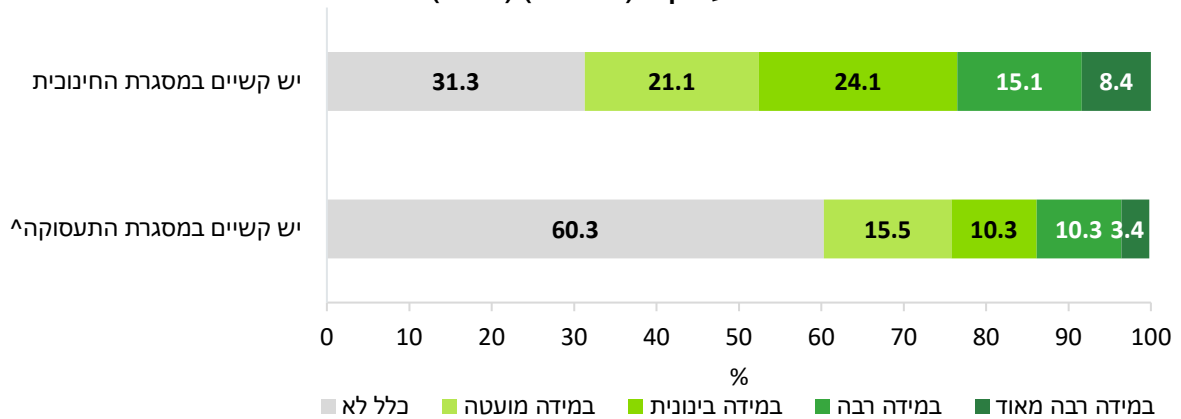
תרשים 10: צרכים בתחום ההיפגעות מחוץ למשפחה (באחוזים) (n=171)

5.3.6 התחום הלימודי-חינוכי-תעסוקתי

39.3% מן החניכים חוו ריבוי מעברים בין מסגרות ו-12.1% חווים ניתוק ממסגרת לימודים ותעסוקה. ל-23.5% יש קשיים במסגרת החינוכית בעצימות גבוהה, ול-13.7% מן החניכים (שהשאלה הייתה רלוונטית להם, n=64) יש קשיים במסגרת התעסוקה (ר' תרשים 11).

תרשים 11: צרכים בתחום הלימודי-חינוכי-תעסוקתי (באחוזים) (n=171)

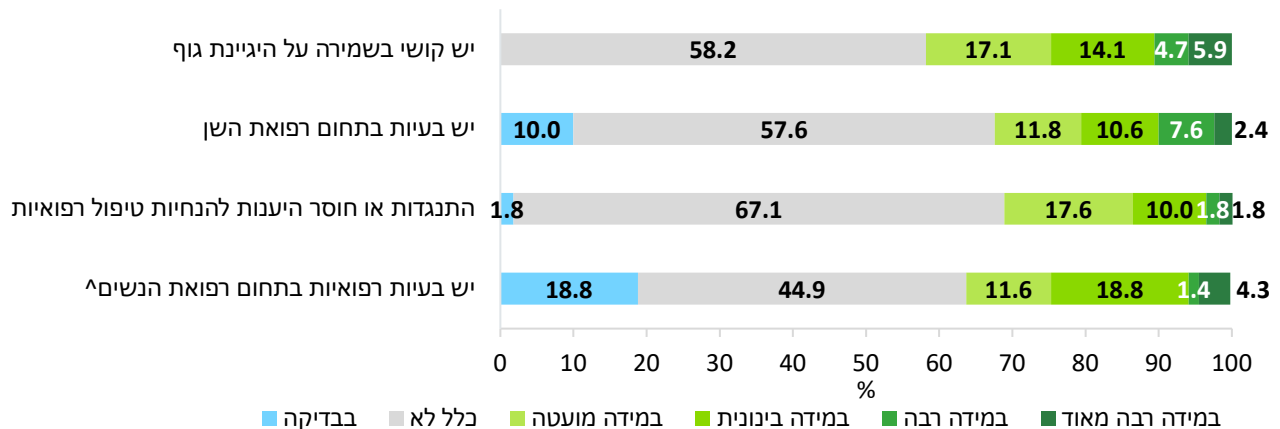

n=64 ^

5.3.7 התחום הבריאותי-פיזי

בתחום הבריאותי-פיזי, בנוגע ל-10.6% דווח על קושי משמעותי בשמירה על היגיינת גוף, בנוגע ל-10.0% דווחו בעיות בתחום רפואת השן ובקרב 3.6% יש התנגדות או חוסר היענות להנחיות טיפול רפואיות. בתחום רפואת הנשים, בנוגע ל-5.7% מן החניכות סומנו צרכים בעצימות גבוהה, ובנוגע ל-18.8% סומנה האפשרות "בבדיקה", אשר מעידה על חוסר ודאות בנוגע למצבן הרפואי בתחום זה. אחוז גבוה יחסית של חוסר ודאות נרשם גם בתחום רפואת השן, שם בנוגע ל-10.0% מן החניכים סומנה האפשרות "בבדיקה" (ר' תרשים 12).

תרשים 12: צרכים בתחום הבריאותי-פיזי (באחוזים) (n=171)

n=69 ^

5.3.8 קשרים בין תחומי צרכים ובין עצמם

מבחינה של הקשרים בין ממוצעי הצרכים בשבעת התחומים עלה כי התחומים השונים קשורים זה בזה באופן מובהק. **התחום ההתנהגותי – עבירות רשומות** נמצא קשור לתחום ההתנהגותי – התנהגות מסכנת ומסתכנת ($r=.211$, $p < .01$), ולתחום החברתי ($r=.168$, $p < .05$); **התחום ההתנהגותי – התנהגות מסכנת ומסתכנת** נמצא קשור לכל תחומי החיים האחרים, למעט התחום המשפחתי; **התחום החברתי** נמצא קשור לכל תחומי החיים האחרים; **התחום הרגשי** נמצא קשור לכל תחומי החיים האחרים, למעט עבירות רשומות; **התחום המשפחתי** נמצא קשור לכל תחומי החיים האחרים, למעט התחום החברתי והיפגעות מחוץ למשפחה; **ותחום ההיפגעות מחוץ למשפחה** נמצא קשור לכל תחומי החיים האחרים, למעט עבירות רשומות והתחום המשפחתי (ר' נספח ז).

5.3.9 קשרים בין מאפיינים לצרכים

קשר בין מגדר לצרכים

התחום ההתנהגותי

כאמור, התחום ההתנהגותי מחולק לשניים: עבירות רשומות והתנהגויות מסוכנות ומסתכנות.

תחת עבירות רשומות, אפשר לראות כי באופן מובהק לבנים יש יותר עבירות רשומות מלבנות במרבית העבירות:

- **עבירות אלימות** ($M=2.1$, $SD=0.29$ לעומת $M=2.4$, $SD=0.50$, $T(170)=5.292$, $p < .01$)
- **עבירות מין** ($M=2.0$, $SD=2.02$ לעומת $M=2.3$, $SD=0.50$, $T(170)=5.855$, $p < .01$)
- **עבירות רכוש** ($M=2.1$, $SD=0.21$ לעומת $M=2.2$, $SD=0.43$, $T(170)=3.872$, $p < .01$)
- **עבירות של סחר, תיווך או הפצת סמים** ($M=0.25$, $SD=2.1$ לעומת $M=2.2$, $SD=0.36$, $T(170)=1.769$, $p < .05$)
- **עבירות ונדליזם** ($M=2.1$, $SD=0.28$ לעומת $M=2.2$, $SD=0.37$, $T(170)=1.638$, $p < .05$)

לא נמצא הבדל מובהק בין בנים לבנות במספר עבירות השימוש בסמים הרשומות (ר' נספח ו).

בהתנהגויות מסוכנות ומסתכנות, דווחה **אלימות פיזית ומעורבות בתגריות** ($T(170)=2.119$, $p < .01$) בתדירות גבוהה יותר באופן מובהק בקרב בנים מבקר בניות ($M=3.3$, $SD=1.18$) לעומת ($M=2.7$, $SD=1.04$).

בקרב בנות, נצפו ההתנהגויות האלה בתדירות גבוהה יותר במובהק מבקר בנינים:

- **התנהגות מינית מסכנת ומסתכנת** ($M=2.7$, $SD=1.04$ לעומת $M=3.3$, $SD=1.18$, $T(170)=-3.132$, $p < .01$)
- **התנהגות מסכנת ומסתכנת ברשת** ($M=3.0$, $SD=1.19$ לעומת $M=2.2$, $SD=0.62$, $T(170)=-4.653$, $p < .01$)
- **שוטטות** ($M=3.0$, $SD=1.42$ לעומת $M=3.1$, $SD=1.15$, $T(170)=-.620$, $p < .05$)

לא נמצאו הבדלים נוספים בין הקבוצות בתחום צורך זה (ר' נספח ו).

התחום החברתי

בתחום החברתי, דווח **קשר עם קטינים עוברי חוק** במידה רבה יותר במובהק בקרב בנים מבקרב בנות ($M=3.5$, $T(170)=2.245$, $p < .05$).
($M=3.0$, $SD=1.44$ לעומת $SD=1.39$).

לא נצפו הבדלים מובהקים בין הקבוצות בתחום צורך זה (ר' נספח ו).

התחום הרגשי

בתחום הרגשי, דווח **משבר זהות דתית** במידה רבה יותר במובהק בקרב בנים מבקרב בנות ($M=2.8$, $T(170)=2.495$, $p < .01$).
($M=2.4$, $SD=1.00$ לעומת $SD=1.26$).

כמו כן נצפו הצרכים הרגשיים האלה בקרב בנות במידה רבה יותר במובהק מבקרב בנים:

- **ביטויי לחץ, פחד או חרדה** ($M=4.0$, $SD=1.13$ לעומת $M=4.3$, $SD=1.23$, $T(170)=-1.989$, $p < .05$)
- **ביטויי עצבות, חוסר עניין והנאה** ($M=3.7$, $SD=1.22$ לעומת $M=4.3$, $SD=1.13$, $T(170)=-2.722$, $p < .01$)
- **ביטויים או דיווח על תחושת בדידות** ($M=3.4$, $SD=1.26$ לעומת $M=3.9$, $SD=1.26$, $T(170)=-2.722$, $p < .01$)
- **תפיסה עצמית שלילית** ($M=3.8$, $SD=1.21$ לעומת $M=4.2$, $SD=1.22$, $T(170)=-1.214$, $p < .05$)
- **ביטויים לבלבול, נתק ועד קושי בתפיסת מציאות** ($M=3.0$, $SD=1.11$ לעומת $M=3.4$, $SD=1.27$, $T(170)=-1.712$, $p < .05$)
- **התנהגות ילדותית שלא בהתאם לגיל** ($M=3.0$, $SD=1.16$ לעומת $M=3.5$, $SD=1.37$, $T(170)=-2.334$, $p < .05$)
- **סומטיזציה** ($M=3.2$, $SD=1.28$ לעומת $M=3.7$, $SD=1.48$, $T(170)=-2.510$, $p < .01$)
- **כגיעות עצמיות** ($M=2.5$, $SD=0.90$ לעומת $M=3.1$, $SD=1.37$, $T(170)=-2.457$, $p < .05$)
- **מחשבות אובדניות** ($M=2.4$, $SD=0.94$ לעומת $M=3.0$, $SD=1.36$, $T(170)=-2.840$, $p < .01$)
- **בעיות אכילה** ($M=2.2$, $SD=1.26$ לעומת $M=3.0$, $SD=2.21$, $T(170)=-4.371$, $p < .01$)
- **התנהגות חזרתית באופן כפייתי** ($M=2.4$, $SD=0.82$ לעומת $M=2.8$, $SD=1.32$, $T(170)=-2.177$, $p < .05$)

לא נצפו הבדלים מובהקים נוספים בין הקבוצות בתחום צורך זה (ר' נספח ו)

התחום המשפחתי

בתחום המשפחתי, דווח כי בנים, באופן מובהק יותר מבנות, הם **קורבנות לניצול כלכלי בתוך המשפחה** ($T(170)=1.876$, $p < .05$),
($M=2.1$, $SD=0.57$ לעומת $M=1.9$, $SD=0.39$), **ופוגעים מינית באחר במשפחה** ($T(170)=3.304$, $p < .01$),
($M=2.1$, $SD=0.39$ לעומת $M=2.0$, $SD=0.0$).

לעומת זאת, דווח כי באופן מובהק בקרב משפחות של בנות יש יותר **קשיים בין ילדי המשפחה** לעומת משפחות של בנים
($M=3.3$, $SD=1.40$ לעומת $M=3.8$, $SD=1.54$, $T(170)=-2.123$, $p < .05$).

לא נצפו הבדלים מובהקים נוספים בין הקבוצות בתחום צורך זה (ר' נספח ו)

התחום הלימודי-תעסוקתי

על פי דיווחי העובדים הסוציאליים, בנים, במובהק יותר מבנות, חוו **ריבוי מעברים בין מסגרות לימוד** ($T(170)=2.151, p < .05$), $M=2.5, SD=0.50$ לעומת $M=2.3, SD=0.51$).

לא נצפו הבדלים מובהקים נוספים בין הקבוצות בתחום צורך זה (ר' נספח ו)

התחום הבריאותי

בתחום זה, דווח כי בקרב בנות, יותר מבקרב בנים, יש **קושי בשמירה על היגיינת הגוף** ($M=3.1, SD=1.38, T(170)=-2.303, p < .05$) לעומת $M=2.6, SD=0.32$ וכן **התנגדות או חוסר היענות להנחיות טיפול רפואיות** ($M=2.7, SD=0.98, T(170)=-2.068, p < .05$) לעומת $M=2.4, SD=0.81$. בקרב בנים, יותר מבקרב בנות, יש בעיות בתחום בריאות השן ($M=2.7, SD=1.18, T(170)=2.062, p < .05$) לעומת $M=2.3, SD=1.10$).

תחום ההיפגעות מחוץ למשפחה

בתחום זה, נמצא כי בנות, יותר מבנים, הן **קורבנות לאלימות מינית מחוץ למשפחה** ($M=2.6, SD=0.95, T(170)=-2.666, p < .01$) לעומת $M=2.2, SD=1.15$).

5.3.10 קשרים בין צרכים ובין התערבויות קודמות

בחינה נוספת שנערכה היא להבדלים מובהקים בין צרכי החניכים בהתאם לחוק אשר תחתיו הופנו לחסות הנוער: חוק הנוער (שפיטה ודרכי טיפול) וחוק הנוער (טיפול והשגחה).

התחום ההתנהגותי – עבירות רשומות

- ל-49.0% מן החניכים שהופנו תחת חוק הנוער (שפיטה ודרכי טיפול) הייתה **עבירת אלימות** לעומת 19.7% מן החניכים שהופנו תחת חוק הנוער (טיפול והשגחה)
- ל-34.7% מן החניכים שהופנו תחת חוק הנוער (שפיטה ודרכי טיפול) הייתה **עבירת מין** לעומת 6.5% מן החניכים שהופנו תחת חוק הנוער (טיפול והשגחה), וכך גם בעבירה של **הפרעה לסדר הציבורי** (11.3% לעומת 2.7%)
- בעבירה של **שימוש בסמים** יש יותר חניכים באופן מובהק שהופנו תחת חוק הנוער (טיפול והשגחה) (39.2%) מחניכים שהופנו תחת חוק הנוער (שפיטה ודרכי טיפול) (22.5%) (ראו נספח ח)

התחום ההתנהגותי – התנהגות מסכנת ומסתכנת

- בקרב 63.5% מן החניכים שהופנו תחת חוק הנוער (טיפול והשגחה) עלה הצורך של **שוטטות** בתדירות משתנה לעומת 28.2% מן החניכים שהופנו תחת חוק הנוער (שפיטה ודרכי טיפול)
- בקרב 33.4% מן החניכים שהופנו תחת חוק הנוער (טיפול והשגחה) יש צורך של **התנהגות מסכנת ומסתכנת ברשת** בתדירות משתנה לעומת 12.1% מן החניכים שהופנו תחת חוק הנוער (שפיטה ודרכי טיפול) (ראו נספח ח)

התחום החברתי

בתחום זה לא נמצאו הבדלים מובהקים בין שתי הקבוצות (ראו נספח ח).

התחום הרגשי

- ל-96.1% מן החניכים שהופנו תחת חוק הנוער (טיפול והשגחה) יש **ביטויי לחץ, פחד או חרדה** בעוצמה שונה לעומת 87.5% מן החניכים שהופנו תחת חוק הנוער (שפיטה ודרכי טיפול)
- ל-96.1% מן החניכים שהופנו תחת חוק הנוער (טיפול והשגחה) יש **ביטויי עצבות, חוסר עניין והנאה** בעוצמה שונה לעומת 76.4% מן החניכים שהופנו תחת חוק הנוער (שפיטה ודרכי טיפול)
- לחניכים שהופנו תחת חוק הנוער (טיפול והשגחה) יש באופן מובהק יותר ביטויים למצוקה רגשית בעוצמות שונות לעומת חניכים שהופנו תחת חוק הנוער (שפיטה ודרכי טיפול): **סומטיזציה** (79.5% לעומת 58.3% בהתאמה), **כגיעות עצמיות** (54.1% לעומת 22.2% בהתאמה), **מחשבות אובדניות** (52.1% לעומת 22.7% בהתאמה), **בעיות אכילה** (44.4% לעומת 15.9% בהתאמה) ו**משבר זהות מינית או מגדרית** (32.9% לעומת 12.9% בהתאמה) (ראו נספח ח).

התחום המשפחתי

בקרב 97.2% מן החניכים שהופנו תחת חוק הנוער (טיפול והשגחה) נמצא **קושי בסמכות ההורית כלפי הנער/ה** בעצימות כלשהי לעומת 83.3% בקרב חניכים שהופנו תחת חוק הנוער (שפיטה ודרכי טיפול) (ראו נספח ח).

התחום הלימודי

בתחום זה לא נמצאו הבדלים מובהקים בין שתי הקבוצות (ראו נספח ח).

התחום הבריאותי

בקרב 53.2% מן החניכים שהופנו תחת חוק הנוער (טיפול והשגחה) נמצא **קושי בשמירה על היגיינת הגוף** בעוצמה שונה לעומת 25.0% בקרב חניכים שהופנו תחת חוק הנוער (שפיטה ודרכי טיפול). כמו כן ל-42.9% מן החניכים שהופנו תחת חוק הנוער (טיפול והשגחה) יש **התנגדות או חוסר היענות להנחיות טיפול רפואיות** בעוצמה שונה לעומת 17.1% בקרב חניכים שהופנו תחת חוק הנוער (שפיטה ודרכי טיפול) (ראו נספח ח).

תחום ההיכגעות מחוץ למשפחה

בתחום זה לא נמצאו הבדלים מובהקים בין שתי הקבוצות (ראו נספח ח).

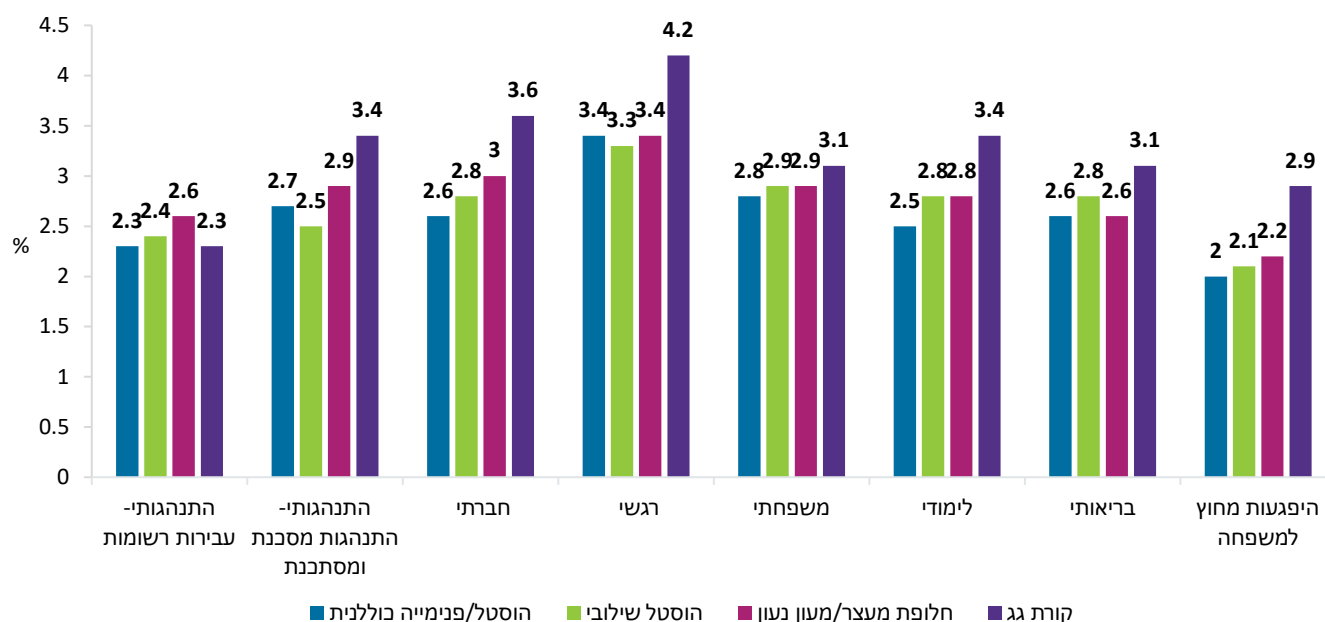
5.3.11 קשרים בין סוג המסגרת לממוצעי הצרכים

החניכים שבנוגע להם מולאו השאלונים הגיעו מ-25 מסגרות. כדי לבחון את ההבדלים בין הצרכים של החניכים בסוגים השונים של המסגרות, קובצו המסגרות לארבע קטגוריות: הוסטל כוללני / פנימייה כוללנית; הוסטל שילובי; חלופת מעצר / מעון נעול; קורת גג.

נמצאו הבדלים מובהקים בצורכי החניכים בסוגים השונים של המסגרות במרבית תחומי החיים, למעט בתחום המשפחתי (ראו נספח ט). בקרב החניכים במסגרות קורת גג, שיעור הצרכים במרבית התחומים הוא הגבוה ביותר, למעט בתחום של עבירות רשומות. שיעור הצרכים הגבוה ביותר בתחום זה הוא בקרב חניכים במסגרות חלופת מעצר / מעון נעול (ר' **תרשים 13**).

בבחינת ההבדלים בין המסגרות הקבועות (ללא קורות גג), נמצא כי בקרב חניכים במסגרות חלופת מעצר / מעון נעול שיעור גבוה במובהק בתחום ההתנהגותי – עבירות רשומות, התחום ההתנהגותי – התנהגות מסכנת ומסתכנת והתחום החברתי (ראו נספח י).

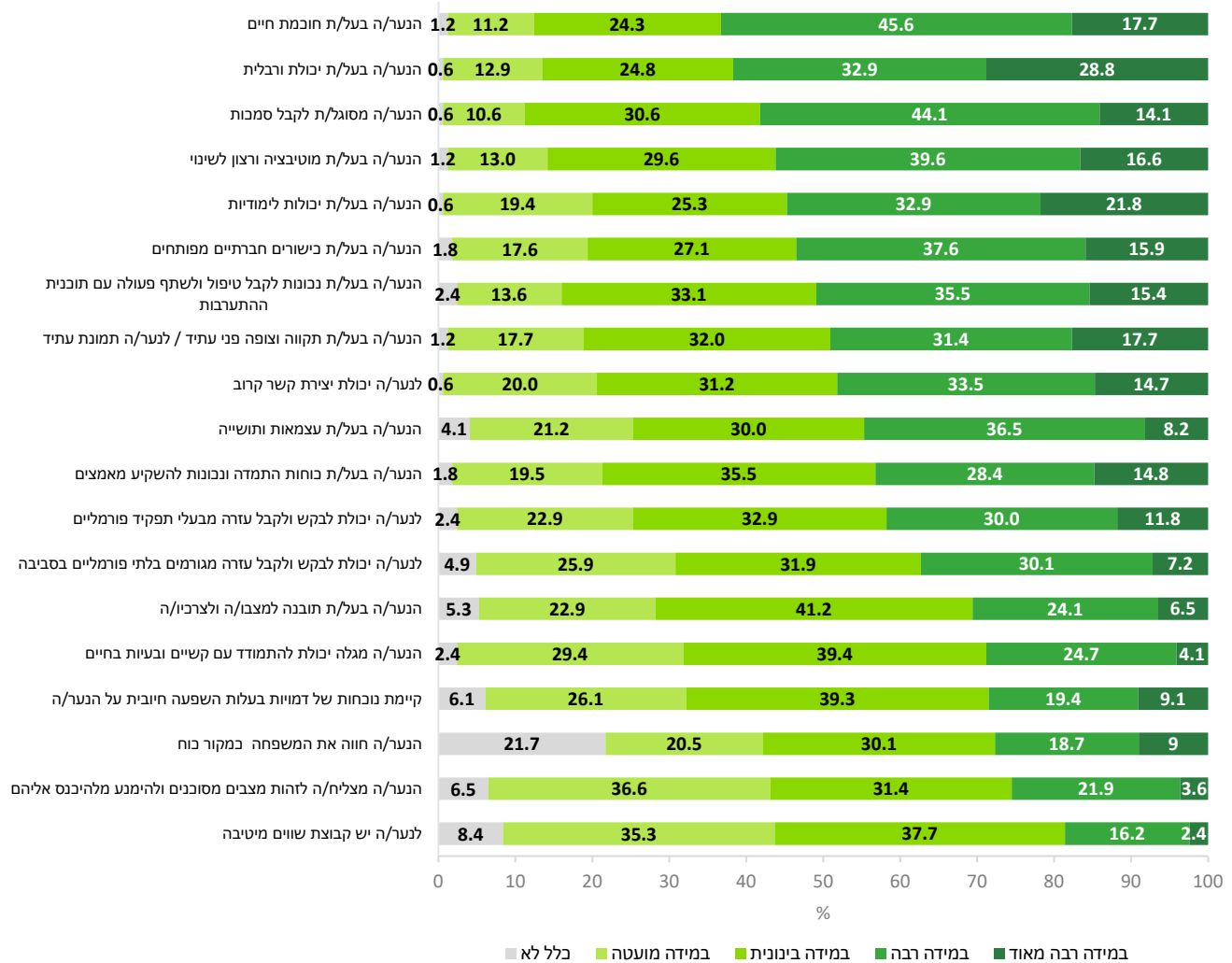
תרשים 13: הבדלים בצרכים לפי סוג מסגרת (באחוזים) (n=171)

5.4 כוחות

בפרק הכוחות, התבקשו העובדים הסוציאליים לדרג את עצימות הכוחות אשר איתרו בקרב החניכים שעליהם מולאו השאלונים. העובדים איתרו שיעור גבוה של כוחות בקרב כלל החניכים, כאשר בראש הרשימה דווחו חוכמת חיים (63.4%), יכולת ורבאלית (61.7%), יכולת לקבל סמכות (58.2%) ומוטיבציה ורצון לשינוי (56.2%) (ר' **תרשים 14**).

תרשים 14: כוחות בקרב החניכים/ות (באחוזים) (N=171)

6. התאמת השאלון לצורכי הערכת המצב במדידה השוטפת

התאמת השאלון לשימוש שוטף ואופן קבלתו בקרב העובדים נבחנו בשתי דרכים: (1) ניתוח סטטיסטי וניתוח תוכן של תשובות העובדים הסוציאליים לשאלון; (2) קבוצת מיקוד עם עובדים סוציאליים שמילאו את השאלונים. הקבוצה נפגשה כחצי שנה לאחר שהסתיים איסוף הנתונים.

מניתוח התוכן של השאלות הפתוחות בשאלון עלה שיש להוסיף לרשימת הסמים גם סמי פיצוציות, וכן להוסיף בחלק השואל על התערבויות קודמות שנעשו עם החניך את האפשרות לסמן כי לא נעשו התערבויות קודמות כלל. כמו כן עלה צורך בשאלה על מצב רפואי כרוני של אחד מבני המשפחה הקרובה.

היבטים נוספים שעלו מניתוח הנתונים הם הצורך בהבחנה בין השתייכות למסגרת חינוך מיוחד בעבר ובין השתייכות למסגרת כזו בהווה, ובהבחנה בין חשד לפגיעה בתוך המשפחה ומחוץ לה בעבר וחשד לפגיעה כזו בהווה.

בקבוצת המיקוד הורחבה היריעה, ונידונו בה הנושאים האלה: מידת ההתאמה של השאלון להערכת תוצאות בקרב כלל מקבלי השירות,⁸ יחס העובדים למחשוב העבודה ולהפיכתה למתועדת ונמדדת ופלטטים ודוחות רצויים.

העובדים הסוציאליים ציינו יתרונות וחסרונות של השאלון. בין היתרונות נימנים הפירוט וההעמקה של השאלון אשר הובילו אותם לבדוק היבטים נוספים בחיי החניכים שלעיתים אינם במוקד תשומת הלב, כגון מאפייני רקע, סוג ועוצמת הצרכים וכוחות. עוד עלה כי יש חשיבות בעיני העובדים לפירוט הקיים בשאלון בנוגע לשימוש באלכוהול וסמים (תדירות, אופן השימוש).

לצד זאת ציינו העובדים הסוציאליים כי אורך השאלון מצריך השקעה של זמן המתווסף לעומס הקיים, כי חלק מן השאלות אינן רלוונטיות עבור בנות וכן כי במהלך מילוי השאלון תרומתו לעבודתם לא הייתה ברורה מספיק והם הבינו זאת רק בדיעבד לאחר הסבר נוסף על השאלון.

העובדים הסוציאליים הציעו להגדיר תזכורות למילוי השאלון ולמילוי חוזר, בהתאם לזמנים שיוגדרו וזאת כדי להקל על העומס. כמו כן כדי שהשאלון ישרת גם את העובדים בשטח, יש להגדיר עבורם חיווי של המידע שהוזן, וצוינה העדפה לחיווי ויזואלי אשר ישקף תהליכים (כגון גרף המראה על שינוי בצרכים). לבסוף, ציינו העובדים הסוציאליים את החשיבות במילוי השאלון שלושה חודשים לאחר כניסת החניך למסגרת ולאחר היכרות וביסוס הקשר עימו.

⁸ יש לציין כי בפילוט לא נכלל שלב תכנון ההתערבות

7. מגבלות המחקר

1. מטרתו העיקרית של הפיילוט הייתה לבחון את מידת התאמת השאלון למדידת תוצאות שוטפת במסגרות רשות חסות הנוער. על כן, בכל הקשור לממצאים על האוכלוסייה, לא נבנה מדגם מייצג של החניכים במסגרות הרשות.
2. במדידה התקבלו 171 שאלונים מלאים על אודות חניכים. אלו שיעורי השבה נמוכים אשר בחלק מן המקרים לא אפשרו לערוך ניתוחים סטטיסטיים מורכבים (כגון מבחני שונות לבחינת הבדלים בין קבוצות, כלומר, ביצוע פילוחים לפי מאפייני הרקע של החניכים, או ביצוע מתאמים לבחינת קשרים בין היבטים שונים) ולהסיק מסקנות מן התשובות המצטברות.
3. פיילוט המדידה נערך במערכת הנמל"ה של מכון ברוקדייל ולא במערכת התל"ם וכחלק אינטגרלי מתיק הלקוח. השימוש בנמל"ה לא אפשר רבות מן התועלות הקיימות במערכת התל"ם, כדוגמת התראות למילוי, חיווי שוטף, גישה של המפקחים למערכות המילוי ועוד. על כן, בחינת התאמת השאלון לשימוש שוטף מסתמכת על משוב העובדים בקבוצת המיקוד ועל ניתוח הנתונים, ללא ההיבטים הנוספים שמערכת התל"ם תוכל לספק בעתיד.

8. סיכום ומסקנות

עד כה הוצגו ממצאי הפיילוט על שתי מטרותיו: התאמת השאלון לשימוש שוטף במסגרות רשות חסות הנוער, ומידע ראשוני על מאפייני החניכים במסגרות, צורכיהם וכוחותיהם. בפרק זה מוצג סיכום הממצאים והמסקנות העולות מהם.

8.1 מאפיינים

מרבית החניכים יהודים (84%) חילונים (60%) בני 16-18 (71%). 11.7% הם ערבים, אחוז המהווה תת ייצוג, שכן אחוז הערבים באוכלוסייה הוא 20.6% מן החברה הכללית בישראל. תת-ייצוג זה תואם גם את הנתונים המנהליים הקיימים ברשות חסות הנוער, לפיהם שיעור החניכים הערביים במסגרות עמד על 13.4% נכון לשנת 2022. ייתכן כי תת הייצוג נובע מאיתור נמוך יותר של נערים ונערות באוכלוסייה הערבית או מחוסר במסגרות ייעודיות לאוכלוסייה זו.⁹

12% מן החניכים לא נולדו בישראל. הוריהם של 43% מן החניכים אינם ילידי הארץ (אחד מן ההורים או שניהם), אך לא נמצא שיעור של חניכים שהוריהם מארץ מוצא אחת, אלא ממגוון ארצות מוצא. ממצא זה יכול להעיד על כך שהקשיים אינם נובעים מפערים תרבותיים אלא ממעבר ההגירה של ההורים המשליך על המשפחה כולה (Prashizky & Remennick, 2021).

43% מן החניכים הם ילדים למשפחות מרובות ילדים (4-13 אחים). זהו ייצוג גבוה למשפחות מרובות ילדים, ייתכן כי הדבר קשור לקושי בהשגחה כשיש מספר רב של ילדים ואו להשפעת צפיפות הדיור בקרב אותן משפחות (אנדבלד ואח', 2012; כהנר ואח', 2012).

שיעורי הפגיעה וההזנחה מצד המשפחה של החניכים הם גבוהים ביחס לאוכלוסייה הכללית. 75.7% מן החניכים חוו בעבר פגיעות והזנחה מצד משפחתם (לעומת 18.3% באוכלוסייה הכללית), 39.0% היו קורבנות **לאלימות פיזית במשפחה** (לעומת 5.8% באוכלוסייה הכללית), ו-35.0% היו קורבנות **לאלימות נפשית או רגשית** (לעומת 10.1% באוכלוסייה הכללית) (לב-ויזל ואח', 2017). 46.0% היו נתונים **להזנחה בתחום הרגשי או הקוגניטיבי**, 19.0% היו נתונים **להזנחה פיזית** (לעומת 3.6% באוכלוסייה הכללית) ו-24.0% היו **נטושים או ללא אחראי להם**. עוד נמצא ש-33.0% היו **עדים לאלימות פיזית** במשפחתם, 28.0% היו **עדים לאלימות נפשית, רגשית או כלכלית** ו-9.0% היו **עדים לאלימות מינית** בתוך המשפחה. אלו שיעורים גבוהים של פגיעה מסוגים שונים שנודעת לה השפעה על מכלול חייהם של קטינים בטווח הקצר והארוך (רזניקובסקי-קוראס ואח', 2023).

חשוב לציין כי בנוגע לשיעור גבוה מן החניכים (לעומת פריטים אחרים בשאלון) ציינו העובדים הסוציאליים כי הם חושדים שהחניכים היו נתונים לפגיעה בעבר או בהווה אך הם אינם בטוחים בכך (סימון "בבדיקה/קיים חשד"). כך בנוגע ל-21% מן החניכים ציינו העובדים הסוציאליים כי יש חשד לעדות לאלימות נפשית, רגשית או כלכלית, או עדות לאלימות פיזית, ובנוגע ל-20% ציינו כי יש חשד לעדות לאלימות מינית במשפחה. שיעורי חוסר הוודאות הגבוהים הם ביטוי לשלב הראשוני בהיכרות עם החניכים, שבו טרם

⁹ 13% ממסגרות חסות הנוער מיועדות לאוכלוסייה הערבית, ואין כלל מסגרות של חסות הנוער מסוג פנימיות, חלופות מעצר, קהילות טיפוליות וקורות גג עבור האוכלוסייה הערבית (מייזל, 2022)

התבסס קשר של אמון, אולם הם יכולים גם לבטא את חוסר ההכרה של החניכים עצמם בפגיעות שחוו ובאלו שהיו עדים אליהם. כמו כן ייתכן שאלו היבטים בחיי החניכים שהעובדים הסוציאליים נוטים בעיקר בשלב הראשוני לבדוק פחות ושתשומת הלב ניתנת יותר לביטויים הברורים והמידיים של הקשיים והפגיעות שחוו, כפי שאלו מתבטאים בתחום הרגשי, ההתנהגותי והחברתי.

בכל הנוגע לאירועי חיים משמעותיים, 98.2% מן החניכים חוו לפחות אירוע חיים משמעותי אחד, ו-28.7% חוו חמישה אירועי חיים משמעותיים או יותר. 55.0% עברו חוויה טראומטית ו-29.0% מן החניכים יצאו בשאלה. ל-45.0% מן החניכים קרוב משפחה במעגל הקרוב אשר משתמש בסמים או אלכוהול או סובל מהתמכרות להימורים ו-22.2% חוו אשפוז ממושך של הורה.

לנוכח השיעורים הגבוהים של הזנחה, פגיעות מסוגים שונים ואירועי חיים קשים של החניכים, נמצאו שיעורים גבוהים של בעיות והפרעות נפשיות: 29% אובחנו כסובלים מפוסט-טראומה מורכבת, 36% אובחנו עם הפרעת קשב וריכוז, 23% אובחנו עם לקויות למידה ול-12% יש תפקוד שכלי גבולי. 13% מן החניכים עברו אשפוז פסיכיאטרי בחמש השנים האחרונות. רבים מהם גם היו מעורבים בפלילים: 43% היו בעבר במאסר או מעצר ול-42% יש תיק פלילי פתוח אחד או יותר.

ממצאים אלו באים לידי ביטוי גם בסוג ובעוצמת הצרכים של החניכים אשר יובאו להלן.

8.2 צרכים

הצרכים (קשיים ודאגות) של החניכים במסגרות הוערכו לפי שבעה תחומי חיים, והתחום שבו נמצאו הצרכים בשיעורים הגבוהים ביותר הוא התחום הרגשי. בקרב בנות נצפו במידה רבה יותר מבקרב בנים מרבית הצרכים בתחום זה. לצד זאת, לבנים יותר עבירות רשומות מלבנות במרבית העבירות (בתחום ההתנהגותי). פערים אלו תואמים את הידוע מן הספרות המקצועית על נטייתם של בנים להחצין את קשייהם, לצד נטיית הבנות להפנים אותם (Lansford et al., 2014; Leadbeater et al., 1999).

8.3 כוחות

העובדים איתרו כוחות בשיעורים גבוהים בקרב כלל החניכים, ולא נמצאו חניכים שלא אותרו אצלם כוחות כלל או שאותרו אצלם כוחות במידה מועטה בלבד. משמעות ממצא זה היא יכולתם של העובדים הסוציאליים לאתר ולזהות כוחות גם בקרב חניכים המצויים בקצה רצף הסיכון. במדידה הבאה אפשר יהיה לבחון את מידת השימוש של העובדים הסוציאליים בכוחות אלו לצורך ההתערבות והשגת תוצאותיה.

8.4 קשר בין מאפיינים ובין עצמם

מגדר – בנות מאופיינות בפוסט טראומה מורכבת הרבה יותר מן הבנים: 71.7% מן הבנות חוו חוויה טראומטית לעומת 51.6% מן הבנים, ובהתאם 56.1% מן הבנות מאופיינות בפוסט טראומה מורכבת לעומת 18.8% מן הבנים. 63.4% מן הבנים היו במאסר או מעצר לעומת 15.4% מן הבנות, ובדומה לכך, ל-63.0% מן הבנים **תיקים פליליים פתוחים** לעומת 14.3% מן הבנות. ממצאים אלו עולים בקנה אחד עם הספרות המקצועית לפיה בקרב בנות המצוקה מתבטאת יותר בהיבטים רגשיים ובקרב הבנים בהתנהגות עוברת חוק (Lansford et al., 2014; Leadbeater et al., 1999).

מגזר – נמצא כי יש יותר חניכים יהודים המאובחנים עם **לקות למידה** מחניכים לא-יהודים (25.7% לעומת 7.4%, בהתאמה) (ראו נספח ד). אפשר לייחס הבדל זה לפערי אבחון בין הקבוצות (אבגר, 2018).

פוסט טראומה מורכבת – 42.5% מן החניכים עם פוסט טראומה מורכבת הם **יוצאים בשאלה** לעומת 22.6% מן החניכים שאין להם פוסט טראומה מורכבת. קשר זה תואם את הידוע על כך כי לעיתים תהליך היציאה בשאלה מתרחש על רקע אירועים טראומטיים בעבר, ולעיתים תהליך היציאה בשאלה עצמו והקשיים המתלווים אליו גורמים לטראומה (הורוביץ, 2018). נתון זה מצטרף לשיעור הגבוה יחסית של יוצאים בשאלה בקרב החניכים ומעלה את הצורך במתן מענה מותאם לאוכלוסייה זו.

8.5 קשר בין תחומי הצרכים ובין עצמים

נמצא כי כל תחומי הצרכים קשורים זה לזה, ואין אף תחום אשר עומד בפני עצמו. קשרים אלו מעידים על הצורך בהתערבות כוללנית המתייחסת לכלל תחומי החיים.

9. המלצות

9.1 המלצות בנוגע לעבודה עם החניכים במסגרות

ממצאי המדידה מעלים כי במסגרות חסות הנוער שוהים חניכים מכמה אוכלוסיות בשיעור גבוה יותר משיעורן באוכלוסייה, וכי יש תחומים מרכזיים שבהם לחניכים יש צרכים בעצימות גבוהה. בכלל זאת אפשר למנות אחוז גבוה של חניכים אשר מאובחנים עם פוסט טראומה, הפרעת קשב וריכוז ולקות למידה, של חניכים יוצאים בשאלה ושל בנים ובנות לעולים. על כן, יש להתאים מענים ייחודיים עבורם ועבור צורכיהם. כמו כן שיעור גבוה של חניכים חווה אירועי חיים קשים ופגיעות מצד המשפחה כמו גם מצד זרים. לצד זאת, נצפו שיעורי חוסר ודאות גבוהים של העובדים בנוגע לפגיעות אלו. מומלץ להכשיר את העובדים הסוציאליים לאבחן התנהגויות אשר עשויות לבטא פגיעה בעבר או בהווה או לעורר חשד לכך, וכן להדריך אותם לשאלות מותאמת למצב זה. צרכים ומאפיינים אלו מובילים לקשיים בעיקר בתחום הרגשי, ועל כן, על אסטרטגיות ההתערבות להתמקד בעיקר בתחום זה, כפי שיפורט להלן.

התערבות מודעת טראומה

ממדידת הפיילוט עלו שיעורים גבוהים של חניכים אשר חוו אירועי חיים משמעותיים ופגיעות במשפחה ומחוצה לה, ובהתאם שיעור גבוה של חניכים הסובלים מפוסט-טראומה מורכבת. כמו כן סוג הצרכים שדווחו ועוצמתם, בפרט בתחום הרגשי, יכולים להצביע על פוסט-טראומה, גם כאשר אין אבחנה רשמית. משום כך, לצד הרחבת המענים הפסיכיאטריים במסגרות ומתן טיפולים רגשיים ממוקדים, יש חשיבות רבה בהטמעה של התערבות מודעת טראומה במסגרות חסות הנוער.

התערבות מודעת טראומה (Trauma-Informed Care, להלן: TIC) מבוססת על זיהוי השפעות של טראומה ועל בניית מענה ראוי לצרכים הייחודיים שנוצרים בעקבותיה. כדי למקסם את התוצאות החיוביות של תהליך ההתערבות, יש להכשיר את כלל הצוות המקצועי בהבנה של מהי טראומה ומהן ההשפעות שלה ובזיהוי הקשר שבין האירוע הטראומתי לביטויים ההתנהגותיים של החניך (Martone et al., 2017). הצוות המקצועי מוכשר בזיהוי סימנים ותסמיני טראומה אצל החניכים, כבר בשלב הקליטה במסגרת, ומגיב לצרכים אלו מתוך ידע ובאמצעות כלים ואסטרטגיות מותאמות (Holden & Sellers, 2019). נוסף על כך יש לאמץ שפה ותרבות ארגונית של העצמה ושיתוף החניכים, כך שתיווצר סביבה מודעת טראומה שמטפחת את תהליך ההחלמה, מונעת שחזור של הטראומה ומאפשרת השגחה פאסיבית תוך שמירה על פרטיות וכבוד החניכים (Martone et al., 2017). פעילות המסגרת תתמקד ביצירת סביבה מוגנת, בטוחה פיזית, פסיכולוגית ורגשית עבור החניכים והצוות. כמו כן המסגרת תייצר הזדמנויות עבור החניכים לבנות מחדש ולחזק את תחושת השליטה העצמית שלהם תוך חתירה לשותפות מרבית עם משפחות החניכים ותמיכה בהן ושימת דגש על שותפות ומעורבות של שירותי הרווחה בקהילה (LeBel & Kelly, 2014; Urban et al., 2019).

שיתוף המשפחה בתהליך הטיפול

הממצאים במדידת הפיילוט מצביעים על קשיים משמעותיים הן בקרב משפחות החניכים (כגון אחוזי פשיעה גבוהים, התמכרויות, חוויות טראומטיות) הן בין החניכים למשפחותיהם (כגון פגיעות והזנחה בתוך המשפחה, קשיים בין ההורים לילדיהם, קשיים בסמכות ההורית). כמו כן עלו שיעורים גבוהים של חוסר ודאות של העובדים הסוציאליים בנוגע לפגיעות ולהזנחה שהחניכים חווים מצד משפחתם. כל אלו מעידים על הצורך בשיתוף המשפחה בתהליך הטיפול במסגרות.

שותפות עם המשפחה נכונה לכלל ההתערבויות עם חניכים, ומקבלת משנה חשיבות, לצד גם מורכבות, כשמדובר באוכלוסיית קצה. ראשית, כחלק מהתערבות חוץ-ביתית לחניכים חשוב לתת גם תמיכה וטיפול למשפחות וישנה עדיפות לכך שהדבר ייעשה בשיתוף פעולה בין צוות המסגרת החוץ-ביתית ובין שירותי הרווחה בקהילה; שנית, כדי למקסם את ההצלחה של התערבות במסגרות החוץ-ביתית משפחות החניכים צריכות להיות מעורבות בכל פן של ההתערבות; שלישית, יש חשיבות לכך שהצוות המקצועי יכיר את הסביבה שאלה החניך מיועד לחזור (Martone et al., 2017). כמו כן הורים שפגעו בילדיהם לעיתים יכולים לפגוע גם בתהליכי ההתערבות והטיפול ולכן יש לשאוף ליצירת שותפות בין מסגרת הטיפול להורי החניך (נעים-לוי ובנבנישתי, 2019).

העבודה עם המשפחה צריכה להיעשות תוך בניית יחסי אמון עימה וסיוע בהשתתפות בפגישות טיפול, תמיכה וייעוץ המיועדות להן במסגרת הטיפול בקהילה (Hust & Kuppinger, 2014). נוסף על כך חשוב להבהיר למשפחה שהיא חלק בלתי נפרד מתהליך ההתערבות ושעליה להיות מחויבת לכך, ובד בבד גם הצוות המקצועי חייב להיות מחויב לתהליך. גם אם המשפחה אינה מסוגלת להשתתף באופן מלא, על חברי הצוות ליזום שיח ככל האפשר ולבסס את התפיסה שהמשפחה יכולה להיות בעלת משמעות בתהליך ההתערבות ובתהליך קבלת ההחלטות (Hust & Kuppinger, 2014).

לצד זאת, בקבוצת העבודה של בניית השאלון הדגישו חברי הוועדה כי לעיתים תהליך הטיפול צריך להוביל דווקא לכיוון השני של צמצום הקשר בין החניך להוריו, לנוכח פגיעות והתעללות רגשית אשר החניך חווה מצד משפחתו, ואשר ממשיכות לפגוע גם בהתקדמות תהליך הטיפול.

9.2 המלצות בנוגע לתהליך ההטמעה של המערכת הממוחשבת והשימושים בה

1. על תהליך הטמעת השפה התוצאתית להיות מלווה בהטמעה של התפיסה המקצועית שעומדת בבסיס המערכת ובהקניית השפה, ההגדרות והמונחים הרלוונטיים, כבסיס להתאמה של המערכת הממוחשבת לרוח ערכים אלו. המערכת אינה עומדת בפני עצמה אלא אמורה להוות כלי שתומך ביישום מדיניות ותורת עבודה שהעובדים כבר בקיאים בה, ולסייע בהטמעתה. על כן, מומלץ לפתח מערך הדרכה בתחום החשיבה התוצאתית.
2. יש לשים דגש במהלך סבליני ומכבד שכן טבעי שהעובדים בשטח יתקשו לשנות את ההרגלים ואת דפוסי העבודה שבהם הם משתמשים במשך שנים.
3. לפני תחילת העבודה במערכת, מומלץ לקיים הכשרות והדרכות מקיפות שיעסקו בנושאים טכניים (למשל: הזנת נתונים, שאילתות וייצוא דוחות) ובנושאים תוכניים (למשל: מבנה השאלון, חידוד ההבחנה בין הפרקים השונים, הרציונל העומד

מאחוריו והחיבור לתפיסת החשיבה התוצאתית, אופן המילוי, השימושים השונים במידע וכו'). חשוב להציג בפני העובדים את התועלות האפשריות עבורם בשימוש במערכת.

4. עובדי השטח במסגרות אינם רק מזינים את המידע, אלא הם גם צרכנים של המערכת, ועליה לשרת גם אותם ואת צורכיהם. על כן, חשוב לפתח פלטים וטפסים בתוך המערכת הממוחשבת, כך שיתאימו לצרכים השוטפים של העובדים בכל רמות הפעילות: רמת החניך, רמת המסגרת, רמת המטה.

5. מומלץ לקיים תהליכי משוב שוטפים גם לאחר ההטמעה הראשונית לשם טיוב השאלון וחיידוד נוסחים בו, כך שתתבצע התאמה לצרכים המשתנים של התוכנית ולמידה בעקבות שימוש מתמשך במערכת.

עוד פרסומים של המכון בנושא

קפרנוב, א' ואייזיק, ע'. (2023). לשבור את המעגל: תוכנית חלוץ לשחרור קטינים ממעצר ומאסר – מחקר הערכה מעצבת. דמ-920-23.

בן סימון, ב' וכאהן-סטרבצ'ינסקי, פ'. (2016). מוסדות החסות לנוער: תפיסת טיפול ודרכי עבודה – סקירת ספרות.

לוי, ד' וכאהן-סטרבצ'ינסקי, פ'. (2016). השכלתם של בוגרי חסות הנוער ומבט לעתיד. אפשר, 27, 24-26.

את הפרסומים אפשר להוריד ללא תשלום מאתר המכון: brookdale.jdc.org.il

מקורות

- אבגר, ע'. (2018). לקיויות למידה במערכת החינוך בישראל. מרכז המחקר והמידע של הכנסת. https://fs.knesset.gov.il/globaldocs/MMM/27414620-973d-e811-80df-00155d0a9876/2_27414620-973d-e811-80df-00155d0a9876_11_10860.pdf
- אלפסי, ב', סרבר מ' וארזי ט'. (2023). סקירת ספרות – התערבות מיטבית במסגרות לנוער קצה. מכון מאירס-ג'וינט-ברוקדייל (עומד להתפרסם).
- אנדבלד, מ', ברקאי, נ', פורמן, א', גאליה, א' וגוטליב, ד' (2012). אי ביטחון תזונתי 2011. מחקרים 108. המוסד לביטוח לאומי.
- ארזי, ט'. ונמר-פורסטנברג, ר'. (2020). המדריך האינטגרטיבי לחשיבה תוצאתית. מ-20-162. מכון מאירס-ג'וינט-ברוקדייל. https://brookdale-web.s3.amazonaws.com/uploads/2020/05/Report_Heb_S-162_Updated.pdf
- ארזי, ט' וסבג, י'. (2020). הגברת מצבי הסיכון של ילדים ובני נוער נוכח משבר הקורונה. מ-20-171. מכון מאירס-ג'וינט-ברוקדייל. <https://brookdale-web.s3.amazonaws.com/uploads/2020/05/Children-and-youth-at-risk-and-corona.pdf>
- בוטוין, מ'. ואיזיקוביץ, ר'. (2020). מרכיבים תרבותיים של כנימיות חינוכיות מוצלחות: מבט מבפנים על קהילות מחנכות. חברה ורווחה, 1, 47-78.
- בן-סימון, ב' וכאהן-סטרבצ'נסקי, פ'. (2016). מוסדות חסות והגנה לנוער: תפיסת טיפול ודרכי עבודה – סקירת ספרות. מאירס-ג'וינט-מכון ברוקדייל. https://brookdale-web.s3.amazonaws.com/uploads/2018/01/Brachi_and_Paula_report.pdf
- ג'קסון, ד' ושפירו, ש'. (2013). אוכלוסיות קצה בהשמה חוץ ביתית: מאפיינים ודרכי התמודדות. עט השדה, 12, 34-12.
- הורוביץ, נ'. (2018). יציאה בשאלה: סיכון, סיכוי ומדיניות חברתית. אגורא מדיניות, עמותת יוצאים לשינוי.
- זעירא, ע', עטר-שוורץ, ש' ובנבנישתי, ר'. (2012). ילדים ובני נוער בהשמה חוץ ביתית בישראל – סוגיות ואתגרים. מכגש לעבודה חינוכית-סוציאלית, כ' (36), 9-16.
- יוגב, ט' ובן שמחון, מ'. (2017). האוכלוסייה שבטיפול רשות חסות הנוער. בתוך: " צבע, סקירת השירותים החברתיים 2016 (עמ' 136-127). משרד הרווחה והביטחון החברתי. https://www.gov.il/blobFolder/reports/molasa-social-services-review-2016/he/SocialServicesReview_2016_molasa-chapter2-youngers-support-2-2016.pdf
- יוגב, ט', סולוביצ'יק, ג' וכוכבי סמסליק, א'. (2015). מדיניות רשות חסות הנוער – מרחבי התערבות, תכנית פיתוח המענים וכיוונים לעתיד. בתוך: סקירת השירותים החברתיים 2014 (עמ' 283-300). אגף בכיר למחקר, תכנון והכשרה, משרד הרווחה והביטחון החברתי. https://www.gov.il/blobFolder/reports/molasa-social-services-review-2014/he/SocialServicesReview_2014_molasa-chapter2-part7-2014.pdf

כהן-מורנו, ר', צבע, י', פלדמן, ק' ושיף, מ'. (2020). מצבם של יוצאי מסגרות "הרשות לחסות הנוער" בגיל הבגרות הצעירה: מחקר מעקב. חברה ורווחה, 1, 109-136. https://www.molsa.gov.il/CommunityInfo/Magazine/Lists/ArticlesList/Attachments/1815/40-1-Rinat_Cohen_Moreno.pdf

כהנר, ל', יוזגוף-אורבך, נ' וסופר, א'. (2012). החרדים בישראל: מרחב, חברה, קהילה. קתדרת חייקין לגאו-אסטרטגיה, אוניברסיטת חיפה.

לב-ויזל, ר', סבו-לאר, ר', ארזי, ט' ובן סימון, ב'. (2017). אינדקס לאומי למניעת התעללות בילדים והזנחתם בישראל: תהליך הפיתוח. דמ-742-17. מכון מאירס-ג'וינט-ברוקדייל. <https://brookdale.jdc.org.il/publication/developing-national-index-child-maltreatment-israel/>

לב שדה, ד', גורן, ה', בן שמחון, מ' ובן רבי, ד'. (2019). ילדים מלידה עד גיל 18 הרשומים במחלקות לשירותים חברתיים. בתוך: י' אהרונוב, סקירת השירותים החברתיים: סקירת העשור 2009-2018. [סקירת העשור - חלק א: ילדים מלידה עד גיל 18 הרשומים במחלקות לשירותים חברתיים \(www.gov.il\)](http://www.gov.il)

לוי, ד' וכאהן-סטרבצ'ינסקי, פ'. (2014). "מחסות לעצמאות" – ליווי בוגרי מעונות רשות חסות הנוער, מחקר הערכה. דמ-661-14. מאירס-ג'וינט-מכון ברוקדייל ומשרד הרווחה והשירותים החברתיים. https://brookdale-web.s3.amazonaws.com/uploads/2018/01/RR-661-14_Hebrew_report.pdf

מבקר המדינה. (2017). ילדים ובני נוער בסיכון בפנימיות של משרד הרווחה. דוח שנתי 67. <https://www.mevaker.gov.il/sites/DigitalLibrary/Documents/2017-67b-212-Sicun.pdf>

מבקר המדינה. (2020). משרד העבודה, הרווחה והשירותים החברתיים – הטיפול בנער בסיכון גבוה. דוח שנתי 70. <https://www.mevaker.gov.il/sites/DigitalLibrary/Documents/2020/70b/2020-70b-214-Noar.pdf>

מבקר המדינה. (2023). השמת ילדים בסיכון בפנימיות, באומנה ובאימוץ. דוח שנתי של מבקר המדינה. [2023.5-104-Omna-Imutz.pdf \(mevaker.gov.il\)](https://www.mevaker.gov.il/sites/DigitalLibrary/Documents/2023/5-104-Omna-Imutz.pdf)

מייזל, י'. (2022). מסגרות חוץ-ביתית בתנאי פנימייה מלאה שמפעיל משרד הרווחה בעבור ילדים ובני נוער בסיכון בחברה הערבית. הכנסת – מרכז המחקר והמידע. https://fs.knesset.gov.il/24/Committees/24_cs_bg_619436.pdf

משרד העבודה הרווחה והשירותים החברתיים. (2018). שלב מיון מוקדם להפעלת פנימיות בפריסה ארצית, המיועדות עבור ילדים ובני נוער, מכל המגזרים, בנים ובנות בגילאי 6-21 שהוצאו מביתם. מכרז פומבי מספר 180/2018. <https://www.molsa.gov.il/tenders/servicetenders/documents/%D7%9E%D7%A4%D7%A8%D7%98%20%D7%9E%D7%A2%D7%95%D7%93%D7%9B%D7%9F%20%D7%91%D7%A9%D7%A0%D7%99%D7%AA%20180-2018.pdf>

משרד הרווחה והבטיחות החברתי. (2022). דוח סטטיסטי לשנים 2019-2020 – מהדורה מעודכנת. https://www.gov.il/BlobFolder/reports/molsa-publications-office-reports-2019-2020/he/SocialServicesReview_statistic-report-end-2020.pdf

משרד הרווחה והביטחון החברתי (2021). דוח סטטיסטי לשנים 2019-2020. <https://www.gov.il/he/Departments/publications/reports/molasa-publications-office-reports-2019-2020>

משרד הרווחה והביטחון החברתי (א"ת). אגף בכיר השמה חוץ בית, משפחה, ילד ונוער והשמות מיוחדות. נדלה ב-28.1.21 <https://www.gov.il/he/departments/units/molasa-units-exhousing-family-child-youth-extra-home-assigning->

ניג'ם-אכטילאת, כ', שורק, י', קונסטנטינוב, ו' ועטר-שוורץ, ש'. (2023). משפחות אומנת קרובים ומשפחות אומנה שאינה אומנת קרובים באוכלוסייה הערבית והיהודית. דמ-23-923. מכון מאירס-ג'וינט-ברוקדייל. <https://brookdale.jdc.org.il/publication/kinship-and-non-kinship-foster-families-in-arab-and-jewish-society/>

נעים-לוי, נ' ובננישתי, ר'. (2019). הקשר בין מעורבות הורי חניכים בפנימייה פוסט-אשפוזית ויחסיהם עם ילדם ובין שינויים במצבו. חברה ורווחה: רבעון לעבודה סוציאלית, ל"ט (2), 281-308. <https://www.gov.il/files/molasa/HevraVerevaha/39-2-NOFAR-N.pdf>

סוסקולני, ו'. (2020). דבר העורכת הראשית. חברה ורווחה, 1, 7-11.

צמח-מרום, ת', הלבן-אילת, ח' וסבו-לאר, ר'. (2012). מספר הילדים בפנימיות ומאפייניהם: מגמות בשנים 2000-2010. מכנש לעבודה חינוכית-סוציאלית, 36, 17-38.

רבינוביץ, מ'. (2018). המסגרות של רשות חסות הנוער – רקע לדיון הוועדה לזכויות הילד. מרכז המחקר והמידע של הכנסת. https://fs.knesset.gov.il/20/Committees/20_cs_bg_526667.pdf

רזניקובסקי-קוראס, א', שפירא, ה' וארזי, ט'. (2023). מרכזים למניעה וטיפול באלומות במשפחה: סיכום ממצאי מדידות t-1 ו-t-0 ותובנות שעלו מהן. דמ-23-918. מכון מאירס-ג'וינט-ברוקדייל. <https://brookdale.jdc.org.il/publication/centers-for-the-prevention-and-treatment-of-domestic-violence-2/>

שורק, י', סבו-לאר, ר', בן סימון, ב'. (2014). שירותי האומנה בישראל: תהליכי שינוי ותמונת מצב. דמ-14-664. מאירס-ג'וינט-מכון ברוקדייל ומשרד הרווחה והשירותים החברתיים. https://brookdale-web.s3.amazonaws.com/uploads/2018/01/664-14-Report_HEB.pdf

שמיד, ה'. (2006). דין וחשבון הוועדה הציבורית לבדיקת מצבם של ילדים ובני נוער בסיכון ובמצוקה. https://wiki.sheatufim.org.il/w/uploads/sheatufim/f/fa/%D7%93%D7%95%D7%97_%D7%A9%D7%9E%D7%99%D7%93.pdf

Bloom, B., Owen, B. & Covington, S. S. (2004). Women Offenders and the Gendered Effects of Public Policy. *Review of Policy Research*, 21(1), 31-48. <https://doi.org/10.1111/j.1541-1338.2004.00056.x>

Chamberlain, P., Price, J., Leve, L. D., Laurent, H., Landsverk, J. A., & Reid, J. B. (2008). Prevention of Behavior Problems for Children in Foster Care: Outcomes and Mediation Effects. *Prevention Science* 9, 17-27. <https://doi.org/10.1007/s1121-007-0080-7>

Cross, T. P., Leavey, J., Mosley, P. R., White, A. W. & Andreas, J. B. (2004). Outcomes of Specialized Foster Care in a Managed Child Welfare Services Network. *Child Welfare League of America*, LXXXIII (6), 533–564.

GOV.UK. (n.d.). *Children in custody*. <https://www.gov.uk/children-in-custody>

Holden, M., & Sellers, D. (2019). An evidence-based program model for facilitating therapeutic responses to pain-based behavior in residential care. *International Journal of Child, Youth and Family Studies*, 10(2-3), 63–80. <https://doi.org/10.18357/ijcyfs102-3201918853>

Hussey, D. L., & Shenyang, G. (2005). Characteristics and Trajectories of Treatment Foster Care Youth. *Child Welfare League of America* 84 (4), 485–506.

Hust, J. A., & Kuppinger, A. (2014). Moving toward family-driven care in residential. In G.M. Blau, B. Caldwell, & R.E. Lieberman (Eds.). *Residential Interventions for Children, Adolescents, and Families: A Best Practices Approach* (pp.15–33). Routledge.

Lansford, J. E., Laird, R. D., Pettit, G. S., Bates, J. E., & Dodge, K. A. (2014). Mothers' and fathers' autonomy-relevant parenting: Longitudinal links with adolescents' externalizing and internalizing behavior. *Journal of youth and adolescence*, 43, 1877–1889. <https://doi.org/10.1007/s10964-013-0079-2>

LAWS.COM. (n.d.). Child Protective Services – What are the Programs and Services Provided. <https://archive.is/20130127184537/http://children-laws.laws.com/juvenile-law/juvenile-detention/programs-and-services-provided#selection-963.0-990.0>

Leadbeater, B. J., Kuperminc, G. P., Blatt, S. J., & Hertzog, C. (1999). A multivariate model of gender differences in adolescents' internalizing and externalizing problems. *Developmental psychology*, 35(5), 1268–1282. <https://doi.org/10.1037/0012-1649.35.5.1268>

LeBel, J., & Kelly, N. (2014). Trauma-informed care. In G., Blue, B., Caldwell, & R., Lieberman (Eds.), *Residential Interventions for Children, Adolescents, and Families* (1 ed., pp.78–95). Routledge.

MacDonald, G., & Turner, W., (2008). Treatment foster care for improving outcomes in children and young people. *Cochrane Database of Systematic Reviews*, (1). <https://doi.org/10.1002/14651858.CD005649.pub2>

Martone, W., Caldwell, B., Foltz, R., Levison-Johnson, J., & Sisson, K. (2017). *Best Practices for Residential Interventions for Youth and their Families. A Resource Guide for Judges and Legal Partners with Involvement in the Children's Dependency Court System*. The Association of Children's Residential Centers (ACRC) and the National Building Bridges Initiative (BBI). [Best Practices for Residential Interventions for Youth and their Families A Resource Guide for Judges and Legal Partners - Final - 2-9-17 \(buildingbridges4youth.org\)](https://www.buildingbridges4youth.org/BestPracticesforResidentialInterventionsforYouthandtheirFamiliesAResourceGuideforJudgesandLegalPartners-Final-2-9-17)

- McLean, S. (2018). *Therapeutic residential care: An update on current issues in Australia*. Australian Institute of Family Studies.
- McNamara, M. (2020). Family partnering in Australian therapeutic residential care: A scoping study. *Residential Treatment for Children & Youth*, 37(4), 293–313. <https://doi.org/10.1080/0886571X.2020.1786486>
- McPherson, L., Gatwiri, K., Cameron, N., & Parmenter, N. (2019). *Research briefing: what is effective therapeutic care?. Australian Childhood Foundation*. <https://professionals.childhood.org.au/app/uploads/2019/03/Research-Briefing-Therapeutic-Care-16Feb19-1.pdf>
- Clark, P. (n.d.). *Ch.2 Types of Facilities*. National Institute of Correction: Desktop Guide to Quality Practice for Working with Youth in Confinement, Acc #028418. <https://info.nicic.gov/dtg/node/4>
- NSW Government (n.d.). *Youth Justice NSW*. <https://www.nsw.gov.au/legal-and-justice/youth-justice>
- Prashizky, A., & Remennick, L. (2021). Ethnic trauma in migration: FSU-born Israeli women's narratives in an online support group. *Ethnicities*, 22(6), 794–814. <https://doi.org/10.1177/14687968211024030>
- Resnick, G. & Burt, M.R., (1996). Youth at risk: Definitions and implications for service delivery. *American journal of orthopsychiatry*, 66(2), 172–188. <https://doi.org/10.1037/h0080169>
- Scholte, E. M., & Van Der Ploeg, J. D. (2006). Residential Treatment of Adolescents with Severe Behavioral Problems. *Journal of Adolescence* 29 (4), 641–654. <https://doi.org/10.1016/j.adolescence.2005.05.010>
- Shapiro, J. P., Welker, C. J. & Pierce, J. L. (2002). An Evaluation of Residential Treatment for Sexually Aggressive Youth. *Journal of Child Sexual Abuse* 10 (1), 1–21. https://doi.org/10.1300/J070v10n01_01
- Stohr, M.K., Walsh, A., & Hemmens, C. (2012). *Corrections: A text/reader*. Sage. https://books.google.co.il/books?hl=iw&lr=&id=u0bj1GsABs8C&oi=fnd&pg=PR5&dq=Corrections:+A+text/reader&ots=WKLfxMUTLs&sig=gv940MmqVgFPaNGpIJ9v9KV7hTg&redir_esc=y#v=onepage&q=Corrections%3A%20A%20text%2Freader&f=false
- Urban, T.H., Jordan, N., Kisiel, L., & Fehrenbach, T. (2019). The association between strengths and post-residential treatment needs of youth in the child welfare system. *Children and Youth Services Review*, 99, 226–234. <https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2019.02.013>
- Victoria State Government (n.d.). *Custody in the youth justice system*. <https://www.justice.vic.gov.au/justice-system/youth-justice/custody-in-the-youth-justice-system>

נספח א: חברי ועדת ההיגוי ותפקידיהם

- שרון קינן** – מנהל רשות חסות הנוער, משרד הרווחה והביטחון החברתי
- איילת כוכבי-סמסליק** – מנהלת תחום טיפול, רשות חסות הנוער, משרד הרווחה והביטחון החברתי
- דוד אוהיון** – מנהל תחום השמה, רשות חסות הנוער, משרד הרווחה והביטחון החברתי
- נועה אנוך** – מפקחת השמה, מחוז מרכז, משרד הרווחה והביטחון החברתי
- עינת שור** – מפקחת חוץ ביתי תקווה, מחוז מרכז, משרד הרווחה והביטחון החברתי
- רועי מצר** – מנהל תחום טיפול, עמותת אותות
- אסף שמול** – מנהל תחום מסגרות, עמותת אותות
- איציק סבאג** – מנהלת מסגרות, עמותת ענב
- מור בן שמחון-ליפין** – מנהלת פנימיית בית רות
- ג'ניה קליוט** – מנהלת מעון בית הנער
- נדאל עיסאקלה** – מנהל מעון נוף הרים ירכא
- רותי רועי** – מנהלת הוסטל ניגונים
- אינגה מזרחי** – רכזת פנימייה, רשות חסות הנוער

נספח ב: שאלון הערכת מצב - מאפיינים, צרכים וכוחות של חניכי חסות הנוער

שלום רב,

שאלון זה מיועד לסייע לעובדים הסוציאליים בתכנון ההתערבות ובהערכת תוצאותיה במסגרות רשות חסות הנוער. השאלון פותח ביזמת רשות חסות הנוער בסיוע מכון מאירס-ג'וינט-ברוקדייל, במסגרת מהלך שנועד לסייע בתכנון ההתערבות.

השאלון מתחקה אחר מאפייני הרקע של החניכים במסגרות חסות הנוער, הצרכים שבגינם הופנו למסגרות החסות, הכוחות והחוזקות שלהם וכן התערבויות קודמות שנעשו. בשאלון ההמשך נתחקה אחר ישום ההתערבות במסגרות החסות ואחר והשגת תוצאותיה.

חשוב לענות על כל השאלות. במידה והמידע הנדרש לא ידוע, ניתן לסמן את האופציה "בבדיקה".

השאלון הוא אנונימי. חשוב להדגיש שהמידע יעובד באופן סטטיסטי בלבד, בלי להזכיר שמות או פרטים שאפשר לזהות אותך או את החניכים לפיהם. המידע שתמסרו בשאלון ישמש את רשות חסות הנוער ואת המסגרות לשם למידה על אודות החניכים השוהים במסגרות השונות.

משך מילוי השאלון הוא כ-20 דקות.

לכל שאלה או הערה, אפשר לפנות להדס שפירא, חוקרת במכון מאירס-ג'וינט-ברוקדייל hadassh@jdc.org.il.

פרק 1: מאפיינים

מטרת חלק זה היא לבחון את מאפייני הרקע של הנערה/ ומשפחתה/ה.

מאפיינים כלליים של הנערה/ה									
1. מגדר		זכר		נקבה		אחר			
2. תאריך לידה									
3. מגזר		יהודי		ערבי נוצרי		ערבי מוסלמי		דרוזי	
						בדואי		נוצרי (שאינו ערבי)	
4. רמת דתיות של הנערה/ה		חילונית		מסורתית		דתית		דתית מאוד או חרדית	
								בבדיקה	
5. הנערה/ה מגדירה עצמה כלהטב"ק		כן		לא		בבדיקה			
6. נולד בארץ		כן (לעבור לשאלה 11)		לא (להמשיך לשאלה 9)		בבדיקה			
7. ארץ עלייה		בריה"מ לשעבר		אתיופיה		אחר: -----		בבדיקה	
8. שנת עלייה		(מספר שלם)		בבדיקה					

9. מעמד חוקי	אזרחית	תושבת	חסרת מעמד	בבדיקה
10. הנערה מאומצת	כן	לא	בבדיקה	
11. מגורים בסביבה עם אחוזי פשיעה גבוהים	כן	לא	בבדיקה	

בעיות רפואיות או נפשיות, והפרעות אחרות אצל הנערה (בהתבסס על אבחנה מקצועית)				
12. מחלה פיזית אשר משפיעה על תפקודו/ה היומיומי של הנערה	כן	לא	בבדיקה	
13. תפקוד שכלי גבולי אצל הנערה	כן	לא	בבדיקה	
14. הפרעה נפשית מאובחנת	כן	לא	בבדיקה	
15. לנערה פוסט-טראומה מורכבת	כן	לא	בבדיקה	
16. אשפוז פסיכיאטרי (ב-5 השנים האחרונות)	כן	לא	בבדיקה	
17. ישנו ריבוי לקויות קוגניטיביות ונפשיות אצל הנערה	כן	לא	בבדיקה	
18. יש לנערה הפרעת קשב וריכוז (ADD, ADHD) או לקויות למידה (ניתן לסמן יותר מתשובה אחת)	כן, הפרעת קשב וריכוז	כן, לקות למידה	לא	בבדיקה
19. יש לנערה הפרעת התנגדות (ODD) או הפרעה אנטי סוציאלית מאובחנת	כן, ODD	כן, הפרעה אנטי-סוציאלית	לא	בבדיקה
20. יש לנערה הפרעת אכילה מאובחנת	כן		לא	בבדיקה
21. הנערה נוטלת טיפול תרופתי	כן		לא	בבדיקה

אירועי חיים משמעותיים				
22. חוויה טראומטית כגון אירוע מסכן חיים	כן	לא	בבדיקה	
23. ניסיונות אובדניים בעבר	כן	לא	בבדיקה	
	(להמשיך לשאלה 26)	(לעבור לשאלה 27)		
24. מספר הניסיונות האובדניים בעבר	(מספר שלם)	בבדיקה		
25. הנערה היה/הייתה עד/ה לאובדנות בתוך המשפחה	כן	לא	בבדיקה	
26. מעצר או מאסר של הנערה	כן	לא	בבדיקה	
27. תיקים פליליים פתוחים	כן, פרט:-----	לא	בבדיקה	

28.הריון – הפסקת הריון יזומה, הפלה טבעית, לידה ומסירה לאימוץ/אמנה, לידה וגידול התינוק (עבור מי שסימן "נקבה" או "אחר" בשאלה 1)	לא עברה הריון	הפסקת הריון יזומה	הפלה טבעית	לידה ומסירה לאימוץ/אמנה	לידה וגידול התינוק	בבדיקה
29.הנערה/חזרה בתשובה (עבור מגזר יהודי)	כן	לא	בבדיקה			
30.הנערה/יצאה בשאלה (עבור מגזר יהודי)	כן	לא	בבדיקה			

מאפייני משפחת הנערה/						
31. מספר אחים	(מספר שלם)	בבדיקה				
32. מספר אחים מתחת לגיל 18	(מספר שלם)	בבדיקה				
33.מצב משפחתי של ההורים (ניתן לסמן יותר מתשובה אחת)	נשואים / חיים בזוגיות	פרודים	גרושים	הורות יחידנית	אב לא ידוע	
	אב לא בחיים	אם לא בחיים	שני ההורים אינם בחיים	בבדיקה		
34.ארץ לידה הורה 1	ישראל	בריה"מ לשעבר	אתיופיה	אחר: _____	בבדיקה	
35.שנת העלייה של הורה 1 (אם סומן בשאלה 34 מדינה שאינה ישראל)	לפני שנת 1990	בין השנים 1990-2000	בין השנים 2000-2010	אחרי שנת 2010	בבדיקה	
36.ארץ לידה הורה 2	ישראל	בריה"מ לשעבר	אתיופיה	אחר: _____	בבדיקה	
37.שנת העלייה של הורה 2 (אם סומן בשאלה 36 מדינה שאינה ישראל)	לפני שנת 1990	בין השנים 1990-2000	בין השנים 2000-2010	אחרי שנת 2010	בבדיקה	
38.מספר אחים במסגרות חוץ-ביתיות בעבר	(מספר שלם)	בבדיקה				
39.מספר אחים במסגרות חוץ-ביתיות כיום	(מספר שלם)	בבדיקה				
40.אשפוז ממושך או מחלה קשה של אחד מבני המשפחה (כולל מחלת נפש, שיקום מתאונה. ניתן לסמן יותר מתשובה אחת)	כן, הורה	כן, אחות	כן, אחר: _____	לא	בבדיקה	
41.מוות של בן משפחה מדרגה ראשונה או אדם משמעותי אחר (ניתן לסמן יותר מתשובה אחת)	כן, הורה	כן, אחות	כן, אחר: _____	לא	בבדיקה	
42.עבריינות של אחד מבני המשפחה מהמעגל הקרוב (ניתן לסמן יותר מתשובה אחת)	כן, הורה	כן, אחות	כן, אחר: _____	לא	בבדיקה	

בבדיקה	לא	כן, אחר:----	כן, אחות	כן, הורה	43. מעצר או מאסר בעבר של אחד מבני המשפחה מהמעגל הקרוב (ניתן לסמן יותר מתשובה אחת)
בבדיקה	לא	כן, אחר:----	כן, אחות	כן, הורה	44. מעצר או מאסר כיום של אחד מבני המשפחה מהמעגל הקרוב (ניתן לסמן יותר מתשובה אחת)
בבדיקה	לא	כן, אחר:----	כן, אחות	כן, הורה	45. שימוש באלכוהול או סמים של אחד מבני המשפחה מהמעגל הקרוב (ניתן לסמן יותר מתשובה אחת)
בבדיקה	לא	כן, אחר:----	כן, אחות	כן, הורה	46. התמכרויות להימורים של אחד מבני המשפחה מהמעגל הקרוב (ניתן לסמן יותר מתשובה אחת)
בבדיקה	לא	כן, אחות		כן, הורה	47. הימצאות במעגל הזנות של אחד מבני המשפחה מהמעגל הקרוב (ניתן לסמן יותר מתשובה אחת)
בבדיקה	לא	כן, אחות		כן, הורה	48. השתייכות לכת של אחד מבני המשפחה מהמעגל הקרוב (ניתן לסמן יותר מתשובה אחת)

49. האם יש לך התייחסויות נוספות או דגשים בנוגע למאפייניו/ה של הנערה/ה?

לא/ כן. אנא פרט:-----

התערבויות קודמות

בבדיקה	אחר:-----	עו"ס נערים ונערות	עו"ס קהילה	קצין מבחן	עו"ס לחוק נוער
בבדיקה	לא	כן, תחת חוק הנוער (טיפול והשגחה)	כן, תחת חוק הנוער (שפיטה, ודרכי טיפול)	כן, תחת חוק הנוער (שפיטה, ודרכי טיפול)	50. גורם מפנה לחסות הנוער
בבדיקה	לא	כן, תחת חוק הנוער (שפיטה, ודרכי טיפול)	כן, תחת חוק הנוער (שפיטה, ודרכי טיפול)	כן, תחת חוק הנוער (שפיטה, ודרכי טיפול)	51. האם הנערה/ה הופנה/תה בצו בית משפט?
בבדיקה	לא	כן	כן	כן	52. הנערה/ה לומד או למד במסגרת חינוך מיוחד

53.התערבויות קודמות בקהילה (ניתן לסמן יותר מתשובה אחת)	מסגרות קידום נוער	בית חם	מענים של השירות לנוער, צעירים וצעירות	בבדיקה
--	-------------------	--------	---------------------------------------	--------

54.מספר השמות חוץ-ביתיות קודמות	(מספר שלם. בהתאם למספר ההשמות, תיפתח טבלה עם אפשרות לפירוט)	בבדיקה
---------------------------------	---	--------

סוג ההשמה (קלט חירום, אומנה, מסגרת חינוכית, מסגרת טיפולית (מעוף / עוגן) מסגרת פוסט-אשפוזית (מעוז), חסות הנוער)	שם המוסד (אם רלוונטי)	גיל ההשמה (מספר שלם)	האם תחת צו? (כן/ לא)
--	-----------------------	----------------------	----------------------

55.האם יש לך התייחסויות נוספות או דגשים בנוגע להתערבויות הקודמות של הנער/ה?

לא/ כן. אנא פרט:-----

פרק 2: קשיים ודאגות

מטרת חלק זה היא לבחון את הקשיים והדאגות של הנער/ה בתחומי החיים השונים, ולצד זה לבחון את כוחותיו/כוחותיה.

תחום התנהגותי				
עבירות רשומות				
56.עבירת המתה	כן	לא	בבדיקה	
57.עבירת אלימות	כן	לא	בבדיקה	
58.עבירת מין	כן	לא	בבדיקה	
59.עבירת מין ברשת	כן	לא	בבדיקה	
60.התעללות בחסרי ישע או בבעלי חיים	כן	לא	בבדיקה	
61. סחר / תיווך / הפצת סמים	כן	לא	בבדיקה	
62. שימוש בסמים	כן	לא	בבדיקה	
63.הצתת שריפות	כן	לא	בבדיקה	
64.התנהגות לא חוקית ברשת (האקרים, הטרדה, בריונות)	כן	לא	בבדיקה	
65.עבירת רכוש	כן	לא	בבדיקה	
66.וונדליזם	כן	לא	בבדיקה	
67. הפרעה לסדר הציבורי	כן	לא	בבדיקה	
68.עבירות תנועה	כן	לא	בבדיקה	

התנהגויות מסוכנות ומסכנות						
				כן (יפתחו סעיפים א'-ח')	לא	69. קיימות התנהגויות סיכוניות בתוך המסגרת או מחוצה לה tool tip: (למשל: מעורבות בקטטות ובתגרות, בריחות, משחקים מסכני חיים, הצתת שריפות / משחק באש, התנהגות מסכנת ומסתכנת ברשת) (שאלת סל)
בבדיקה	כלל לא	אחת למספר חודשים או חד פעמי	פעם בשבוע או שבועיים	מספר פעמים בשבוע	יומיומי	70.א. התנהגות מינית מסוכנת ומסתכנת (למשל: קיום מגע מיני בגיל צעיר, קיום מגע מיני עם מספר גדול של בני זוג, קיום יחסי מין תמורת תשלום או הטבות אחרות, פעילות בעלת אופי מיני ברשת האינטרנט)
בבדיקה	כלל לא	אחת למספר חודשים או חד פעמי	פעם בשבוע או שבועיים	מספר פעמים בשבוע	יומיומי	70.ב. אלימות פיזית ומעורבות בתגרות (בתוך המסגרת החינוכית או מחוצה לה)
בבדיקה	כלל לא	אחת למספר חודשים או חד פעמי	פעם בשבוע או שבועיים	מספר פעמים בשבוע	יומיומי	70.ג. בריחות
בבדיקה	כלל לא	אחת למספר חודשים או חד פעמי	פעם בשבוע או שבועיים	מספר פעמים בשבוע	יומיומי	70.ד. שוטטות
בבדיקה	כלל לא	אחת למספר חודשים או חד פעמי	פעם בשבוע או שבועיים	מספר פעמים בשבוע	יומיומי	70.ה. משחקים מסכני חיים
בבדיקה	כלל לא	אחת למספר חודשים או חד פעמי	פעם בשבוע או שבועיים	מספר פעמים בשבוע	יומיומי	70.ו. התנהגות מסכנת ומסתכנת ברשת (למשל: חשיפת פרטים אישיים ברשת, בריונות ברשת)
בבדיקה	כלל לא	אחת למספר חודשים או חד פעמי	פעם בשבוע או שבועיים	מספר פעמים בשבוע	יומיומי	70.ז. שימוש לא מבוקר בכסף
בבדיקה	כלל לא	אחת למספר חודשים או חד פעמי	פעם בשבוע או שבועיים	מספר פעמים בשבוע	יומיומי	70.ח. התמכרויות אחרות (אמצעי מדיה, הימורים)

שימוש בסמים (יפתח בסימון של שימוש בסמים בתדירות כלשהי בשאלה 14)												
71. סוג הסם		חשיש/ מריחואנה		מתדון	קוקאין	ספידים/ טריפים	ברביטים	L.S.D	אקסטזי	דבק מגע	אחר: ----	
72. אופן השימוש		עישון / באנג			הזרקה		בליעה	הסנפה / שאיפה				
73. תדירות שימוש		יומימי		מספר פעמים בשבוע		פעם בשבוע או שבועיים		אחת למספר חודשים או חד פעמי		כלל לא		
74. שימוש אישי / חברתי		אישי								חברתי		
75. אופן ההשגה		משפחה		חברים		רשתות חברתיות		דילר		פיצוציה		אחר: -----

תחום חברתי					
76. הנערה/ה מתנהגת בצורה פוגענית/בריונית כלפי אחרים (אלימות, השפלה, נידוי, ניצול כלכלי, הטפלות לצעירים/ חלשים)	במידה רבה מאוד	במידה רבה	במידה מועטה	כלל לא	בבדיקה
77. קיימת דחייה, הדרה או בריונות כלפיה/ה (למשל: חרם, נידוי, אלימות, השפלה)	במידה רבה מאוד	במידה רבה	במידה מועטה	כלל לא	בבדיקה
78. הנערה/ה מבודדת/ חברתית	במידה רבה מאוד	במידה רבה	במידה מועטה	כלל לא	בבדיקה
79. קשר עם קטינים בסיכון / קטינים עוברי חוק (מחוץ למסגרת ההשמה)	במידה רבה מאוד	במידה רבה	במידה מועטה	כלל לא	בבדיקה
80. חברות בכנופייה או קבוצות אלימות אחרות	כן	לא	בבדיקה		
81. קיים קשר פוגעני כלפיו הנערה/ה עם בגירים בפערי גיל משמעותיים	כן	לא	בבדיקה		

תחום רגשי-נפשי					
82. קשיים בוויסות רגשי – שליטה לא תואמת גיל וסיטואציה (למשל: חוסר שקט, מתח ועצבנות, התקפי זעם, תוקפנות, התפרצויות)	במידה רבה מאוד	במידה רבה	במידה בינונית	במידה מועטה	כלל לא
83. ביטויי לחץ, פחד או חרדה	במידה רבה מאוד	במידה רבה	במידה בינונית	במידה מועטה	כלל לא
84. ביטויי עצבות, חוסר עניין והנאה	במידה רבה מאוד	במידה רבה	במידה בינונית	במידה מועטה	כלל לא
85. ביטויים או דיווח על תחושת בדידות	במידה רבה מאוד	במידה רבה	במידה בינונית	במידה מועטה	כלל לא

86. ביטויי תפיסה עצמית שלילית	במידה רבה מאוד	במידה רבה	במידה בינונית	במידה מועטה	כלל לא	בבדיקה
87. ביטויים לבלבול, נתק ועד קושי בתפיסת מציאות	במידה רבה מאוד	במידה רבה	במידה בינונית	במידה מועטה	כלל לא	בבדיקה
88. אימפולסיביות ונטייה לקבל החלטות בפזיזות	במידה רבה מאוד	במידה רבה	במידה בינונית	במידה מועטה	כלל לא	בבדיקה
89. קושי לדחות סיפוקים	במידה רבה מאוד	במידה רבה	במידה בינונית	במידה מועטה	כלל לא	בבדיקה
90. התנהגות ילדותית שלא בהתאם לגיל	במידה רבה מאוד	במידה רבה	במידה בינונית	במידה מועטה	כלל לא	בבדיקה
91. התנהגות בוגרת / הורית שלא בהתאם לגיל	במידה רבה מאוד	במידה רבה	במידה בינונית	במידה מועטה	כלל לא	בבדיקה
92. קושי לתת אמון	במידה רבה מאוד	במידה רבה	במידה בינונית	במידה מועטה	כלל לא	בבדיקה
93. קושי לבטא רגשות	במידה רבה מאוד	במידה רבה	במידה בינונית	במידה מועטה	כלל לא	בבדיקה
94. סומטיזציה: ביטויים גופניים למצבים רגשיים	במידה רבה מאוד	במידה רבה	במידה בינונית	במידה מועטה	כלל לא	בבדיקה
95. פגיעות עצמיות	במידה רבה מאוד	במידה רבה	במידה בינונית	במידה מועטה	כלל לא	בבדיקה
96. מחשבות אובדניות	במידה רבה מאוד	במידה רבה	במידה בינונית	במידה מועטה	כלל לא	בבדיקה
97. בעיות אכילה (למשל: הרעבה עצמית או בולמוסי אכילה, הקאות)	במידה רבה מאוד	במידה רבה	במידה בינונית	במידה מועטה	כלל לא	בבדיקה
98. התנהגות חזרתית באופן כפייתי	במידה רבה מאוד	במידה רבה	במידה בינונית	במידה מועטה	כלל לא	בבדיקה
99. משבר זהות דתית	במידה רבה מאוד	במידה רבה	במידה בינונית	במידה מועטה	כלל לא	בבדיקה
100. משבר זהות מינית או מגדרית	במידה רבה מאוד	במידה רבה	במידה בינונית	במידה מועטה	כלל לא	בבדיקה

ד. תחום משפחתי				
פגיעות והזנחה כלפי הנערה/ה (ניתן לסמן יותר מתשובה אחת)				
101. הנערה/ה נטושה/ה או ללא אחראי עליו/ה	כן, בעבר	כן, כיום	לא	קיים חשד / בבדיקה
102. קיימת הזנחה פיזית של ההורה כלפי הנערה/ה (היעדר טיפולי שיניים או טיפולים גופניים אחרים, אי מעקב על מתן תרופות או נגישות יתר לתרופות, תזונה לקויה, ביגוד לא מותאם, תנאי מגורים לא תקינים)	כן, בעבר	כן, כיום	לא	קיים חשד / בבדיקה
103. הנערה/ה נתון/ה להזנחה בתחום הרגשי או החינוכי-התפתחותי	כן, בעבר	כן, כיום	לא	קיים חשד / בבדיקה
104. הנערה/ה קורבן/ה לאלימות פיזית בתוך המשפחה	כן, בעבר	כן, כיום	לא	קיים חשד / בבדיקה
105. הנערה/ה קורבן/ה לאלימות או ניצול מיני בתוך המשפחה	כן, בעבר	כן, כיום	לא	קיים חשד / בבדיקה
106. הנערה/ה קורבן/ה לאלימות נפשית או רגשית בתוך המשפחה	כן, בעבר	כן, כיום	לא	קיים חשד / בבדיקה
107. הנערה/ה קורבן/ה לניצול כלכלי בתוך המשפחה	כן, בעבר	כן, כיום	לא	קיים חשד / בבדיקה
108. הנערה/ה עד/ה לאלימות פיזית בתוך המשפחה	כן, בעבר	כן, כיום	לא	קיים חשד / בבדיקה
109. הנערה/ה עד/ה לאלימות מינית בתוך המשפחה	כן, בעבר	כן, כיום	לא	קיים חשד / בבדיקה
110. הנערה/ה עד/ה לאלימות נפשית, רגשית או כלכלית בתוך המשפחה	כן, בעבר	כן, כיום	לא	קיים חשד / בבדיקה
פגיעות שמופיעלות ע"י הנערה/ה				
111. הנערה/ה מפעילה/ה אלימות פיזית כלפי הורים/ דמויות מבוגרות במשפחה / אחאים	כן	לא		קיים חשד / בבדיקה
112. הנערה/ה פוגעת/ה מינית באחר בתוך המשפחה	כן	לא		קיים חשד / בבדיקה
113. הנערה/ה מפעילה/ה אלימות נפשית או רגשית כלפי אחר בתוך המשפחה	כן	לא		קיים חשד / בבדיקה
114. הנערה/ה מנצלת/ה כלכלית אחר בתוך המשפחה	כן	לא		קיים חשד / בבדיקה

בעיות וקשיים נוספים במשפחה						
בבדיקה	כלל לא	במידה מועטה	במידה בינונית	במידה רבה	במידה רבה מאוד	115. מצב כלכלי קשה המקשה על סיפוק הצרכים של הנערה
בבדיקה		לא		כן		116. לנערה/ה אין מקום לשהות בו בחופשות ובסופי שבוע
בבדיקה		כלל לא		יותר מפעם אחת		117. הנערה/ה היה/הייתה ללא קורת גג (בשלושת החודשים האחרונים)
בבדיקה	כלל לא	במידה מועטה	במידה בינונית	במידה רבה	במידה רבה מאוד	118. קיימים קשיים בין ההורים לבין ילדיהם (למשל: מריבות או קשיים באינטראקציות, נתקים, ניכור מצד אחד ההורים, מערבים את הנערה/ה במריבותיהם, קושי בהפעלת סמכות, גוננות יתר)
בבדיקה	כלל לא	במידה מועטה	במידה בינונית	במידה רבה	במידה רבה מאוד	119. קיימים קשיים בין ילדי המשפחה (למשל: קנאה ותחרותיות קיצונית, מריבות קשות)
בבדיקה	כלל לא	במידה מועטה	במידה בינונית	במידה רבה	במידה רבה מאוד	120. ההורים מתקשים לתפקד באופן עצמאי
בבדיקה	כלל לא	במידה מועטה	במידה בינונית	במידה רבה	במידה רבה מאוד	121. קושי בסמכות ההורית כלפי הנערה/ה
בבדיקה	כלל לא	במידה מועטה	במידה בינונית	במידה רבה	במידה רבה מאוד	122. ההורים מתנגדים או שאינם משתפים פעולה עם גורמי הטיפול/חינוך
בבדיקה	כלל לא	במידה מועטה	במידה בינונית	במידה רבה	במידה רבה מאוד	123. העדר מעורבות של המשפחה בחיי הנערה/ה
בבדיקה		לא		כן		124. נתק עם המשפחה

ה. תחום חינוכי-לימודי-תעסוקתי						
בבדיקה		לא	כן			125. ריבוי מעברים בין מסגרות לימודיות (4 מסגרות או יותר)
בבדיקה		לא	כן			126. ישנו ניתוק ממסגרת לימודית ותעסוקתית (לא נמצאים כלל במסגרת נורמטיבית לגילם כולל מי שפורמלית רשום במסגרת אך בפועל אינו נוכח בה)
בבדיקה	כלל לא	במידה מועטה	במידה בינונית	במידה רבה	במידה רבה מאוד	127. קיימים קשיים במסגרת החינוכית (למשל: היעדרויות תכופות, הישגים שאינם תואמים את המצופה לגילם, תחושות של ניכור כלפי המסגרת החינוכית)

בבדיקה	כלל לא	במידה מועטה	במידה בינונית	במידה רבה	במידה רבה מאוד	128. קיימים קשיים במסגרת התעסוקתית (למשל: קושי להתמיד במקום עבודה אחד, קושי לעמוד בדרישות מקום העבודה, קושי לקבל סמכות המעביד, הפרעה למהלך העבודה התקין)
--------	--------	-------------	---------------	-----------	----------------	--

ו. תחום בריאות-פיזי						
בבדיקה	כלל לא	במידה מועטה	במידה בינונית	במידה רבה	במידה רבה מאוד	129. קיים קושי בשמירה על היגיינת הגוף (למשל: רחצה, בגדים נקיים, היגיינת שיניים)
בבדיקה	לא		כן		130. שליטה על סוגרים (למשל: הרטבת יום, הרטבת ליל והצטאות)	
בבדיקה	כלל לא	במידה מועטה	במידה בינונית	במידה רבה	במידה רבה מאוד	131. התנגדות או חוסר היענות להנחיות רפואיות טיפוליות (למשל: הגעה לבדיקות, נטילת תרופות, שימוש בעזרים רפואיים נחוצים)
בבדיקה	כלל לא	במידה מועטה	במידה בינונית	במידה רבה	במידה רבה מאוד	132. קיימות בעיות רפואיות בתחום רפואת נשים (עבור מי שסימן "נקבה" או "אחר" בשאלה 1)
בבדיקה	כלל לא	במידה מועטה	במידה בינונית	במידה רבה	במידה רבה מאוד	133. קיימות בעיות בתחום בריאות השן

ז. תחום היפגעות מאלימות או ניצול מחוץ למשפחה (פגיעה ע"י זרים)				
קיים חשד / בבדיקה	לא	כן, כיום	כן, בעבר	134. הנערה/ה קורבן לאלימות פיזית מחוץ למשפחה (ניתן לסמן יותר מתשובה אחת)
קיים חשד / בבדיקה	לא	כן, כיום	כן, בעבר	135. הנערה/ה קורבן לאלימות או ניצול מיני מחוץ למשפחה (ניתן לסמן יותר מתשובה אחת)
קיים חשד / בבדיקה	לא	כן, כיום	כן, בעבר	136. הנערה/ה קורבן לאלימות נפשית או רגשית מחוץ למשפחה (ניתן לסמן יותר מתשובה אחת)
קיים חשד / בבדיקה	לא	כן, כיום	כן, בעבר	137. הנערה/ה קורבן לניצול כלכלי מחוץ למשפחה (ניתן לסמן יותר מתשובה אחת)
קיים חשד / בבדיקה	לא	כן, כיום	כן, בעבר	138. הנערה/ה קורבן לניצול ואלימות מינית, רגשית או כלכלית ברשתות חברתיות (ניתן לסמן יותר מתשובה אחת)
קיים חשד / בבדיקה	לא	כן, כיום	כן, בעבר	139. הנערה/ה נמצאת/ה במעגל הזנות (ניתן לסמן יותר מתשובה אחת)

140. האם יש לך התייחסויות נוספות או דגשים בנוגע לצרכי/ה של הנערה/ה?

לא/ כן. אנא פרט:-----

פרק 3: כוחות

141. לנערה יכולת לבקש ולקבל עזרה מבעלי תפקיד פורמאליים	במידה רבה מאוד	במידה רבה	במידה בינונית	במידה מועטה	כלל לא	בבדיקה
142. לנערה יכולת לבקש ולקבל עזרה מגורמים בלתי פורמאליים בסביבתו	במידה רבה מאוד	במידה רבה	במידה בינונית	במידה מועטה	כלל לא	בבדיקה
143. הנערה בעלת נכונות לקבל טיפול ולשתף פעולה עם תוכנית ההתערבות	במידה רבה מאוד	במידה רבה	במידה בינונית	במידה מועטה	כלל לא	בבדיקה
144. הנערה מצליחה לזהות מצבים מסוכנים ולהימנע מלהיכנס אליהם	במידה רבה מאוד	במידה רבה	במידה בינונית	במידה מועטה	כלל לא	בבדיקה
145. הנערה מגלה יכולת להתמודד עם קשיים ובעיות בחיים	במידה רבה מאוד	במידה רבה	במידה בינונית	במידה מועטה	כלל לא	בבדיקה
146. הנערה בעלת עצמאות ותושייה	במידה רבה מאוד	במידה רבה	במידה בינונית	במידה מועטה	כלל לא	בבדיקה
147. הנערה בעלת תובנה למצבו/ה ולצרכיו/ה	במידה רבה מאוד	במידה רבה	במידה בינונית	במידה מועטה	כלל לא	בבדיקה
148. בעלת מוטיבציה ורצון לשינוי	במידה רבה מאוד	במידה רבה	במידה בינונית	במידה מועטה	כלל לא	בבדיקה
149. הנערה בעל תקווה וצופה פני עתיד / לנערה תמונת עתיד	במידה רבה מאוד	במידה רבה	במידה בינונית	במידה מועטה	כלל לא	בבדיקה
150. הנערה בעל כוחות התמדה ונכון להשקיע מאמצים	במידה רבה מאוד	במידה רבה	במידה בינונית	במידה מועטה	כלל לא	בבדיקה
151. הנערה בעלת חכמת חיים	במידה רבה מאוד	במידה רבה	במידה בינונית	במידה מועטה	כלל לא	בבדיקה
152. הנערה מסוגל לקבל סמכות	במידה רבה מאוד	במידה רבה	במידה בינונית	במידה מועטה	כלל לא	בבדיקה
153. לנערה יכולת יצירת קשר קרוב	במידה רבה מאוד	במידה רבה	במידה בינונית	במידה מועטה	כלל לא	בבדיקה
154. הנערה בעל כישורים חברתיים מפותחים (אהוד ע"י בני גילו)	במידה רבה מאוד	במידה רבה	במידה בינונית	במידה מועטה	כלל לא	בבדיקה
155. הנערה בעלת יכולות לימודיות	במידה רבה מאוד	במידה רבה	במידה בינונית	במידה מועטה	כלל לא	בבדיקה

בבדיקה	כלל לא	במידה מועטה	במידה בינונית	במידה רבה	במידה רבה מאוד	156. הנערה/ה בעל/ת יכולת ורבאלית
בבדיקה		לא		כן		157. הנערה/ה בעל כישורים מיוחדים (למשל בתחום האמנות או הספורט) פרט/י:-----
בבדיקה		לא		כן		158. הנערה/ה בעל/ת תחומי עניין ותחביבים, פרט/י:-----
בבדיקה	כלל לא	במידה מועטה	במידה בינונית	במידה רבה	במידה רבה מאוד	159. לנערה/ה יש קבוצת שווים מיטיבה
בבדיקה	כלל לא	במידה מועטה	במידה בינונית	במידה רבה	במידה רבה מאוד	160. הנערה/ה חווה את המשפחה שלו כמקור כוח
בבדיקה	כלל לא	במידה מועטה	במידה בינונית	במידה רבה	במידה רבה מאוד	161. קיימת נוכחות של דמויות בעלות השפעה חיובית על הנערה/ה

162. האם יש לך התייחסויות נוספות או דגשים בנוגע לכוחות/יו/ה של הנערה/ה?

לא/ כן. אנה פרט:-----

נספח ג: מצב בוגרי רשות חסות הנוער אל מול קבוצת ההשוואה

בנות		בנים			
קבוצת השוואה	יציאות חסות הנוער	קבוצת השוואה	יציאי חסות הנוער		
%	%	%	%		
82.9	39.6	73.6	20.7	מספר הלומדים במערכת החינוך בגילי 16-19	השכלה
82.2	30.2	69.4	15.4	סיום 12 שנות לימוד	
34.3	1.3	38.0	2.3	לימוד של לפחות שנה אחת במוסד להשכלה גבוהה	
54.9	39.5	61.4	40.7	עובדים למשך של לפחות 10 חודשים	תעסוקה והכנסה
28.1	28.2	22.1	14.3	נשואים	מצב משפחתי
23.3	49.7			הורות לילד אחד לפחות	
15.8	25.5			הורות לשני ילדים לפחות	
100.0	35.0	92.0	24.0	הגעה לגיל 25 ללא האשמות בפלילים (עבור בני נוער שהאשמו בעבירה עד גיל 17)	התנהגות עוברת חוק ופלילים
	75.0		19.0	הגעה לגיל 25 ללא האשמות בפלילים (עבור בני נוער שלא האשמו בעבירה עד גיל 17)	

נספח ד: קשרים בין מאפיינים לבין עצמם

מגדר						
χ^2	Cramer's V	DF	בנות (N=66) %	בנים (N=101) %		מאפיינים
**12.284	**.276	1	17.5	2	כן	מגדר
			82.5	98	לא	
**12.284	**.276	1	17.5	2	כן	הגדרה עצמית כלהטב"ק
			82.5	98	לא	
.804	.181	2	12.7	10.9	15-13	קבוצת גיל
			73	72.3	18-16	
			14.3	16.8	+19	
4.788	.185	2	70.7	52.4	חילוני	רמת דתיות
			13.8	24.4	מסורתי	
			15.5	23.2	דתי/חרדי	
*4.095	*.157	1	92.4	81.2	יהודים	מגזר
			7.6	18.8	לא יהודים	
.607	.060	1	86.2	90.1	ישראל	ארץ לידה
			13.8	9.9	אחר	
.900	.076	1	54.1	46.3	כן	מגורים בסביבה עם אחוזי פשיעה גבוהים
			45.9	53.7	לא	
.105	.025	1	13.8	12.1	יש	תפקוד שכלי גבולי
			86.2	87.9	אין	
**21.234	**.387	1	56.1	18.8	יש	פוסט טראומה מורכבת
			43.9	81.2	אין	
.086	.023	1	39.7	35.6	יש	הפרעת קשב וריכוז
			62.1	64.4	אין	
.048	.017	1	24.2	22.8	יש	לקות למידה
			75.8	77.2	אין	
.007	.007	1	42.2	42.9	כן	אחד ההורים או שניהם עולים
			57.8	57.1	לא	

מגזר						
χ^2	Cramer's V	DF	לא יהודים (N=27) %	יהודים (N=144) %		מאפיינים
*5.449	*.182	1	23.1	7.9	כן	הגדרה עצמית כלהטב"ק
			76.9	92.1	לא	
.085	.022	2	14.8	12.8	15-13	קבוצת גיל
			70.4	72.3	18-16	
			14.8	14.9	+19	
1.648	.098	1	80.8	89.6	ישראל	ארץ לידה
			19.2	10.4	אחר	
.304	.044	1	44	50	כן	מגורים בסביבה עם אחוזי כשיעה גבוהים
			56	50	לא	
.234	.037	1	15.4	12	יש	תפקוד שכלי גבולי
			84.6	88	אין	
2.473	.131	1	50	32	יש	פוסט טראומה מורכבת
			50	68	אין	
1.481	.093	1	25.9	38.2	יש	הפרעת קשב וריכוז
			74.1	61.8	אין	
*4.319	*.159	1	7.4	25.7	יש	לקות למידה
			92.6	74.3	אין	
1.473	.094	1	53.8	41	כן	אחד ההורים או שניהם עולים
			46.2	59	לא	
ארץ לידה						
χ^2	Cramer's V	DF	אחר (N=20) %	ישראל (N=150) %		מאפיינים
.680	.064	1	15.8	9.7	כן	הגדרה עצמית כלהטב"ק
			84.2	90.3	לא	
1.757	.103	2	5.3	14.2	15-13	קבוצת גיל
			84.2	70.3	18-16	
			10.5	15.5	+19	

רמת דתיות	חילוני	59.1	71.4	2	.076	.806
	מסורתי	20.5	14.3			
	דתי/חרדי	20.5	14.3			
מגורים בסביבה עם אחוזי פשיעה גבוהים	כן	48.6	50	1	.009	.011
	לא	51.4	50			
תפקוד שכלי גבולי	יש	12.8	11.1	1	.015	.039
	אין	87.2	88.9			
פוסט טראומה מורכבת	יש	33.6	37.5	1	.026	.097
	אין	66.4	62.5			
הפרעת קשב וריכוז	יש	36.7	35	1	.011	.021
	אין	63.3	65			
לקות למידה	יש	24	15	1	.069	.809
	אין	76	85			
אחד ההורים או שניהם עולים	כן	63.2	15	1	**.319	**16.673
	לא	36.8	85			
מגורים בסביבה עם אחוזי פשיעה גבוהים						
מאפיינים		כן (N=78) %	לא (N=81) %	DF	Cramer's V	χ^2
הגדרה עצמית כלהטב"ק	כן	6.8	11.3	1	.078	.939
	לא	93.2	88.8			
קבוצת גיל	15-13	18.4	7.5	2	**.232	**8.373
	18-16	73.7	71.3			
	+19	18.4	21.3			
רמת דתיות	חילוני	10.6	53.8	2	*.238	*8.703
	מסורתי	25.8	15.4			
	דתי/חרדי	63.6	30.8			
תפקוד שכלי גבולי	יש	15.8	7.4	1	.131	2.714
	אין	84.2	92.6			
פוסט טראומה מורכבת	יש	39	29.3	1	.101	1.379
	אין	61	70.7			
הפרעת קשב וריכוז	יש	39.7	33.3	1	.067	.705
	אין	60.3	66.7			

לקות למידה	יש	29.5	17.3	1	.144	*3.314
	אין	70.5	82.7			
אחד ההורים או שניהם עולים	כן	56.6	58.4	1	.019	.054
	לא	43.4	41.6			
תפקוד שכלי גבולי						
מאפיינים		כן (N=21) %	לא (N=147) %	DF	Cramer's V	χ^2
הגדרה עצמית כלהטב"ק	כן	5	11.2	1	.066	.719
	לא	94	88.8			
קבוצת גיל	15-13	14.3	13.2	2	.060	.593
	18-16	76.2	79.8			
	+19	9.5	16			
רמת דתיות	חילוני	50	61	2	.101	1.410
	מסורתי	31.2	18.7			
	דתי/חרדי	18.8	20.3			
פוסט טראומה מורכבת	יש	40	33.6	1	.041	.245
	אין	60	66.4			
הפרעת קשב וריכוז	יש	47.6	34	1	.094	1.481
	אין	52.4	66			
לקות למידה	יש	47.6	19.7	1	**.218	**8.019
	אין	52.4	80.3			
אחד ההורים או שניהם עולים	כן	23.8	45.4	1	.147	3.481
	לא	76.2	54.6			
פוסט טראומה מורכבת						
מאפיינים		כן (N=50) %	לא (N=95) %	DF	Cramer's V	χ^2
הגדרה עצמית כלהטב"ק	כן	10.4	6.4	1	.071	.723
	לא	89.6	93.6			
קבוצת גיל	15-13	8.3	13.7	2	.123	2.180
	18-16	79.2	67.4			
	+19	12.5	18.9			
רמת דתיות	חילוני	56.4	64.3	2	.076	.706
	מסורתי	17.9	14.3			
	דתי/חרדי	25.6	21.4			

הפרעת קשב וריכוז						
יש	40	33.7	1	.063	.568	
אין	60	66.3				
לקות למידה						
יש	20	24.2	1	.048	.330	
אין	80	75.8				
אחד ההורים או שניהם עולים						
כן	38.3	46.7	1	.080	.900	
לא	61.7	53.3				
הפרעת קשב וריכוז						
מאפיינים		כן (N=62) %	לא (N=109) %	DF	Cramer's V	χ^2
הגדרה עצמית כלהטב"ק						
כן	13.3	8.6	1	.075	.937	
לא	86.7	91.4				
קבוצת גיל						
15-13	7.7	16.7	2	.153	3.920	
18-16	80	67.6				
+19	13.3	15.7				
רמת דתיות						
חילוני	57.7	61.8	2	.062	.538	
מסורתי	19.2	20.2				
דתי/חרדי	23.1	18				
אחד ההורים או שניהם עולים						
כן			1	.072	.849	
לא						
לקות למידה						
מאפיינים		כן (N=39) %	לא (N=132) %	DF	Cramer's V	χ^2
הגדרה עצמית כלהטב"ק						
כן	2.7	12.5	1	.134	2.981	
לא	97.3	87.5				
קבוצת גיל						
15-13	20.5	10.8	2	.139	3.231	
18-16	61.6	75.2				
+19	17.9	14				
רמת דתיות						
חילוני	54.1	61.5	2	.080	0	
מסורתי	21.6	19.2				
דתי/חרדי	24.3	18.3				
אחד ההורים או שניהם עולים						
כן	18.3	26.6	1	.097	1.567	
לא	81.7	73.4				

אחד ההורים או שניהם עולים						
מאפיינים		כן (N=71) %	לא (N=94) %	DF	Cramer's V	χ^2
הגדרה עצמית כלהטב"ק	כן	8.8	.151	1	.036	.202
	לא	91.2	89			
קבוצת גיל	15-13	13	11.8	2	.019	.058
	18-16	72.5	73.1			
	+19	14.5	15.1			
רמת דתיות	חילוני	67.3	54.9	2	.151	3.126
	מסורתי	12.7	24.4			
	דתי/חרדי	20	20.7			
קבוצת גיל						
מאפיינים		15-13 (N=22) %	18-16 (N=121) %	+19 (N=25) %	DF	Cramer's V
רמת דתיות	חילוני	77.8	62.4	35	2	.175**
	מסורתי	16.7	18.8	30		
	דתי/חרדי	5.6	18.8	35		

$p < .01^{**}$ $p < .05^*$

נספח ה: קשרים בין אירועי חיים משמעותיים ובין עצמם

התנהגות עוברת חוק של הורה או אח/ות						
χ^2	Cramer's V	DF	לא (N=105) %	כן (N=52) %		
*4.706	*.174	1	57.4	42.6	כן	מאסר או מעצר
			73.9	26.1	לא	
3.601	.153	1	58.5	41.5	כן	תיקים כליליים כתוחים
			73	27	לא	
1.191	.095	1	72.7	27.3	כן	יציאה בשאלה
			62.2	37.8	לא	
.319	.047	1	72.1	29.7	כן	אשפוז ממושך של הורה או אח/ות
			67.3	32.7	לא	
**100.506	**.819	1	14	86	כן	מאסר או מעצר בעבר או בהווה של קרוב/ת משפחה במעגל הקרוב
			95	5	לא	
**41.613	**.545	1	42	58	כן	שימוש בסמים או אלכוהול של קרוב/ת משפחה במעגל הקרוב
			93	7	לא	
.252	.042	1	65.5	34.5	כן	חוויה טראומתית כגון אירוע מסכן חיים
			69.5	30.5	לא	
מאסר או מעצר בעבר או בהווה של קרוב/ת משפחה במעגל הקרוב						
χ^2	Cramer's V	DF	לא (N=106) %	כן (N=50) %		
*5.433	*.187	1	58	42	כן	מאסר או מעצר
			75.6	24.4	לא	
1.142	.087	1	63.1	36.9	כן	תיקים כליליים כתוחים
			71.3	28.7	לא	
3.148	.156	1	81.8	18.9	כן	יציאה בשאלה
			65.2	34.8	לא	
.086	.024	1	71.7	28.9	כן	אשפוז ממושך של הורה או אח/ות
			68.7	31.3	לא	

שימוש בסמים או אלוהול של קרוב/ת משפחה במעגל הקרוב	כן	48.5	51.5	1	.388**	20.731**
	לא	12.9	87.1			
חווייה טראומתית כגון אירוע מסכן חיים	כן	34.5	65.5	1	.073	.764
	לא	27.6	72.4			
שימוש בסמים או אלוהול של קרוב/ת משפחה במעגל הקרוב						
		כן (N=77) %	לא (N=72) %	DF	Cramer's V	χ^2
מאסר או מעצר	כן	52.3	47.7	1	.005	.004
	לא	51.8	48.2			
תיקים פליליים פתוחים	כן	50.8	49.2	1	.010	.015
	לא	51.8	48.2			
יציאה בשאלה	כן	43.2	56.8	1	.156	3.038
	לא	60.2	39.6			
אשכוז ממושך של הורה או אח/ות	כן	50	50	1	-	-
	לא	50	50			
חווייה טראומתית כגון אירוע מסכן חיים	כן	50.6	49.4	1	.041	.232
	לא	46.4	53.6			
חווייה טראומתית כגון אירוע מסכן חיים						
		כן (N=94) %	לא (N=61) %	DF	Cramer's V	χ^2
מאסר או מעצר	כן	57.4	42.6	1	.055	.469
	לא	62.8	37.2			
תיקים פליליים פתוחים	כן	49.2	50.8	1	.196*	5.803*
	לא	68.6	31.4			
יציאה בשאלה	כן	73	27	1	.181*	4.236*
	לא	53.3	46.7			
אשכוז ממושך של הורה או אח/ות	כן	71.7	28.9	1	.170*	4.197*
	לא	53	47			

$p < .05^*$ $p < .01^{**}$

נספח ו: הבדלים בצרכים לפי מגדר

צרכים	בנים	בנות		t	
		SD	M		
צרכים בתחום ההתנהגותי- עבירות רשומות					
עבירת אלימות	2.42	.495	2.09	.292	**5.292
עבירת מין	2.30	.495	2.02	2.02	**5.855
סחר / תיווך / הפצת סמים	2.15	.357	2.06	.248	*1.769
עבירת שימוש בסמים	2.34	.475	2.22	.419	1.605
עבירת רכוש	2.24	.432	2.05	.213	**3.872
וונדליזם	2.16	.373	2.08	.275	*1.638
צרכים בתחום ההתנהגותי- התנהגויות מסכנות ומסתכנות					
שימוש בסמים (N=160)	3.46	1.59	3.20	1.51	1.014
צריכת אלכוהול (N=150)	3.16	1.26	3.32	1.61	-.777
התנהגות מינית מסכנת ומסתכנת (N=142)	2.69	1.04	3.28	1.18	** -3.132
אלימות פיזית ומעורבות בתגרות (N=158)	2.79	1.02	2.49	.728	*2.119
בריחות (N=166)	2.50	.937	2.67	.883	-1.147
שוטטות (N=163)	2.97	1.42	3.10	1.15	*-.620
התנהגות מסכנת ומסתכנת ברשת (N=149)	2.16	.619	2.96	1.19	** -4.653
משחקים מסכני חיים (N=154)	2.30	.727	2.21	.642	.822
צרכים בתחום החברתי					
מתנהגות/ בצורה פוגענית/בריונית כלפי אחרים (N=167)	2.87	1.101	2.67	1.013	1.233
קיימת דחייה, הדרה או בריונות כלפיו/ה (N=167)	2.58	0.962	2.83	1.145	-1.463
הנערה/ מבודדת/ חברתית (N=167)	2.59	0.908	2.85	1.070	-1.649
קשר עם קטינים עוברי חוק (N=167)	3.46	1.389	2.95	1.440	*2.245
קשר עם קטינים בסיכון (מחוץ למסגרת ההשמה) (N=167)	3.24	1.422	3.32	1.438	-.356
חברות בכנופייה או קבוצות אלימות אחרות	2.02	0.374	1.97	0.302	.912
צרכים בתחום הרגשי					
קשיים בוויסות רגשי – שליטה לא תואמת גיל וסיטואציה (N=167)	3.81	1.317	4.00	1.347	-.894
ביטויי לחץ, פחד או חרדה (N=167)	3.95	1.126	4.32	1.230	*-1.989
ביטויי עצבות, חוסר עניין והנאה (N=167)	3.74	1.222	4.26	1.127	** -2.744

** -2.722	1.263	3.94	1.143	3.43	ביטויים או דיווח על תחושת בדידות (N=167)
* -1.868	1.214	4.18	1.220	3.82	תפיסה עצמית שלילית (N=167)
* -1.712	1.277	3.41	1.114	3.09	ביטויים לבלבול, נתק ועד קושי בתפיסת מציאות (N=167)
-1.094	1.316	4.08	1.183	3.86	אימפולסיביות ונטייה לקבל החלטות בפזיזות (N=167)
-.376	1.338	4.20	1.298	4.12	קיים קושי לדחות סיפוקים (N=167)
* -2.334	1.372	3.53	1.160	3.07	התנהגות ילדותית שלא בהתאם לגיל (N=167)
-.600	1.123	3.03	1.172	2.92	התנהגות בוגרת / הורית שלא בהתאם לגיל (N=167)
-.122	1.242	4.56	1.211	4.58	קיים קושי לתת אמון (N=167)
-.382	1.209	4.21	1.260	4.29	קיים קושי לבטא רגשות (N=167)
** 2.510	1.484	3.73	1.281	3.17	סומטיזציה: ביטויים גופניים למצבים רגשיים (N=167)
** -2.457	1.371	3.11	0.900	2.45	פגיעות עצמיות (N=167)
** -2.840	1.364	2.98	0.963	2.44	מחשבות אובדניות (N=167)
** -4.371	1.263	2.94	0.622	2.21	בעיות אכילה (למשל: הרעבה עצמית או בולמוסי אכילה, הקאות) (N=167)
* -2.177	1.322	2.77	0.823	2.38	התנהגות חזרתית באופן כפייתי (N=167)
** 2.495	1.002	2.36	1.257	2.80	משבר זהות דתית (N=167)
-1.093	0.915	2.47	0.956	2.31	משבר זהות מינית או מגדרית (N=167)
צרכים בתחום המשפחתי- פגיעות והזנחה כלפי הנער/ה					
.638	0.916	2.48	0.864	2.57	הנערה/ה נטושה או ללא אחראי עליו/ה (N=167)
1.904	1.080	2.82	0.997	3.13	הנערה/ה נתון/ה להזנחה בתחום הרגשי או הקוגניטיבי (N=167)
.264	0.855	2.38	0.908	2.42	קיימת הזנחה פיזית של ההורה כלפי הנערה/ה (N=167)
-.720	1.092	2.71	1.143	2.58	הנערה/ה קורבן לאלימות פיזית בתוך המשפחה (N=167)
-1.558	1.025	2.32	0.709	2.09	הנערה/ה קורבן לאלימות מינית בתוך המשפחה (N=167)
-1.037	1.179	2.68	1.110	2.50	הנערה/ה קורבן לאלימות נפשית או רגשית בתוך המשפחה (N=167)
* 1.876	0.387	1.94	0.567	2.09	הנערה/ה קורבן לניצול כלכלי בתוך המשפחה (N=167)
-.324	1.099	2.52	1.204	2.46	הנערה/ה עדה לאלימות פיזית בתוך המשפחה (N=167)
.623	0.711	1.95	0.793	2.03	הנערה/ה עדה לאלימות מינית בתוך המשפחה (N=167)
1.643	1.011	2.20	1.154	2.48	הנערה/ה עדה לאלימות נפשית, רגשית או כלכלית בתוך המשפחה (N=167)

צרכים בתחום המשפחתי- פגיעות שמופעלות ע"י הנערה					
*-2.231	0.426	2.14	0.316	2.00	הנערה מפעילה אלימות פיזית כלפי הורים/ דמויות מבוגרות במשפחה (N=167)
**3.304	0.000	2.00	0.391	2.13	הנערה פוגעת מינית באחר בתוך המשפחה (N=167)
-5.00	0.474	2.08	0.445	2.04	הנערה מפעילה אלימות נפשית או רגשית כלפי אחר בתוך המשפחה (N=167)
צרכים בתחום המשפחתי- קשיים נוספים					
-2.292	0.372	2.02	0.245	2.00	הנערה מנצלת כלכלית אחר בתוך המשפחה (N=167)
*1.695	1.459	3.32	1.479	3.71	מצב כלכלי קשה המקשה על סיפוק הצרכים של הנערה (N=167)
-3.09	1.437	4.56	1.270	4.50	קיימים קשיים בין ההורים לבין ילדיהם (N=167)
*-2.123	1.544	3.79	1.404	3.30	קיימים קשיים בין ילדי המשפחה (N=167)
.557	1.296	3.17	1.410	3.29	ההורים מתקשים לתפקד באופן עצמאי (N=167)
-.142	1.488	4.41	1.448	4.38	קושי בסמכות ההורית כלפי הנערה (N=167)
.260	1.406	3.15	1.344	3.21	ההורים אינם משתפים פעולה עם גורמי הטיפול/חינוך (N=167)
.334	1.576	3.29	1.419	3.37	העדר מעורבות של המשפחה בחיי הנערה (N=167)
-1.302	0.426	2.18	0.361	2.10	נתק עם המשפחה (N=167)
צרכים בתחום הלימודי- תעסוקתי					
*2.151	0.513	2.27	0.500	2.45	ריבוי מעברים בין מסגרות לימודיות (N=167)
.684	0.345	2.06	0.361	2.10	ישנו ניתוק ממסגרת לימודית ותעסוקתית (N=167)
-.254	1.406	3.47	1.298	3.42	קיימים קשיים במסגרת החינוכית (N=167)
-.752	1.289	2.81	1.240	2.56	קיימים קשיים במסגרת התעסוקתית (N=64)
צרכים בתחום הבריאותי					
*-2.303	1.378	3.09	1.037	2.63	קיים קושי בשמירה על היגיינת הגוף (N=167)
-1.511	0.426	2.18	0.319	2.09	שליטה על סוגרים (למשל: הרטבת יום, הרטבת ליל והצטאות) (N=167)
*-2.068	0.982	2.67	0.809	2.37	התנגדות או חוסר היענות להנחיות רפואיות טיפוליות (N=167)
*2.062	1.098	2.32	1.181	2.69	קיימות בעיות בתחום בריאות השן (N=167)
-	1.213	2.52	-	-	קיימות בעיות רפואיות בתחום רפואת נשים

צרכים בתחום היכגעות מחוץ למשפחה					
1.114	0.832	2.12	0.960	2.28	הנערה/ה קורבן לאלימות פיזית מחוץ למשפחה (N=167)
** -2.666	1.147	2.62	0.949	2.17	הנערה/ה קורבן לאלימות מינית מחוץ למשפחה (N=167)
.349	1.053	2.24	0.944	2.30	הנערה/ה קורבן לאלימות נפשית או רגשית מחוץ למשפחה (N=167)
-1.134	0.540	1.98	0.412	1.90	הנערה/ה קורבן לניצול כלכלי למשפחה (N=167)
-0.840	0.859	2.00	0.520	1.99	הנערה/ה קורבן לניצול ואלימות מינית, רגשית או כלכלית ברשתות חברתיות (N=167)
1.197	0.425	1.94	0.424	2.02	הנערה/ה נמצאת במעגל הזנות (N=167)

$p < .05^*$ $p < .01^{**}$

נספח ז: מתאמי פירסון (r) בין תחומי צרכים לבין עצמם

בריאותי	לימודי	משפחתי	רגשי	חברתי	התנהגותי- התנהגות מסכנת ומסתכנת	התנהגותי- עבירות רשומות		
					-		**211	התנהגותי - התנהגות מסכנת ומסתכנת
				-	**640	*168	חברתי	
			-	**585	**513	0.013	רגשי	
	-	-	**351	**241	.106	.069	משפחתי	
		**307	**509	**494	**389	.091	לימודי	
-	**386	**380	**475	**398	**236	-.085	בריאותי	
	**242	**225	.101	**458	**493	**426	-.010	היכנעות מחוץ למשפחה

$p < .01^{**}$ $p < .05^*$

נספח ח: קשרים בין צרכים לבין הצו תחתיו הופנה החניך לחסות הנוער

חוק הנוער						
χ^2	Cramer's V	DF	טיפול והשגחה (N=105) %	שפיטה ודרכי (N=52) טיפול %		
**8.403	**.238	1	19.7	41.7	כן	עבירת אלימות
			80.3	58.3	לא	
**18.438	**.352	1	6.5	34.7	כן	עבירת מין
			93.5	65.3	לא	
*4.140	*.169	1	2.7	11.3	כן	הפרעה לסדר הציבורי
			97.3	88.7	לא	
*4.695	*.180	1	39.2	22.5	כן	עבירת שימוש בסמים
			60.8	77.5	לא	
**20.373	**.375	4	63.5	28.2	כן	שוטטות
			36.5	71.8	לא (בתדירות שונות)	
*13.399	*.328	4	34.4	12.1	כן	התנהגות מסכנת ומסתכנת ברשת
			65.6	87.9	לא (בתדירות שונות)	
**25.539	**.415	4	96.1	76.4	כן	ביטוי עצבות, חוסר עניין והנאה
			3.9	23.6	לא (בעוצמות שונות)	
*10.968	*.275	4	79.5	58.3	כן	סומטיזציה
			20.5	41.7	לא (בעוצמות שונות)	
**20.196	**.372	4	54.1	22.2	כן	כגיעות עצמיות
			45.9	77.8	לא (בעוצמות שונות)	
*14.830	*.323	4	52.1	41.7	כן	מחשבות אובדניות
			47.94	58.3	לא (בעוצמות שונות)	
*9.488	*.259	4	32.9	12.9	כן	משבר זהות מינית או מגדרית
			67.1	87.1	לא (בעוצמות שונות)	
*9.834	*.262	4	97.2	83.3	כן	קושי בסמכות ההורית כלפי הנער/ה
			2.8	16.7	לא (בעוצמות שונות)	
*13.744	*.304	4	53.2	25	כן	קושי בשמירה על היגיינת הגוף
			46.8	75	לא (בעוצמות שונות)	
*11.977	*.285	4	42.9	17.1	כן	התנגדות או חוסר היענות להנחיות רפואיות
			57.1	82.9	לא (בעוצמות שונות)	

* $p < .05$ ** $p < .01$

נספח ט: הבדלים בין מסגרות שונות בעוצמת ממוצעי תחומי הצרכים

F	קורת גג		חלופת מעצר/ מעון נעול		הוסטל שילובי		הוסטל/פנימייה כוללנית		ממוצע תחום צרכים
	SD	M	SD	M	SD	M	SD	M	
**5.045	0.47	2.3	0.47	2.6	0.38	2.4	0.45	2.3	התנהגותי- עבירות רשומות
**6.790	1.01	3.4	0.83	2.9	0.47	2.5	0.67	2.7	התנהגותי- התנהגות מסכנת ומסתכנת
***10.059	1.02	3.6	0.80	3.0	0.63	2.8	0.48	2.6	חברתי
**8.899	0.75	4.2	0.78	3.4	0.67	3.3	0.49	3.4	רגשי
1.769	0.44	3.1	0.42	2.9	0.43	2.9	0.44	2.8	משפחתי
**5.858	0.82	3.4	0.89	2.8	0.83	2.8	0.63	2.5	לימודי
*3.317	0.91	3.1	0.77	2.6	0.80	2.8	0.70	2.6	בריאותי
**9.523	1.51	2.9	0.40	2.2	0.62	2.1	0.21	2.0	היפגעות מחוץ למשפחה

$p < .01^{**}$ $p < .05^{*}$

נספח י: הבדלים בין מסגרות שונות בעוצמת ממוצעי תחומי הצרכים - ללא מסגרות קורת גג

F	חלופת מעצר/מעון		הוסטל שילובי		הוסטל/פנימייה כוללנית		ממוצע תחום צרכים
	SD	M	SD	M	SD	M	
**6.898	0.47	2.6	0.38	2.4	0.45	2.3	התנהגותי – עבירות רשומות
*3.815	0.83	2.9	0.47	2.5	0.67	2.7	התנהגותי – התנהגות מסכנת ומסתכנת
*3.677	0.80	3.0	0.63	2.8	0.48	2.6	חברתי
.301	0.78	3.4	0.67	3.3	0.49	3.4	רגשי
1.155	0.42	2.9	0.43	2.9	0.44	2.8	משפחתי
2.158	0.89	2.8	0.83	2.8	0.63	2.5	לימודי
1.121	0.77	2.6	0.80	2.8	0.70	2.6	בריאותי
1.777	0.40	2.2	0.62	2.1	0.21	2.0	היפגעות מחוץ למשפחה

$p < .01^{**}$ $p < .05^*$